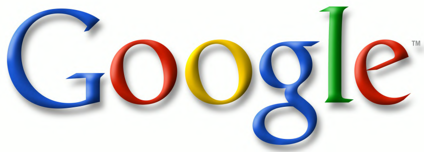

Cr. BRUINS
KLEEFSCHE
EN
ZUIDHOLLANDSCHE
ARKADIA.
RYN.STRO
WAEL.STR

KLEEFSCHE
EN
ZUID-HOLLANDSCHE
ARKADIA,
OF
DAG-VERHAAL
VAN
TWEE REIZEN,
IN EN OMTRENT DIE GEWESTEN GEDAAN
IN DICHT-MAAT UITGEBREID,
DOOR
CLAAS BRUIN,
VERRYKT MET AANTEEKENINGEN VAN DEN HEERE
L: SMIDS M: Dr.

T' AMSTELDAM,
By { JOHANNES OOSTERWYK, EN HENDRIK VAN DE GAETE. } Boekverkoopers.
1716.

OPDRAGT

AAN MYNE GELIEFDE REISGENOOTEN

ANDRIES SCHOEMAKER,
HENDRIK KISJES,
PIETER BUISSAND,
JACOBUS BOURSSE,
HENDRIK HOOFD,
PIETER HEEMS,
ABRAHAM BUISSAND,
EN
DIRK BLAAUW.

WAARDE REISBROEDERS.

De weêrgalooze zeede-dichter D. R. KAMPHUIZEN, zinspeelende op de uitspanningen, die de afgesloofde geesten verfrissen, zegt niet onaardig:

Elk heeft zyn byzonder dryven;
Elk heeft zyn byzonder lust;
Daar zyn geest op werkt en rust,
Dien hy gaarn het liefst' laat blyven,
Daar hy gaarn van spreekt en queelt:
Elk heeft wat daar hy meê speelt.

Welkers byzonderheden hy verder in dat voortreffelyk gezang uitbreid, met nutte waarschuwingen om de speelpop tot geen' afgod te maaken, waar mede hy eindelyk dus besluit:

Juyste schaalen weegen effen.
Vaste voet schrikt noyt van 't pad.
't Wyze hart weet hoe en wat.
Zalig die de Maat kan treffen,
En de Pop daar hy mêe speelt
Maakt tot een leerachtig Beeld.

Is 'er ooit een uitspanning, die zulk eene toepassing nodig heeft, 't is de Reislust, 't is de zucht om vreemde Gewesten te bezichtigen. Een verlustiging die de meeste menschen, den eenen min, den anderen meer, kan bekooren.

Want dit vermaak heeft, gelyk alle waereldsche zaaken, zyn gebruik en misbruik; Bestaande in de drie volgende opzichten:

I. Nood-

I. NOODZAAKELYK.
II. SCHADELYK.
III. NUT.

I. NOODZAAKELYK is het reizen voor de zulken die in hun Vaderland niet konnen bestaan; want hy die zyn onderhoud in het eene gewest niet kan vinden, is genoodzaakt het zelve in het andere te zoeken, 't zy de zeevaart hem daar toe aanleiding geeft, 't zy hy naar zulk een Landstreek reist, daar hy zich in de konsten en wetenschappen met beter vrucht dan in zyn geboortestad kan oeffenen.

Hoewel zulk reizen veel eer den naam van pligt dan uitspanning mag draagen: men kan echter met waarheid zeggen, dat het een en 't ander daar in legt opgeslooten.

II. SCHADELYK is het reizen voor hun, die niet anders op 't oog hebben, dan hun zinnelyke oogen-lust, en al te keurige nieuwsgierigheid te voldoen. Tweesins kan men deeze schaadelykheid aanmerken.

1. Naar 't Lichaam.
2. Naar de Ziel.

1. Hoe gevaarlyk en nadeelig het reizen voor het Lichaam zy, byzonder voor hun die door vuur en ys, om zo te spreeken, een and're waereld zoeken, en uit enkele nieuwsgierigheid zich onder een klimaat begeeven, 't geen met hun gesteltenis t'eenemaal strydig is, laat ik de ervarenis getuigen.

Hoe stelt men zyn gezondheid in de waagschaal, wanneer men onverwagt eene onverdraagelyke hitte in Spanje, of eene doordringende koude in Muscovië gevoelt; 't kan nauwlyks anders zyn, of zulks moet in den Reiziger eene hevige ziekte veroorzaaken, die hem of wegsleept, of lang doet kwynen, naardien hy die

 genees-

geneesmeesters en hulpmiddelen niet by de hand heeft daar zyn natuur aangewent is: hy ziet niet dan vreemde oogen, die hy naulyks kan vertrouwen; al 't geen hy nuttigt, gebruikt hy met vrees en agterdogt; dus blyft hy dikwils in 't krankbed zuchten, in plaats van zyn oogmerk in 't beschouwen van wonderen te bereiken.

Maar, op zyn best genoomen, hy blyft al gezond, evenwel is hy niet buiten gevaar; de vuurige begeerte, om alles te onderzoeken, stelt hem bloot voor onvoorziene rampen.

Het beklimmen van akelige steiltens; het daalen in afgrysselyke dieptens en uitgegraavene mineraal-mynen; het doorkruissen van naare bosschen, vol wilde dieren en struikroovers; het naukeurig bezichtigen van bouwvallige Kasteelen; het overvaaren van wyde wateren, en duizend anderen gevallen, schilderen hem de dood in verscheidene gedaantens zo schrikkelyk af, dat hy daar voor zou sidderen, indien de begeerte hem de oogen niet had verblind; en gelukkig is hy, wanneer hy, na lang reizen en rotsen, veilig en gezond in zyn vaderland wederkeert.

Ja, om 't gevaar met een voorbeeld uit duizend te bevestigen; Het was de nieuwsgierigheid die dien doorzichtigen Natuur-kenner Plinius, door de dampen die de brandende berg Vesuvius uitwaassemt, om 't leven bragt.

2. Is het reizen dus schadelyk naar het lichaam, het is niet minder nadeelig voor de ziel.

Byzonder als men uit Holland naar andere Gewesten oversteekt, want, om myn' landgenooten zonder vleiery hunnen behoorlyken lof te geeven, men moet bekennen dat hun deugd, geschiktheid, en goede zeeden, hoewel vry wat verbastert, alle andere Europische volkeren overtreft.

Nu, dit waar zynde, gaat immers een Reiziger waar

hy

hy reist tot een erger landstreek over, van waar hy by gevolg meer kwaad, dan goed in zyn Vaderland zal overbrengen.

Neemt hy, by voorbeeld, zyn verblyf in Grootbrittanje, hoe ligt zal hem de Engelsche ongevoeligheid, weêrbarstigheid, en wispeltuurigheid aankleeven?

Vertoeft hy in Vrankryk, hoe haast zal hy aan de heethoofdigheid, dertelheid; en hoofsche zwier van dien Land-aard gewennen?

Lust het hem een' geruimen tyd in Italië, dat Paradys bewoont van monsters, te blyven? hoe weinig zal hem zyn goed voorneemen om deugdzaam te leeven, indien hy niet ernstig waakt, voor de vuilste ontucht, snoodste geveinsdheid, en gruwelykste wraakzucht beschutten? drie ondeugden zo gemeen, dat zy aldaar bynaar voor welleevenheid doorgaan.

Reist hy door Castilië, de Spaansche hoogmoed, verwaandheid, en onrechtvaardigheid zullen hem haast vergezelschappen, en indien hy niet op zyn hoede is, getrouw by blyven.

Doorkruist hy eind'lyk Hoogduitschland, daar zal de overdaad, gulzigheid, en dronkenschap hem laagen leggen om zyn hert te overmeesteren.

In 't kort, waar hy reist, hy zal meer kwaade dan goede voorwerpen ontmoeten; want wie zal op koolen gaan en zyne voeten niet branden; en wie met pek omgaan zonder besmet te worden.

Doch ik wil hier mede niet vast stellen, dat ieder Reiziger zich met die zonden zal bevlekken; verre is het daar van daan; Ik geloof in tegendeel dat 'er menschen zyn, die verre togten doen daar zy meer voordeel dan schade by behaalen. Ja, ik heb de eer van een' Heer te kennen, die eenige Jaaren gereist heeft, van wien ik vast vertrouw, dat hy niet alleen zyne brave hoedanigheeden behouden, maar ook veele nuttig-

heeden aangewonnen heeft: Doch de schaarsheid maakt zulke voorbeelden byzonder duur.

Zo dat ik veilig mag besluiten, dat het reizen naar vreemde gewesten, in 't algemeen meer nadeel dan voordeel aan de ziel kan toebrengen.

En zyn de Persiaanen, zo wy de geschiedenisschryvers mogen gelooven; door de zondige gewoontens der Assiriërs, de Grieken door die der Persiaanen, en de Romeinen door die der Grieken bedorven, waar door zy van den top der Monarchy in de akelykste diepte van slaverny vervielen: Mogelyk zyn de bovengenoemde gebreeken door de Reizigers tot ons overgebragt, de voornaamste, zo niet de eenigste oorzaak, dat onze Hollandsche trouw, eenvoudigheid, degelykheid, en deftigheid, die als held're spiegels in onze vroome Voorouderen hebben uitgeblonken, nu zo verbastert zyn, dat men by veelen daar nau een schaduw van kan kennen, waar door wy ook niet zonder reeden, indien wy geen' spoedigen hertred neemen; voor een' zwaaren val te duchten hebben.

III. Wat nu de derde manier van reizen, die een veilige NUTTIGHEID kan geeven, aangaat, die bestaat eindelyk hier in:

Dat men met een deugdlievend gezelschap, den tyd uitgekogt hebbende, een' togt van weinig dagen in of omtrent zyne eigene landstreek doet, om met een goed oogmerk en eerbiedig ontzag, den Schepper in zyne schepzelen te bespiegelen en te verheerlyken, waar in dat aanbiddelyk Opperweezen zichtbaar en heerlyk uitstraalt.

Om dit te bereiken, heeft men geen verre en gevaarlyke reizen te doen, waar door men zyne geestelyke en lichamelyke gezondheid op een' uitheemschen bodem, en onder een schadelyk klimaat, in de waagschaal stelt, als of daar alleen de wonderen des Allerhoogsten

hoogsten te vinden zyn; o neen, 't gezicht van Zon, Maan, en Sterren, van Lucht en Wolken, van Bosschen en Rivieren, van Hoven en Paleizen, van Planten, Bloemen, en Kruiden, word overal gevonden.

Ja, al gaat men even buiten onze Steeden, duizend voorwerpen zullen ons tot aanleiding van aandachtige bespiegelingen ontmoeten: En kon wel eer het Heidendom in dit groote boek der natuure de Opperoorzaak aller dingen naarspeuren, hoe veel te meer wy die van hooger licht bestraalt zyn.

En om van het veilig gemak tot het heuggelyk vermaak over te gaan; O! wat blydschap geniet zulk een ziel, die haar' reislust in een' korten omtrek bepaalt, en zich in den algemeenen hof des Heeren verlustigt; alles geeft haar stof tot vrolykheid en dankbaarheid.

Beziet zy de velden met het aangenaame lentegroen overtoogen, het leert haar, hoe zy 't gemoed met de lieffelyke zachtmoedigheid, nedrigheid, en zeedigheid moet bekleeden.

Beschouwt zy de cierelyke bloemen, die als juweelen der natuure en aardse starren heerlyk uitblinken; zy verheugt zich in die wonderen, en denkt t'evens op haare nietigheid, wyl zy 't leeven niet bestendiger aanmerkt dan een verwelkelyke bloem.

Beoogt zy een pragtig Vorstelyk Paleis, met opgepronkte zaalen vol dierb're kost'lykheid, zy vergaapt zich niet aan die praal, noch wenst zulk een' staat te bezitten, maar beklaagt inwendig den Eigenaar, om dat hy zo veel omslag in de waereld maakt, daar de tyd hier zo kort is, en de natuur zo weinig van nooden heeft.

Ziet zy een goude zee van gezwollen korenäiren, en eenen schoonen boomgaard met vruchten overlaaden, het brengtze te binnen hoe God haar geschapen heeft om

vruchten der gerechtigheid te dragen, en voor al geen gemeenschap met de onvruchtbaare werken der duisternisse te hebben.

In 't kort, geen kruid zo kleen, geen gedierte zo gering, of zy word 'er de Almacht, Wysheid en trouwe Voorzorg van den goedertieren Schepper in gewaar.

Dit alles overstroomt haar met eene honigbeek van blydschap en genoegen, en doet haare gedachten van trap tot trap hooger klimmen, tot dat zy door haare Bespiegelingen ver boven zon en maan gevoert, een' aanblik van de heerlykheid des grooten Werkmeesters zelf gevoelt, daar dit aards Paradys vol wonderen maar een ruwe schets en een flaauwe schaduw van strekt.

Dus een' voorsmaak van de eeuwige gelukzaligheid in 't wel bewust geweeten genietende, belacht zy de overdaad van eenen dertelen Lukullus, en wellustige Cleopatra met alle hunne hedendaagsche navolgers, en zingt, in 't midden van alle waereldsche onrusten, met den zielverrukkenden Dichter *J: Luiken* vrolyk op:

Ik zag de Schoonheid en de zoetheid aller dingen,
En sprak: wat zyt gy schoon! toen hoorde myn gemoed,
Dat zyn wy ook: maar hy, van wien wy 't al ontfingen,
Is duizendmaal zo schoon, en duizendmaal zo zoet.

En dat zyt gy myn Lief, zoud ik u niet begeeren?
Is hier een Lely-blad op aard zo blank en fyn,
Wat moet, o eeuwig goed! o aller dingen Heere!
Wat moet de witheid van uw zuiverheid dan zyn?

Is 't purper ook zo schoon der Roozen die hier bloejen,
Bedauwt met peerlen, als de Morgen-zon haar groet?
Hoe moet het purper van uw Majesteit dan gloejen?
Ruikt hier een Violet zo lieflyk en zo zoet,

Als 't westa windje door de Hoven zacht gaat waajen,
Zo ik het menigmaal by koelen morgen vond,
Wat moet zich dan een reuk door 't Paradys verspraajen,
Zo lief'lyk vloejende uit uw lieffelyke mond?

Is hier de Zon gelyk een Bruidegom gereezen,
Zo schoon en blinkend op het schoonste van den dag,
Wat moet u aangezicht dan klaar en helder weezen,
O God! myn liefste Lief, dat ik u eenmaal zag.

Wat dunkt u, myne waarde Reisgenooten, gaat deeze derde manier van reizen de twee andere in veiligheid, nuttigheid, en vermaakelykheid niet verre te boven? gewisselyk ja, dit lyd geen teegenspraak; dus maakt men de speelpop tot geen' afgod, maar tot een leerachtig beeld, gelyk ik tot een grondslag hier voor met den Dichter KAMPHUISEN gezegt hebbe.

En mag ik in zwakheid eene onvolmaakte vergelyking maaken: Dus hebben wy drie reizen waar van hier twee beschreven zyn, in weinige dagen, in en naby den omtrek van ons Vaderland afgelegt.

Dus heeft de eensgezindheid ons dag op dag eene onopspraakelyke vrolykheid aangebragt, die tot noch by my in een' zoeten nasmaak door 't herdenken word genooten.

Dus hield ons genoegen en blydschap stand in 't mid-

midden van ſtormwinden en reegenvlaagen, die ons in den eerſten togt niet weinig overvielen.

Dus vonden wy overal ſtof tot nutte aanmerkingen, verrukkelyke gezangen, en ſtigtelyke redeneeringen.

Met een woord; dus leefden wy als in een heug'lyk Paradys, waar in wy noit door 't minſte geſchil geſtoort wierden. Dus kon de vroege morgen en laate avond van onze zoete en vreedzaame bywooninge getuigen: Nu eens in de Kleefſche bergen en boſſchen, dan in onze beemden en klaverweiden; hier in een Vorſtelyk Paleis, daar aan de oevers van den Rhyn-Waal-Maas-en Vecht-ſtroom, alſins verheugt door duizend aangenaame voorwerpen, die de groote Schepper van de natuur tot blydſchap en verkwikking voor den menſch heeft geſchapen.

Dit alles heeft uw Uw. E. opgewekt, om my te verzoeken deeze twee reizen in rymmaat uit te breiden, en my aangeſpoort, om Uw. E. begeerte naar myn kleen vermoogen met blydſchap in te volgen.

Ziet daar dan, myne waarde Vrienden, uwe vuurige verlangens eindelyk voldaan: Ziet daar een werk in 't licht, waar aan ik een gedeelte van myne leedige uuren, in ruim twee jaaren, beſteed heb; doch een werk, waar in Uw. E. na een rechtzinnig en openhartig oordeel, veel gebrek zult vinden.

Ik heb het echter gewaagt, en de vrymoedigheid gebruikt om het aan Uw. E. (wie komt het doch nader toe?) op te draagen.

Ontfangt het dan, niet als iets volmaakt, want zulks word op de waereld niet gevonden, maar als een werk dat met een goed oogmerk is opgeſtelt, en aan U. W. E. van herten toegeeëigent.

Het komt Uw. E. dan alleen toe, het is uw eigendom: En nademaal 't Uw. E. kan behaagen, gelyk ik

meenig-

menigmaal bespeurt heb, en 't geen my niet weinig aangemoedigt heeft om het zelve te voltooien, zo kreun ik my niet aan de knibbelzuchtige waereld, die 't meer om den bast dan de kern te doen is. Bedekt met de schilden van Uw. E. aller heusheid, wagt ik alle onverstandige en kwaadaardige oordeelen af, wel verzeekert zynde datze daar vrugteloos op af zullen stuiten.

Ontfangt het tot eene dankbaare erkentenisse voor zo veele teekenen van waare en ongeveinsde vriendschap, aan my alle dagen, ja alle uuren, beweezen, 't geen my door 't herdenken t'elkens met eene aangenaame beweeging ontroert.

Ontfangt het eindelyk, o myne toegenegene Reisgenooten! met een voorneemen, 't geen ik my zelven zo wel als Uw. E. toewensche, om uit het goede, het geen 'er mogt in gevonden worden, verkwikkelyken honig, nodige voorraad, en heilzaame geneesmiddelen te trekken, op dat wy de ziel, door Gods genadige meedewerking, op de groote reis dezes levens versterken; op de steile bergen van staat en rykdom, tegen hoogmoed en dertelheid; in de naare dieptens en valleien van armoede en wederwaardigheid, tegen ongeduld en wanhoop; in eenzaame bosschen en woestenyen van doodelyke dwaalingen en zonden, voor bypaaden die ons sleepen naar het eeuwig verderf; in ongestuime baaren van ongereegelde hertsbeweegingen, tegen de voorneemens en uitwerkingen van haat, nyd, toorn, en wraakzucht: in 't kort voor en tegen alles wat haar in de Christelyke loopbaane kan hinderen, tot dat zy, als deeze waereld-togt door de dood is afgedaan, op de Hemelreis mag gevoert worden naar de eeuwige Paleizen, Rivieren, en Lusthoven van het

het nieuw Jeruzalem, om in de zaligste volheid der lieffelykheeden aan Gods regterhand voor altoos te versmelten.

UW. E. DIENSTWILLIGE EN TOEGENEEGENE VRIEND EN REISGENOOT.

CLAAS BRUIN.

VOOR-

VOOR-BERIGT

AAN DEN

LEEZER.

BESCHEIDENE LEZER.

WEinig dacht ik voor zes jaaren myn dicht-pen aan Treurstof te slaan, veel minder voor drie jaaren dezelve tot Reisbeschryvingen te gebruiken. Beide heb ik het echter door raad en op het ernstig verzoek van myne goede Vrienden ondernoomen en voltooit. Behalven myn Treurspel van DAVID en JONATHAN, sedert herschept in den SPIEGEL VAN EDELMOEDIGE VRIENDSCHAP, 't geen alleen uit eigen beweeging is in 't licht gekoomen.

De eerste stoffe heeft, indien men my niet heeft gevleit, aan veelen goed genoegen gegeeven. Wat nu de tweede aangaat, dat zal de tyd leeren: Immers ik vind 'er, nu ik het werk van achteren zie, veele gebreeken in, die Uw. E. met den mantel van bescheidenheid gelieve te bedekken: te meer, om dat het voor my eene nieuwe stoffe is, en ieder weet by ervaarenheid, dat ongewoonte meer onvolmaaktheid voortbrengt dan iets waar aan men veele jaaren gewent is.

Gy ziet dan hier, om kort te gaan, een Dag-verhaal van twee reizen, waar in hier en daar iets van een der-

de

de onderloopt; de eerste is in veertien, de tweede in agt dagen, beide in Hooimaand in de Jaaren 1713. en 1714. afgelegt.

Het bestaat meest in afweidingen, gezangen, en aanmerkingen op voorvallende gezichten en gedachten, die my byzonder in de tweede reize, zo overvloedig invielen dat ik genoodzaakt was het werk te besnoejen, om het niet al te lang te maaken.

Heb ik myn gevoelen ontrent onze Vaderlandsche zeeden en zaaken wat rondborstig geuit, men houde het my ten goede, ik heb niemand in 't byzonder op 't oog gehad, maar algemeen gesprooken, en in het tederste geval my van het schild van den grooten Dichter ANTONIDES bedient, dien ik zelf op het toonneel van myn Arkadia laat klimmen, daar hy scherpe dingtaal voert, en de waarheid, die meest haat baart, onbewimpelt ten toon stelt, echter weet ik niet dat hy daarom ooit is gelaakt geweest.

Vorders heeft de Heer L: SMIDS het werk zo smaakelyk gevonden; dat zyn E: zich edelmoedig heeft aangebooden, om het zelve, tot opheldering van de geschiedenissen, met schoone aanteekeningen te verryken. Indien nu het tafereel, dat geen roem waardig is, uw gezicht niet behaagelyk voorkomt, die schoone lyst, daar het meede is omhangen, zal u zonder twyffel bekooren.

Wat nu het opschrift ARKADIA belangt, 't geen dit dagverhaal op 't voorhoofd draagt, hier van zal ik dit volgende maar zeggen, om dat 'er veel van is geschreeven.

Arkadia, nu Tzaconia, is geleegen in dat gedeelte van Griekenland, 't geen men van ouds Peloponesus noemde, dog heden onder den naam van Morea bekent.

Het was een aangenaame landstreek na by de Steden

Argos,

Argos, Elis en Achaje, vol van Bergen, Bosschen en Rivieren, waarom het, tot den landbouw onbekwaam zynde, van Veehoeders wierd bewoont, die daar gerust en onbekommert hunne dagen sleeten: vermakende zich met eenvoudige gezangen, waar in zy, door gestadige vlyt en onderwys, groote meesters wierden, het geen ook hunnen ruwen aart, veroorzaakt door eene afgescheidene eenzaamheid, merkelyk beschaaft en verzagt heeft.

Dit ARKADIA heeft de aloude Dichters de eerste stoffe aan de hand gegeeven, om hunne aardige herssenschilderyen in Herders-zangen aan de waereld te vertoonen; Ja dit is de bron, gelyk de zoetvloejende Puikdichter J: B: WELLEKENS, in zyne verhandelinge over het Herders-dicht wel aanmerkt, waar uit zo veele Arkadiën zyn gevloeit, als:

De Engelsche van SIDNEI, de Batavische van HEEMSKERK, de Zaanlandsche van SOETEBOOM, de Dortsche van L: VAN DEN BOSCH, en de Walchersche van GARGON.

De oogmerken van deeze Schryvers komen meest over een, om de gedachtenis van de oudheid hunnes Vaderlands, 't zy met weinig Persoonen op een korte reis in samenspraaken; 't zy by wyze van geschiedenisschryving, weder uit haare puinhoopen te doen verryzen.

Ook is 't niet onwaarschynelyk, dat de inwooners van de bovengenoemde Steden, naar uitspanningen zoekende, dit bekoorlyk Arkader Paradys hebben verkooren, om aldaar zich eenen korten tyd te verlustigen.

Hier op zinspeelt de voortreffelyke Dichter J: OUDAAN in zyn heerlyk lofdicht, opgedraagen aan J: VAN WESTERHOVEN *Junior*, den Maaker van dat Zielroerend Tractaat, wel waardig van ieder geleezen te worden, DE SCHEPPER VERHEERLYKT IN DE SCHEPSELEN,

 die

die zyne godvruchtige vrienden, in afgedeelde wandelingen rondom ons Hollands Arkadia, het wydberoemde Haarlem heenen voert, en by de schoone gezichten hen met het keurigst' zielbanket van deftige redeneeringen en stigtelyke aanmerkingen beschenkt.
Dus laat het zinryk Dicht-orakel zich hooren:

Geen dagreis van Arkadia,
Die Jonge luiden voert uit speelen,
Kwam ooit met zulk een nut te sta,
Of kon dat voedsel meede deelen;
Gelyk uw Morgen-wandeling.

En om dat onze reizen eenige overeenkomst met die wandelingen gehad hebben, oordeel ik het niet ongerymt hen de naamen van KLEEFSCHE EN ZUIDHOLLANDSCHE ARKADIA te geeven.
Dus genoeg tot een Voorberigt gezegt hebbende, wensch ik Uw. E. tot besluit den aart der Byen na te volgen, die uit de geringste bloemen dikwils den zoetsten honig zuigen.

**

EERSTE REIZE.

KLEEFSCHE ARKADIA.

EERSTE DAG.

Nieuwsgierigheid, die steeds verand'ring tragt te vinden,
Bewoog my, om met vyf van myn geliefde vrinden,
Het Vorst'lyk Land van Kleef, daar menig van gewaagt,
't Geen roem op boomsieraad en hooge bergen draagt,
t'Aanschouwen van naarby: 't is niet genoeg onze ooren
Te leenen aan 't verhaal, dat kan ons niet bekooren,
't Gezicht moet zyn voldaan: wat heeft men aan 't vermaak
Van 't keurig hofbanket, indien men mist de smaak?
Vaar wel, ô scheepryk Y! 1 vaar wel voor veertien dagen;
Het lust ons eens het lyf te waagen op een' wagen,
't Geen dikwils door 't gevaar de aanstaande vreugd verdooft,
Doch 't oogmerk van 't vermaak ziet alles over 't hoofd.

1 SCHEEPRYK Y) Mynes bedunkens, heeft het water, voor de stad Amsteldam sich vertoonende (van *Antonides* soo overwonderlyk beschreven) haare naam van het *Gety*: maar het watertjen, eigentlyk de Ye geheeten, begint by de Groote Moolen-sloot tegen over Oosthuysen, en, door Edam (dus beter *Ydam* genoemd by gemelden *Dichter*, 136 *bl*) loopende, werpt het sich ontrent Voolendam, op de plaats gesegt Haven, in de Zuyder-Zee. Sie de *Kaart van Kennemer en West-Friesland* (anders Noord-Holland) *het grootste bestek*. 7 *stuks*

Vaar wel, ô Amstel! 1 met uw pragtige Paleizen,
Wy zyn gezind naar een gezonder lucht te reizen,
Hoewel uw zindelykheid, uw keuken vet en rein
Ons niet geleiden zal, wy gaan naar Schralenstein,
Daar niemand lekkertand of viezaard kan vernoegen:
Maar zagt: 't is tyd dat elk zich op zyn plaats gaat voegen,
De zonnewagen klimt en ryd ons reeds voor uit.
Sla voort, Jan Edel, want het ratelend geluid
Der wielen op de straat klinkt haat'lyk in myn ooren.
Maar wien moet dit gezicht niet op het hoogst' bekooren.
Wy zyn op 't Amstelburg, ô Sparens burgery!
O Reisgenooten! ziet aan de eene en de and're zy;
Of Gysbrechts Stad 2 wel voor Heer Lems behoeft te zwigten.
Naar binnen ziet gy, hoe, uit zo veel keurgestichten,
De Zuidertooren ryst, dat heerlyk bouwsieraad,
Daar Keizers 3 schrand're geest in speelt, die noit vergaat,
Zo lang de Teeken- en Bootzeerkunst blyft in wezen:
Naar buiten ziet ge een' Stroom van ieder steeds gepreezen,
Welks ruimte en uitzicht vol verand'ring noit verveelt:
Maar ziet eens recht voor uit. wat u in de oogen speelt,
Daar 't lindeloof u lokt in duistere bosschagie

Door

1 AMSTEL) Wiens Naam syn aanvang is neemende by Amstelmond in de Mydrecht; loopende naar Ouwerkerk, en soo naar Amsteldam; alwaar hy de stad in twee deelen afsnyd, en, onder de Beurs doorkruypende, sich selven in het Ye verliest. Wat de aangenaamheid, omtrent syn wateren en de lust-plaatsen aan deselve gelet, betreft, sullen wy swygen, den Leeser wysende naar den *Amstel-stroom van Dan. Willing*; en de *Amstel-Gesichten van Martin. Pool*.

2 GYSBRECHT) uit *Arn. Montanus* sullen wy u ter loop aanwysen, dat onder de Amstelheeren Egbert de allereerste word genoemd; vader van den eersten Gysbrecht, dapper synde, doch ongelukkig, in de jaaren 1176. en 1227. Nu was weder syn oudste soon Engelbrecht, levende, A. 1203; de vader van Gysbrecht den II; noch levende omtrent A. 1228. deese liet 4 soonen achter; Gysbrecht den III; van welken wy hier; Arend, besitter van Ysselstein; Willem, proost van S. Jan, binnen Utrecht; en Otto van Amstel. Sie mede *van Leeuwens Batavia Illustrata*, 828 bl.

3 KEISERS) Te weeten, Henrik de Keiser, beeld- en steen-houwer; gebooren den 15 Mey 1565. en den 15 Mey 1612. overleden. Onder syn *Portrait* vind ik dit volgende van *Vondel:*

Hier leeft, die leeven gaf aan marmer, aan metaal,
Ivoor, albast en klay. Dies laat sich Vondel hooren:
Als Rome op Keisers prat en Keiserlyke praal,
De Keiser van de konst is uit onzen schoot gebooren.

Door 't Quina blad bedekt: 't is Amstels Lustplantagie, 1
Voor welks beminlykheid de last en koopzorg vlugt,
Wanneer myn Koopheer hier zich streelt in de open lucht.
Slaat 't oog van 't Kruidhof eens langs zo veel schoone hoven
Tot aan de Muiderpoort, wel eer zo ver verschooven,
Op deez geschooren laan gelyk een groenen muur:
Daar ziet gy wonderen door schikkonst en natuur.
O Lustplaats! steeds moet u de zon met vrucht beschynen,
Waar voor de Hout eerlang zal in 't verschiet verdwynen.
Nu wakker voortgespoeit, wy zyn noch dicht by huis,
En 't eerste middagmaal wagt ons te Nieuwersluis:
't Gaat wel, wy zyn reeds in het ruime Meir van Diemen, 2
Wel eer een waterplas, daar elk met zeil en riemen
Laveeren kon, maar nu een schoon en vruchtbaar land,
Met Hofwaranden, naar de kunst, met vlyt beplant.
O nutte wisseling! die ons voor schraale vissen,
Die ieder beter dan het voedzaam vlees kan missen,
Met keukenmoes voorziet, en 't vet van os en schaap,
Een lekkerny voor een' gezonden ploegersknaap.
Wel aan, vriend Goedaard, nu een' lofzang opgeheeven,
Tot roem van d'Oppermacht die alles heeft gegeeven,
Wy volgen u op 't spoor, of luist'ren yv'rig toe.
't Gaat wel: de leeurik noit van blyde wildzang moe,
Verheugt ons 't hert, en vliegt in 't lief'lyk zomerweder:
Ai ziet, daar zet hy zich vermoeit van zingen neder.
O kleene zanger! die door 's Hemels zorg gevoed,
Geen rampen vreest, hoe zoet verkwikt gy ons gemoed.
't Gezang is uit 't geen ons kon stichten en vermaaken,
Terwyl wy onverwagt Abkouwde reeds genaaken;
't Vervallen muurwerk 3 van haar oud en aad'lyk Slot,

1 AMSTELS LUSTPLANTAGIE) Deese is de stoffe van gemelden Hr. *Willink*, in syn *Amsteldamsche Tempe*; welk werkje wy den nieuwsgierigen *Leeser* durven aanpreeken.

2 DIEMER-MEER) is bedykt, A. 1630, doch door het inbreeken van S. Teunis dyk weder ondergeloopen. A. 1651. *Amsteld. Beschryv.* 3 *B.* 183 *bl.* Siet de groote *Kaart* van *Nic. Visscher*, *verbeeldende het ruyme districkt rondsom Amsteldam.*

3 VERVALLEN MUURWERK) Het geen *Lud. Smids* in syn *Schatkamer*, 6 *bl.* vertoond; doch A. 1711, het selve met een keuriger opmerkenheid besiende, vond hy, boven den ingang, naar het dorp toesiende, een dubbelden arend, tusschen 2 S. Andries kruyssen, 4 Herkules-pilaaren, en 2 klimmende leeuwen; welk beeldwerk ongetwyfeld ten tyde van keiser Karel de V. daar is aangevoegd.

Wat nu de *biesa kryg* aangaat, van wien dit *oud en aadlyk slot* is geknest, en verwoest; daar af gewaagd verders gemelde *Schatkamer*, 5 *bl.*

Door d'alverslinb'ren tyd en bitsen kryg geknot,
Leert ons hoe 's waerelds spil ook eind'lyk af zal loopen,
Ja zelfs onz' levenskiel, die zich met kragt voelt sloopen,
Door kwaalen, die allengs veroud'ren, tot de dood
Een scheiding maakt van al wat heerlyk is en groot.
Maar welk een' torentrans vertoont zich voor onze oogen?
't Is Loenen, Hollands Tempe, [1] of heb ik my bedroogen?
Gewis: wat Tempe? neen, gering is zulk een prys,
Men noem' het billyk een betoov'rend Paradys,
Met alles, wat het oog kan wenssen, overlaaden:
Reisbroeders, kunt gy uw genoegen wel verzaaden
In zo veel wond'ren van natuur en konst? ik niet.
O welk een hemel van gezichten in 't verschiet!
Laat and're vry naar Rome en 't groot Florenssen reizen,
Wy zien met meer gemak de schoone Vechtpaleizen,
En Hoven ryk van pragt tot veldsieraad gebouwt,
De vrucht van zeevaardy, en 't vergehaalde goud,
De Vreemdeling ziet aan deez' kostelyke veeren,
Wat Vorsten t'Amsteldam op 't schryfvertrek regeeren,
Daar 't al voor wykt, hoe ver men ook 't vermoogen zoek'.
Maar 'k zie het Speelhuis daar van 't heerlyk Ouderhoek, [2]
Alwaar Heer CHRISTIAAN door eed'le zucht gedreeven,
Zich met zyn' Zoon verlust, en 't eenzaam buitenleeven,
Verkiest voor 't stadgewoel, wier beider gul gemoed
De vriendenrei onthaalt en 't hert verheugen doet.
Nu hier een wyl getoeft, het zal u niet verdrieten
Reisbroeders, 't oogvermaak met blydschap te genieten,
Van deze Lustplaats daar de Vechtstroom roem op draagt:
Hier ziet gy alles wat het keurig oog behaagt,
Wel waardig dat wy 't eens in een Gezang besluiten.
Heft aan, de ruime lucht zal hier geen weergalm stuiten.

GE-

1 LOENEN) By *Melis Stoke* (in *Floris de V.* 102 *bl.*) gesegt Lonen; of by *Heda* (in *Alfrico*, 51 *pag.*) Lona? het oudste dorp, onder andere van het Utrechtsche Sticht; bestaande daarom ook bysonderlyk, het choor van haar kerk van swaare moppen. Sie verder, *Alting. Notit. Germ. 2 part.* 116 *pag.*

2 OUDER-HOEK) Van ouds geheeten Ter Wyle; in de *Leen-brieven* van Nyenroode des jaars 1300. Doch, omtrent A. 1618. is deese plaats beseeten van Herm. Montanus, Leeraar te Loenen; van wiens Weduwe (naa dat hy, wegens de kerkgeschillen deeser tyden, afgeset wierd, heeft moeten weghvluchten. *Brand, Hist. der Reform. III D.* 926 *bl.*) sy is gekocht van de grootvader van den tegenwoordigen besitter, den Heer, CHRISTIAAN VAN HOEK.

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN DE LUST-PLAATS OUDERHOEK, AAN DE VECHT.

Stemme: *Land en Bouwman ploegt en zaait.*

Heerlyk Lusthof, ryk van praal,
Aan de zilv're Vecht geleegen,
Met uw schoone wandelweegen:
't Lust my, met de nachtegaal,
Vrolyk tot uw' roem te kweelen:
't Lust my in dit middaguur,
Al uw schoonheid te verdeelen,
Daar de konst pronkt by natuur.

'k Zet my op het Bergje neêr,
't Rotsig Bergje, 't geen myn stappen
Opwaarts voert langs twintig trappen:
't Bergje, daar Heer Smids wel eer
Zyn Parnas op plag te stigten,
Ja noch schenkt een' Letterschat,
Van verheevene Gedichten,
Door 't geleerde brein bevat.

O wat vind ik hier al stof!
Voor 't gezicht vernoegt en blyde:
'k Zie aan uwe slinkerzyde,
Starreschans en Vyverhof,
Rupelmonde en and're Hoven:
Aan de rechter, Nieuwerhoek,
Middelhoek, wel waard te looven,
't Geen ik nu niet stel te boek.

'k Zie uw schoone Lindelaan,
Net gesslooten, heerlyk praalen,
Daar de zon nau door kan straalen!
Wien verveelt het hier te gaan?
Maar ai ziet den Karpervyver
Met zyn naalden alle vier,
Van der Hoevens geest vol yver,
Plantte deeze hoogtens hier.

Vyver, pragtig opgehaalt,
Met uw rotswerk vol cieraaden,
Wie kan hier 't gezicht verzaaden?
Maar waar of toch 1 Stultus draalt,
Met zyn' broodkorf voor de vissen?
'k Zie hy komt, elk deel vry uit;
Maar hy moet zyn deel niet missen,
't Geen hem toekomt van den buit.

Nu eens naar de groote Kom,
Die men veilig voor de baaren,
Met een 2 Mossel kan bevaaren,
In de rondte en wederom,
Zonder vrees voor klip en stranden;
Doch nu eens het oog gewent,
Naar de boom- en bloem-waranden,
Aan hun vruchten best gekent.

Dubbeld doolhof, nieuw geplant,
Daar men vrolyk in kan dwaalen:
Daar het hert kan adem haalen,
'k Zie u haast den heeten brand
Van de Zuiderzon ontduiken,
In het lommer van uw groen,
Daar de linde en elze-struiken,
Ziel en oog vermaak aandoen.

Maar

1 STULTUS) een hond, die afgerecht is om de korf met brood naar den Karpervyver te draagen.

2 MOSSEL) een klein roeisloepje in de groote Kom, alzo genoemt.

Maar hoe net gebouwt, vol pracht,
Speelt dit Speelhuis in myn oogen:
O hier word ik opgetoogen!
Hier, hier kan men stil en zacht,
't Morgenlicht en de avonduuren,
Vrolyk slyten zonder leed,
Daar 't geboomte als groene muuren,
Zich vertoont in 't zomerkleed.

Dank Heer CHRISTIAAN, voor 't zoet,
't Geen onze oogen hier genieten,
Nooit moet u deez' Hof verdrieten,
Dit prieel vol overvloed
Van de schoonste keurgezichten.
Hoe gelukkig is die man,
Die, na de afgelegde pligten,
Hier zich steeds verlusten kan.

'k Wens u, en uw' braaven Zoon,
Die met u het buiten leeven
Hooger acht, dan steeds te streeven
Naar een Koopheers handelkroon:
'k Wens u beide noch veel Jaaren,
In dit Paradys vol vreugd,
Vry van rampen en gevaaren,
Steeds vernoegt, gerust, verheugt.

Nu is 't gezicht voldaan, maar niet de leege maag,
De myne, vrienden, is byzonder scherp en graag:
Komt gaan wy naar de Sluis, om haar te vergenoegen,
Elk zet zich zonder zwier dat zal zich mak'lykst' voegen:
De lekk're speet-aal maakt de flaauwe geesten sterk:
O! hoe gezwind gaat hier het schermen in zyn werk:
Maar zegt my, heeft de waard het reekenen vergeeten?
Men zou wel waterbaars op Hallefweegen eeten
Voor zulk een prys: maar dit hoort mede al aan 't vermaak.
Die deun is op zyn beurs, dat die vry 't reizen staak'.
Nu elk te wagen, en zyn beurtplaats ingenoomen,
Op dat wy niet te spade op Zeist onz' rustplaats komen.

Ziet hier den Kerker, daar Graaf Floris wierd gebragt
Tot ſtraf van bitſen hoon en ſnoode vrouwekragt,
Om welk een gruweldaad hy wierd gebragt om 't leeven,
Indien de Aloudheid ons de waarheid heeft beſchreeven:
Ook zocht de Velzerheer op dit bemuurt Kaſteel 1
Zyn' toevlugt, toen 't gevaar hem vaſt had' by de keel,
Door 't vorſtenmoorden, na 't wraakzuchtig ſamenzweeren:
Hier kan elk onderdaan uit zulk een voorbeeld leeren,
Dat hy zyn' Overheer, hoe kwaad hy is, of goed,
Het zy met wil of dwang, gehoorzaam wezen moet,
Of dat hy anders voor de doodſtraf heeft te vreezen:
Men mag in dit geſchil geen eigen rechter weezen,
Die wys is, voegt zich ſteeds gewillig tot zyn' pligt;
Doch hier van al genoeg.. Wy zyn in 't vruchtbaar Stigt.
Vaar wel, ô Vechtſe Zwaan! myn welluſt en verlangen,
Wy moeten ſcheiden, of gy hield ons hier gevangen
Door uw bekoorlykheid, die zo veel herten trekt.
Vriend Goedaard, word uw geeſt nu vrolyk opgewekt?
Zing dan met my den lof van deze ſchoone ſtreeken: (ken:
Hier groeit het voedzaam graan, daar niets aan ſchynt te ontbree-
Daar bloeit de boekweit, wit als ſneeuw, op 't ruime veld:
Ginds ziet men hoe de peul allengs tot rypheid zwelt
In ſchaduw van de linde en breede beukeboomen,
Goed voedzel voor matroos op woeſte en zilte ſtroomen:
d'Aardaker, ſchoon van bloem, ryſt met den koornhalm uit,
Een lekk're wintervrucht die ons verſtrekt voor fruit.
Maar welk een hoogte komt zich voor ons oog vertoonen?
O Biſſchoplyke Dom! ai wil het my verſchoonen:
Ik groet uw Heerlykheid, verwagt deez' dag niet meer,
Wy hoopen u te zien in onze wederkeer.
Maar vrienden, ach! ik vrees ons zal iets kwaads gebeuren:
Die regenboog, met zyn gemengde en ſchoone kleuren,
Voorſpelt ons niet veel droogte op onze wagentogt;
Doch droefheid voor den tyd is al te ver gezogt:

In-

1 BEMUURD KASTEEL) Te weten, het Huys te Kroonenburg; in de gemelde, *Sabatkamer* (*de Leeſer* gunne my dit ſelve meermaalen te gebruiken) 186 *bl* afgebeeld. Doch aldaar vind gy ook onder andere, hoe ſich de ſchryver verwonderde, beſchouwende, in het binnenhuys, de dikke muiren, groote ſaal, nevens de ſwaare boogen en gewelven van den eerſten en tweeden kelder. Ondertuſſchen miſt het heden bynaar alle haar oudheid, ſynde door den Heer Witter van Ter Aa vertimmerd: wiens Mevrouw weduwe tegenwoordig het Huys beſit.

Indien 'er reegen valt, zal in deez' koele dagen,
Ons de aassem van de Leeuw niet met zyn hitte plaagen,
Voor my, ik weet dat ik het eerste kiezen zou.
Wy zyn te Zeist, 1 ik zie 't aan 't Vorstelyk Gebouw
Van Heer Odyk, wend nu eens 't oog aan alle kanten
Op deezen Tuin, verciert met veel uitheemsche planten,
O! wat verspreit zich hier een lieffelyke geur,
Van 't Kamperfoelibos, dat t'evens met haar kleur,
Zo heerlyk geschakeert als immer oogen zaagen,
Ons steeds bekooren kan met wonderlyk behaagen.
Doch dit voldoet ons niet, de smaak moet zyn voldaan;
Dus roept de holle maag, maar hoe wil 't hier vergaan?
Hier is noch vis noch vlees, doch brood en wyn te haalen
By buurman Leen, die 't zich ten duurften laat betaalen
Tot aan de haver toe, dus klaagt Jan Edel, hoe!
Is dit voor de eerstemaal, wie word de reis niet moe?
Geduld: als 't kwaad is, moet men steeds op beter wagten:
Ik wens dat ons de slaap de zorgen mag verzagten.

TWEEDE DAG.

Op Jongelingen, op, verlaat het muffe bed:
't Ontbyt is vaardig, en de Koffi reeds gezet:
Ryst, ryst, het staat niet fraai te geeuwen en te gaapen;
Die reizen wil, moet noit zyn' morgenstond verslaapen.
Nu weder voort, de Zon gaat met zyn' glans voor uit,
Gelyk een Bruigom uit de kamer van zyn Bruid:
Wy volgen u op 't spoor, ô blydschap van onz' dagen!
Doch niet zo vlug, als gy op uw verheeven wagen.
Wat 's dit: daar staat een koets bevragt met juffers, die
Ontstelt zyn, zo ik aan haar droevige oogen zie,

A 5 Geen

1 ZEIST) Of Seist; een dorp in het Sticht, ten Oosten van Utrecht; by welke is gelegen die heerlyken lust-plaats van den Heer van Seist, de soon van den overledenen Heer Odyk; noch soo onlangs, door de wed. N. Visscher, in een *groot plaat*, seer cierlyk afgebeeld en uitgegeven.

Aangaande het dorp, vinde ik niets ontrent de Historie der Biskoplyke regeeringen.

Geen wonder, want men heeft een koffer met juweelen,
Van acht'ren afgesneên: ô onmeedoogend steelen!
Niet schooner voor een' dief dan fyn gesteente en goud;
Maar is 't niet roekeloos dat men daar zyn' schat vertrouwt?
Gelukkig is hy, die met weinig is te vreeden.
't Genoegen is een schat van duizend zaligheeden:
Die dat Juweel bezit, en in zyn' boezem sluit,
Geen rover zal zich ooit verryken met dien buit.
Nu eens het oog gewend naar de aangenaame velden,
Die met een stomme spraak den lof hun 's Scheppers melden.
Hier bloeit het vlas, waar van men 't nodig lywaat spint
En weeft, het eerste kleed voor 't jonggebooren kind,
't Zy 't van een' armen slaaf of koning is gebooren,
't Is ook het laatste dat van ouds al is verkooren
Voor 't afgestorven lyk, 't zy 't wierd verbrand tot as,
Of in het graf gelegt. O edel veldgewas!
Gy zyt een sterke stut om 't leven te bewaaren.
Hoe snel beweegt zich hier die zee van koorenairen,
Die onwaardeerb're vrucht, daar 't koninglyk banket
Voor wyken moet, 't geen ryk en arm word voorgezet.
O heerlyk Landgezicht! gy kunt myn hert bekooren.
Daar ziet gy Duurstee met zyn' wonderlyken tooren.
Zo Goedaard: laat uw stem vry hooren, zing met my
Den lof van dit gewest, hoe veilig en hoe vry
Men hier kan reizen, daar geen onraad is te duchten:
Wy hoeven voor geen' leeuw of tygerdier te vlugten:
't Vergiftig wormgediert' geeft hier geen schade of pyn;
Geen krokodil zal ons op d'oever van den Rhyn,
Of Lek, of Maas en Waal, door schrand're list verslinden:
Wy vreezen voor geen' last van brandende avondwinden;
Hier zyn wy dicht by huis, en vry van zorg en nood.
Die ver wil reizen, staat voor veel gevaaren bloot,
En word wel kleed en beurs, ja 't leeven afgenoomen.
Wy zyn te WYK: 1 treed af. O Vrienden! welgekoomen.

Ven-

1 WYK TE DUURSTEDE) Aan de Lek, tusschen Rheenen en Kuylenborg gelegen; wiens slot gy, in de voorgenoemde *Schatkamer*, 380 *bl.* sult vinden afgebeeld. Doch in syn volkomene opstand en niet in haar brokken en puinhoopen, gelyk het sich heden vertoond. Immers is het een plaats, waar op de Biskoppen van Utrecht hebben haar hof gehouden; gelyk David van Burgondie, de vyfenvyftigste van deese geestelyke Moogenheden. Sie *Slichtenhorst*, *Geld. Geschied.* 1 B. 50 *bl.*

Verlangt de maag niet naar een voedzaam middagmaal?
De myne rommelt al: maar hoe is 't Stigt zo schraal?
Wy moeten ons, zo 't schynt, met kaas en brood verversschen:
't Gaat wel, de honger is gestilt, nu aan de karssen
Zo even vars geplukt tot lessing van den dorst:
De mol behaagt my niet, en op dat u de borst
Niet zal verkouden, kan deez foezel u doen bloozen
Van warmte: niemand zal zich zelf verroekeloozen,
Die op zyn' tyd en maat de midd'len nimmer wraakt:
Het misbruik is 't alleen, dat ons hier schuldig maakt.
Nu eens naar 't Slot gegaan, 't geen half is afgebrooken
Door 't woên des tyds, en daar vrouw Echo aangesprooken,
Die zonder mond of stem ons antwoord geeven zal.
Dit oud Kasteel heugt van veel ramp en ongeval,
Toen Bisschop David 1 als een wreede wolf te snoode,
Den Vader en de Zoon van 't huis te Bredenroode
Hier hield gevangen door een schandelyke list,
Een bitt're vrucht der Hoekse en Cabeljauwse twist.
Die meer wil weeten van deez' gruw'len vol afgryzen,
Heer Smids zal 't u heel klaar in zyn Schatkamer wyzen.
Nu weder op de reis. Wat is het bar en guur:
Zyn dit Hondsdagen? ik verlang reeds naar het vuur.
Reisbroeder, had gy nu uw schaatsen mee genoomen
Gelyk gy wenste, om door dat middel t'huis te komen,
Het was niet kwaad myn vriend, want voorzorg met beleid,
Is ook een eigenschap van vrouw Voorzichtigheid.
Wat staat deez' Landstreek schoon. Nu weder eens gezongen.
Maar

1 DAVID) Deese was de bastaard van graaf Philip den Goeden, en dus ook de broeder van hertog Karel den Stouten. Hy stierf, A. 1649, naa een sittinge van 40 jaaren, en wierd binnen Wyk begraven; naa dat syn gesag, sedert de dood van den Hertog, by het volk al heel seer was verflaauwd. A. 1470, heeft hy deese geestelyke een onmenschelyke wreedheid betoond in het pynigen van de Heeren Reinoud en Walraven van Brederode; alleen op een los en ydel vermoeden. Doch wy verwachten alle dit meerder uitgehaald by gemelde *Smids*, in syn *Utrechtsche Biskoppen*. Ondertusschen hebben de *Beeldenaars* vyfmaal, syn goudene en silvere Munten; echter alle sonder syn afbeeldsel. A. 1481, had hy een gevaarlyken oorlog, nevens de Hollanders, tegens die van het Sticht en de Overysselaars. A. 1483, wierd hy binnen Utrecht gevangen, en op een miskarre naar Amisfoort gevoerd; doch weder door de Hollanders ontset.

Maar ziet, hoe heerlyk praalt het Huis van Amerongen, 1
Van waar Heer Godard met zyn' adelyken ſtam,
Van Reede, een luiſter van den Staat, zyn oorſpronk nam:
Dien dapperen Athlone, 2 een zuil der Vrye Staaten,
Op wiens manhaften arm zich Neêrland kon verlaaten,
Dat tuigt Nieuwmegen, 3 door zyn' wakk'ren moed gered,
Toen 't Franſche ſtaal ons weêr was op de borſt gezet,
En de inbreuk vaardig ſtond met roof, voor ellef Jaaren:
Maar wy zyn reeds aan 't Schouw, om over Rhyn 4 te vaaren,
Een ſpruit der Hoofdvliet, die van d'Alpes herwaarts vloeit.
Zit af, die door den laſt van 't ryden is vermoeit,
Of liever, om 't gevaar niet op uw' hals te jaagen:
't Is zorg'lyk op een' ſtroom te blyven op den wagen:
Men overdenk', met ſchrik, wat onlangs is gebeurt,
Een ongeluk daar 't Hof van Vrieſland noch om treurt:
Prins Friſo, die den moed noit in den kryg liet zinken,
Moeſt dus, in zyne koets, by Stryens Sas 5 verdrinken.
Wy zyn aan de overzy, nu ieder op zyn ſtee,
Elk breng nu eensgezind zyn gulle blydſchap mee,
Dus word de vriendſchap noit door haat of twiſt geſchonden:
't Oprecht genoegen is aan weêr noch wind gebonden,

Schoon

1 HUIS TE AMERONGEN) Amerongen is een oud en welbekend dorp, tuſſchen Wyk te Duerſtede en Rheenen; ſynde een vrye Heerlykheid, hebbende de Ooſtwaard de Ameronger en Elſter boſſchen. Volgens de *Schatkamer*, 16 *bl.* is ontrent de Hiſtorie van dit Huys niemendal te ſeggen.

2 ATHLONE) anders de Baron van Ginkel, overleed binnen Utrecht, den 11 Febr. 59 jaaren oud; ſynde door ſyn krygsbedryven in Yrland onſterflyk. Sie *Smids Chronykje van het Oorlogend Europa, op de jaaren* 1691. *en* 1703.

3 NIMMEGEN) Dat ſich in het jaar 1702, den 11 Junii, met een Bataviſche dapperheid verweerde tegens der Franſchen hevige aanval, onder Marſchal de Bouflers; deſelve kloekmoedig en gelukkig van hunne veſten keerende en te rug dryvande. *N. N. in ſyn eerſte Zegepredikatie op het woord:* Eben-ezer, of de *Gedenkſteen der Hulpe.*

4 RHYN) Ontrent deeſe hoofdrievier valt ſeer veel te ſeggen en wy moeten kort gaan. I. over ſyn Naam, beduydende *rein* en ſuiver, in de aloude tyden konnende geen onechte kinderen verdragen. Siet de proef, by *Junius, Batav.* 22. *cap.* 11. over ſyn oorſprong; te weeten, in Switſerland uit de Kriſpalter en Lukmanner bergen. III. over ſyn 3 uitgangen, in de Noordzee. Sie *Kluverius, van de Rhynmonden, behalven Someren, Guicciardyn, Slichtenhorſt, Pars, &c.*

5 STRYENS SAS) Het dorp Stryen is gelegen in het land van Voorn en haar Zas aan de Wyve-keer in het Hollandſch Diep, tegen over de Roovaart. Voorts is dit deerlyk ongeluk voorgevallen, den 14 Julii, des jaars 1711. Siet het *Oorlogend Europa,* 163 *bl.*

Schoon ons een' waterſtorm beloopt, het krenkt geen vreugd.
Wel hem, die ſteeds in voor- en onſpoed is verheugt.
Wat rompelige weg vertoont zich voor myn oogen?
De wagen ſchokt als wierd hy van de zee bewoogen,
Duurt dit noch langer hy loſt ligt te vroeg zyn vragt.
1 Dalwagen, ik had u zoo ak'lig niet verwagt:
Maar zie de Waaldyk zal ons van die vrees bevryden;
Hoewel 't gevaarlyk is op eenen dyk te ryden,
Die hoog en ſmal is, en zich ſpiegelt in een' vliet,
Die vlug gelyk een pyl zyn ſtroomen nederſchiet,
't Gaat echter wel, de weg is effen door de droogte.
O welk een ſchoongezicht verſchaft ons deeze hoogte!
Ai ziet eens over Waal aan uwe rechterhand
De ſchoone Betuw 2 in, dat vee- en vruchtryk land,
Nu aan uw ſlinker, door dat bos van appelboomen,
Zo dicht, dat nauwelyks de zon daar door kan koomen.
Hoe gloeit de kars gelyk een blinkende robyn.
O Schilderkonſtenaar! uw werk is waan en ſchyn,
Schoon 't dikwils boven 't goud in waarde word verheeven,
By dit ſchakeerſel van den Schepper zelf geweeven.
Maar hoe! Jan Edel heeft al wakker aangejaagt,
Wy zyn by Knodſenburg 3 of 't geen dien naam noch draagt;
Zo word hier alles door den tyd en kryg geſchonden.
Maar wat wil dit gevaarte, aan ketenen gebonden,
Zou dit de Gierbrug zyn? ô ja, wy dryven al
Met paard en wagen, ziet, wy naderen den wal:
Het luſt my hier den lof van deeze Stad te zingen,
Die binnen zich begrypt een ſchat van wond're dingen.
NIEUWMEGEN, oudheids roem, wat praalt uw luiſter ſchoon?
Die 't berggeweſt verkoos tot uw' verheeven troon,

Een

1 DALWAGEN) een' gevaarlyken weg tuſſen de *Rhyn* en de *Waal*.

2 BETUWE) is de *Baat-ouwe*, betere grond en landſtreek, dan de *Vaal-ouwe*, of Veluwe, die dorder en ſlechter is. is dit dus uit de oudheid van onſe eigene taale te haalen; wegh dan met die malle praat van Bato, Richeldin en Penta; welke immers nergens gevonden worden. Sie *Douza*, *Schryver en van Leeuwen*.

3 KNODSENBURG) Aan de Waal, tegen over Nimmegen gelegen; in het jaar 1591. bekend; als wanneer ſy van Farneſe belegerd, door Prins Maurits is ontſet, die deſelve ook aldaar had doen leggen. *Grotius*, *N. H. 2 B.* 157 *en* 168 *bl.* Sy voerd haar naam van de knobbelige laurier-ſtokken, die men, ontrent de vuirſlagen doorgaans ſiet nevens de wapenſchilden der Ooſtenrykſche Vorſten; volgens *Joh. Smith*, *of Smetius*, *Oppid. Batavor.* 108 *pag.*

Een zinnebeeld voor elk om ieder voor te lichten,
In reinheid van 't gemoed en alle zeedeplichten.
Men zoek' Batavia op 't eiland Java niet,
Dit's oud Batavia, welks onbepaald gebied
Wel eer geen' Vorst ontzag, omringt met krygslaurieren,
Met recht de Stad genoemt der dapp're Batavieren,
Daar Burgerhart, na die beruchte nederlaag
Van Zanten, schuilde voor de buld'rende oorlogsvlaag.
Begeert gy meer? lees dan in Smetius met yver,
Wat my belangt, ik ben een Kleefsche Reisbeschryver,
Niet verder strekt myn ampt, Reisbroeders, is 't niet waar?
Die roek'loos dwaalt van 't spoor raakt ligt in lyfsgevaar.
Wy zyn aan land: nu eens de Bergstraat opgesteegen.
Wat heuvelen zyn dit, wat wonderlyke weegen?
Ik ben reeds moe, en heb een' stap of tien gedaan;
Doch eind'lyk zien wy eens de herberg van de Swaan,
Die in deez' nacht ons met haar vleug'len zal bedekken.
Maar vrienden, nu den tyd met praaten uit te rekken
Is vruchteloos, 't is laat, men zet zich aan den dis
Om eens te zien wat daar van onze gading is.
Wat dunkt u? dat ons scheen in 't schraale Zeist te ontbreeken,
Is hier in overvloed, laat ieder nu vry spreeken:
Elk steekt zyn zegel aan myn reên, en in 't gebraad
Het mes en vork: 't gaat wel, ik zie aan uw gelaat
Reisbroeders, dat gy hier zyt reed'lyk wel gezeeten:
Nu moogt gy onbeschroomt wel kaas en boter eeten,
Hier hebben Koningen hun maaltyd wel gedaan;
Doch ieder naar ik merk wenst naar de rust te gaan.
Nu is de slaap, korts was de spys ons aangenaamer.
Vaart wel tot morgen: elk vervoeg' zich naar zyn kamer.

DER-

DERDE DAG.

'tGaat wel: wy worden reeds op een ontbyt genood,
Eer ons de glans beschynt van 't schoone morgenrood.
Die met vriend Goedaard reist vind altyd goede vrinden.
Reisbroeders, vind gy 't goed? zo willen we ons verbinden
Met hem te reizen, zelf van hier tot Romen toe:
Wat my aangaat, noit word ik zyn gezelschap moe.
Ik vlei niet, want het is aan and'ren ook gebleeken,
Die, eensgezind met my, die zuiv'rē waarheid spreeken.
Komt treden wy dan by Heer Wolterbeek eens in,
Die ons verwelkomt met zyn waardige Echtvriendin.
Wie is niet dankbaar voor dit ongeveinst onthaalen?
O gulle vriendschap! hoe bekoorlyk zyn uw straalen,
Wat ziel word niet verlieft op uw' aanminnig vuur?
Maar ach! de schaarsheid maakt uw' schat geweldig duur.
Nu 't Raadhuis eens beschouwt, doch elk vertrek byzonder,
Het schoonste dat ik weet, behalven 't agtste wonder,
Daar Amsteldam moe praalt. Hier houd d'Aloudheid huis,
Die meest al door den tyd verplettert is tot gruis:
Hier vind men beelden, die voor honderden van jaaren
Gevormt zyn uit albast, toen voor de Roomsche altaaren
In Cajus Cæsars eeuw, het Heidendom zich boog.
Wat zwaarden blinken daar vol luister in myn oog?
Het eene heeft gedient in Alvaas wreede tyden,
Om Hoorne en Egmond 1 wreed de halsaâr af te snyden:
Die zuilen van het ryk, die helden kloek van moed,
Bezegelden de trouw met hun doorluchtig bloed,
Twee schoone paerlen aan de kroon van Flips de tweede.
Ziet hier de Zaal, waar uit de minnelyke Vrede, 2

Voor

1 HOORNE EN EGMOND) Twee staatsmartelaaren in onse Historie boven alle uitmuntende. Lamoraal was de 25ste Heer, en den 4de graaf van Egmond; A. 1557. in de slag van Quintyn: en weder, A. 1559. in die van Greveldingen, der Franschen verwinnaar. En Philip, Baron de Monmorenci, graaf van Hoorn was van geen mindere luister. Het onthoofden geschiede te Brussel, den 5 Juny. A. 1568. *Grotius*, 28. 32 *bl.* *Hooft*, 4 B. 168 *bl.* &c.

2 VREDE) Tusschen Vrankryk en de Staaten, in deese stad getroffen, den 10 Augusti 1678. Memorien van *Temple*, 42 *bl.* *Neuville*, *H. van Holl.* 199 *bl.* en *Bizot*, *in sijn Verklaeringe der Nederlandsche Gedenkpenningen*, 293 *bl.*

Voor vyfmaal zeven jaar, met vreugd te voorfchyn kwam,
En voor een' korten tyd by ons haar woonplaats nam:
Dit zyn d'Afbeeldzels der Gezanten, uitverkooren,
Om dit gezeegend werk te fchikken naar behooren.
Dit 's Haren, grys van hair en fchrander van verftand,
Daar Vriefland roem op droeg, een Cato van ons Land:
Hier ziet gy Temple, [1] die in alles was ervaaren.
Geleerde William wie kon u evenaaren;
In 't Ryk van Albion? zo wys, zo trouw en goed,
Als of gy nimmer waart aan 't Krytftrand opgevoed:
Hier praalt Graaf Caunits mee, met and'ren wys en fchrander.
O Staatsjuweelen! blyft noch lang hier met elkander.
Nu by Heer Wolterbeek het middagmaal gedaan,
Een vriendelyke dwang port ons om daar te gaan,
En dan naar 't Valkhof toe, [2] daar Cæfar hield zyn wooning,
Waar op hy fpeelen liet zyn Duitfche krygsvertooning.
Wat poorten, oudheids roem, wat muuren zien wy hier?
Dit 's enkel reuzenwerk, niet naar de nieuwe zwier,
Daar 't zwakke muurgeftel geen balken kan verdraagen,
Gelyk wy te Amfteldam, niet lang geleeden zaagen.
Rooimeefters, aangefteld tot weering van dat kwaad,
Hoe fnood breekt gy uw' eed, uit zucht tot eigenbaat.
Wat baart dit groot gebouw niet al verwonderingen
In ons, die nimmer zien dan pragt van nieuwe dingen,
Daar Holland fteeds mee praalt vol luifter en waardy?
Doch 't een en 't ander maakt een fchoone fchildery.

Nu

2 TEMPLE) Defe William Temple, heer van Shene, Baronet en Afgefant, foo in 's Gravenhage als tot Aken, is den 5 Febr. 1699, op fyn landhuys te Fernham, in de provincie van Southampton overleden; hebbende, wegens fyn rechtfchapenheid in alle onderhandelingen en daar nevens een krachtige talent van fchryven, die hem eigen was, een groote roem by de ftaatkundige behaald. Siet fyn *Hiftorifche Gedenkfchriften*, over de *Nederlandfche Provincien*, en over het *voorgevallene in het Chriftenryk*, *van* 1672 *tot* 1679; gelyk mede fyn *Brieven*, *&c.*

3 VALKENHOF) Anders het Waalenhof, Vandaalenhof en Frankenhof, is een overoud kafteel, te Nimmegen, op de Hoenerberg, aan de Waal en op de Kleeffche fyde. Ontrent den Stichter, verfchillen de *Schryvers*; en daar wyfen wy u weder naar de *Schatkamer*, alwaar ook, 345 *bl.* dit kafteel is in print gebracht.

Maar of nu Nimmegen is *oppidum Batavorum*, by *Tacitus* (*Hift.* 5 *B.* 29 *H.*) fou ik niet durven aanneemen u te verfeekeren; fchoon fe ons dat opdringen. Leeft *Pontanus* en *Kluverius*, *Smetius* en *Slichtenborft*. Beft, dat gy dan felf eens overweegd de woorden van dien loffelyken *Schryver*, foo even aangehaald.

Nu eens deez' torentrans beklommen met behagen.
Wat dunkt u, mag deez' plaats met recht den naam niet draagen
Van Schoongezicht? hier word het keurig oog niet moe:
Hoe lacht deez' landstreek ons met al haar schoonheid toe?
O Belvideere! ô schat van veel veranderingen!
Het lust ons tot uw' roem eens vrolyk op te zingen.

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN HET BELVIDEERE TE NIEUWMEGEN.

Stemme: *Windeken daar het bos af drilt.*

Hoe praalt dit schoon gezicht om hoog,
Van het gebergte voor ons oog?
Daar van boven,
Woud en hoven,
Streelen 't aangenaam gezicht,
Wyl ons de zon met glans verlicht.

's Hertogenbos men ginder ziet,
Ook Graaf en Wezel in 't verschiet,
Dat haar wallen,
Noit vervallen,
Maar steeds blyven in hun stand,
Elk als een voormuur van ons Land.

Hier ziet gy ook het heuv'lig veld,
Daar ons laatst het Frans geweld,
Kwam bespringen,
Met haar klingen,
Door verrassing als wel eer,
Maar 't wierd gestuit door tegenweer.

Zie nu de Waal aan d'and're zy',
Met haar vlug en snel gety',
't Geen met stroomen,
Hof en boomen,
Dikwils schielyk overstort,
Schoon 't aan geen dyk of paalwerk schort.

Nieuwmegen, oudheids roem en lof,
Met uw heerlyk Valkenhof,
Dat uw muuren
Eeuwen duuren,
Als een bolwerk van den Staat,
Noit overwonnen door verraad.

Nu langs de Waalkant eens de schoone Stad beschouwt,
Gelyk Jeruzalem op heuvelen gebouwt,
O vlugge en wyde stroom! die met den Rhyn uw' vader,
De kroon der oudheid draagt, ô schoone waterader!
Hoe streelt gy ons gezicht waar 't oog zich wend en keert.
Maar 't schynt, ô vrienden! dat de maag ook wat begeert,
Die niet voldaan word door nieuwsgierigheid en weeten,
Ze is nydig op 't gezicht, en waant te zyn vergeeten:
Wel, dat men haar voldoe in 't vrolyk avondmaal,
Naardien de schemering reeds met den zonnestraal
Verdweenen is. 't Gaat wel, naar dat ik u leer kennen
Reisbroeders, zult ge u tot deez' landstreek haast gewennen,
Het gaat ons hoofd voor hoofd zo zoet en smaak'lyk in,
Als aan elks eigen dis: voorzeeker, dit begin,
Voorspelt iets goeds, om met geen holle maag te leeven,
Want Kleef mogt by gebrek van zind'lykheid wat kleeven,

Doch

Doch nu aan 't ruften, op dat ons de dageraad,
Gereed vind tot de reis, vaart wel, het is reeds laat.

VIERDE DAG.

O Hoofdftad! nu is 't tyd om van u af te fcheiden:
Heer Wolterbeek zal met een' wagen ons geleiden,
Naar eene ryke Abdy, daar d'oudheid van gewaagt,
Die roem op zeldfaamheid, en niet op fchoonheid draagt.
Dit is de Hoenderberg [1] waar van men u kan wyzen,
Hoe veel befchanffingen ginds voor uw oogen ryzen,
Tot nodig tegenweer, een halve myl in 't rond;
Hier fliet Bourgonje 't hoofd, en week van deezen grond;
Toen Held Athlones zwaard de fchrik bragt in zyn benden,
Waar door hy vlugte, en zich naar Grootvaêrs hof ging wenden.
Dit 's Kranenburg [2] 't geen gy daar even voor u ziet.
Vaar wel ô Gelderland! wy zyn in 't Kleefs gebied.
O kleene en arme Stad! doch groot en zwaar van fchulden,
Wyl 't Burgermeefterfchap wel vyfentwintig gulden,
En noch vyfduizend [3] op kan brengen, ieder jaar,
En echter valt die laft den burger niet heel zwaar.
Maar zacht: de wagenaar wil hier een weinig toeven,
Wat dunkt u, zou men nu niet wel wat vuur behoeven?
't Is koud: wel aan, men leg een' arm vol talhoud op,
En geef de maag met een wat helder foezelfop,
Zo word het lyf verwarmt van buiten en van binnen.
O koele zomerzon! wie moet u niet beminnen?

1 HOENDERBERG) Volgens *Slichtenhorft, Geld.* 36 *bl.* is Nimmegen bykans als een gefpanne boog gelegen; fynde de pees naar wyfe van fpreeken, de Waal; alwaar het allenskens met 5 heuvelen op gaat: als de Heffen of Hefel berg, de Marienberg, de Gruytberg, de Klokkenberg en de Hoender- of Hoever-berg; die in het op- en afklimmen fomwylen vry ongemaklyk fyn. Doch is hier te weinig ruymte voor de geheele befchryvinge.

2 KRAANENBURG) In het Kleefsland geleegen; maakende in de *Groote Kaart van Visschers Braband*, een driehoek met Kleeve en Schenkenfchans; van een kleen watertje doorfneeden, en niet verre een diergelyk water. in gemelde *Kaart*, beide fonder Naam. Van dit ftedeken is anders niet te feggen.

3 VYFDUIZEND) dit zyn geen guldens, maar talhouten.

Gy brengt gezondheid aan, want ſcheen uw glans zo heet
Als wel voor heen, hoe zou het laſtig ſtof en zweet
Ons in dit berggeweſt verveelen door uw ſtraalen?
Nu kunnen wy geruſt en vrolyk adem haalen:
Reisbroeders, is 't niet waar? ik ſpreek geen duiſt're taal.
Maar niemand, naar ik merk, heeft ſmaak in dit verhaal.
Nu elk weer vaardig om zyn beurtplaats te bezetten:
Daar komt een regenvlaag om 't ſtuiven te beletten:
Wy zyn hier in een bos, en op een' kwaden weg.
Sta ſtil, hier dient een ryp beraad en overleg
Genoomen, of wy op den wagen zullen blyven,
Of wat voeteeren: 't laaſt beſluit zal boven dryven:
Men ſtap dan af, want die 't gevaar wil trotſen, zal
Meeſt vrucht'loos klaagen, als hy raakt in ongeval.
Hoe fierlyk praalt dit woud met beuke-en eike boomen,
Zo dicht by een geplant: ik kan my nau betoomen,
Van hertsverwondering op zulk een ſchoon gezicht,
Ik dank den weg die ons tot wand'len heeft verpligt:
Mogt hier myn oor 't geruis van eenen ſtroom genieten,
Ik zong eens: *Lief'lyk bos, en gy, ô zilv're vlieten!*
Vriend Goedaard, welk een vreugd, hoe geurig riekt dat kruid,
't Geen door de reegen uit het vrugtbaar aard'ryk ſpruit;
Laat and're krimpen, en met handgeklap zich ſtreelen,
Deez' wandeling kan my mishaagen noch verveelen,
Nu op een' heuvel, dan eens in een dal, daar 't groen
Het hert verheugt, 't geen noit een goude zaal kan doen.
't Gevaar is over, nu weer by elkaâr gezeeten,
En eens gezongen, 't geen voor al niet dient vergeeten:
Hef aan, wy volgen u, ô Goedaard! met vermaak.
O eensgezindheid! wie verbeeld uw zuiv're ſmaak?
Geen lekkerny kan by die zielbanketten haalen.
Maar zacht: ik zie d'Abdy recht voor ons in de dalen.
Nieuwkloofter [1] overoud en adelyk geſticht,
't Geen voor geen ruime Stad in uwen omtrek zwigt,
Het luſt ons van naby uw zaalen te beſchouwen,
De zevende Otho, Graaf van Gelder, liet u bouwen,
Voor ruim vier eeuwen, en verkoos zyn grafſteê hier;
Ziet daar zyn marm're tombe, een werk vol pragt en zwier.

Nu

1 NIEUWKLOOSTER) In Kleefsland, tuſſchen de dorpen, Keſſel en Bebber, aan de Niers gelegen. Siet de *Kaart van Kleefsland.*

Nu zien wy u bewoont van zespaar eed'le maagden,
Die zulk een levenswyze in eenzaamheid behaagden,
Vrywillig zonder dwang in 't geestelyk' gewaad,
Zy voeren met elkaâr een' vorstelyken staat,
En worden opgepast, gedient als Koninginnen.
O welk een kost'lykheid! wat pragt vertoont zich binnen
De schoone zaalen, tot den dienst der Roomsche Kerk:
Ziet daar, in 't kookvertrek is ieder op haar werk:
Hier draait men 't spit, daar is men bezig om te stooven:
Wie zou de zind'lykheid van dit gewest gelooven?
Reisbroeders, wat is dit? men opent daar een zaal,
Die opgedist is met een heerlyk middagmaal:
Is dit op ons gemunt? ô ja! wie zou dat denken?
Vier dienaars zyn geboôn te passen op ons wenken,
't Is of de gast-vryheid van 't oosten hier verryst,
Alwaar de vreemdeling gulhartig wierd gespyst.
Heer Wolterbeek, dit zyn we aan u verpligt, ja zeeker?
Maar vrienden, zegt: wat dunkt u van die Rinse bleeker,
Heeft iemand hoofd voor hoofd wel beeter ooit geproeft,
En is 't geen reeden dat men hier een wyl vertoeft?
De maaltyd is gedaan, nu moeten wy betoonen,
Den plicht van dankbaarheid aan alle die hier woonen;
Maar hoe! ik sta verstelt: wy zien daar opgezet,
Een pragtig nagerecht, een keurig hofbanket,
Van droog doorsuikert ooft, en and're lekkernyen:
Hier zou met reeden zich een Koning mee belyen.
O vrienden! wat zal 't zyn? wy kleeven hier al vast,
Fer Kleef onze oogen op haar schoongezicht vergast.
Maar hoe de spys en drank de tong ook mag bekooren,
Noch lust het my zo lief de wyze reên te hooren
Van een der Maagden, die in 't afzyn van de Abdis
De huiszorg is vertrouwt, ô wat geheugenis!
Wat staatkunde en verstand, zo ryp en wel beleezen,
Wat Majesteit verschynt in dat ontzag'lyk weezen?
O tong! zo wel bespraakt als een Demosthenes:
'k Zal dikwils denken aan zo menig wyze les,
Die gy met uw onthaal ons hebt op reis gegeeven,
Zyt duizendmaal bedankt, lang moet ge in welstand leeven.
Jan Edel, 't is hoog tyd, span nu uw paarden in,
Vaar wel Heer Wolterbeek die met uw Echtvriendin,
Ons zo veel vriendschap hebt betoont, wy moeten scheiden:

Vaar wel, de Hemel wil u veilig t'huis geleiden,
En ons ook op zyn' tyd. Sla voort, eer de avondstond
Ons schielyk overvalt: nu eens met hert en mond,
In 't ruime en open veld, verheugt en onbedwongen,
Den lof der gastvryheid vrymoedig opgezongen,
Dat kostelyk juweel door schaarsheid duur van prys.
Wat 's dit? de straatweg stoort onze aangenaame wys;
Wy zyn te GOCH. 1 Vriend Hoofd, hier tragten uwe vrinden,
Ons ook door koorden van onthaalingen te binden,
Zo zoet en ongeveinst als immer is gehoort;
Maar hoe! de tyd begrauwt ons reeds, wy moeten voort:
Wat deeze Stad belangt, die heeft geen' roem te draagen,
Dan op een' lindeboom, gestut met twalef schraagen
Van witte steen, heel schoon en wonderlyk voor 't oog,
En op een Outer meer dan vyftig voeten hoog,
Zo heerlyk opgetooit met pragtige sieraaden,
Dat naulyks ons gezicht zich daar in kan verzaaden.
Hier paart natuur en konst. Nieuwsgierigheid geniet
Min vreugd, in 't geen men veel, dan dat men zelden ziet,
O avondzon! die met uw flikkerende straalen
Deez' landstreek overschynt, en heuvelen en dalen,
Door weêrglans van uw licht, in eenen gouden gloed
Herschept, hoe lieffelyk verkwikt gy ons gemoed.
Wat wond'ren zien wy hier, wat hoogtens, wat bosschagie?
Dit is de Vreugdenberg, 2 vermaart door haar plantagie:
Wat vind verwondering hier niet al keur en stof?
Daar ryst het Vorst'lyk KLEEF 3 met haar gepleistert hof,
'tGeen

1 GOCH) Mede een Kleefs stedeken, aan de Niers tusschen bovengenoemd Nieuwklooster en Weeze, hebbende wat verder Gennep en het Genneper huys ten westen, gelyk Udem en Steinberg, ten oosten.

2 VREUGDENBERG) Hebbende een seer schoonen uitsicht, op de syde van Kleef. Prins Maurits van Nassau had hier een Huys geset, dat A. 1669. op Paaschdag is verbrand; het tweede, in plaats van den eersten geset, is A. 1694. van de struykrovers, gemeenlyk de Swartmaakers geheeten, uitgeplonderd.

3 KLEEF) Hoofdstad van het Kleefsland, in het Westen op en aan het hangen van een berg gelegen. Van haar Naam-reden vinde ik niet in den *Kleefschen Lusthof*, of de korte doch magere *Beschryvinge* van *Christoffel de Vries*. Het is evenwel seeker, dat *klyf* of *klif*, in het oude Duytsch een steilte beteekend: waar af de Latynsche woorden afkomen; *acclivis*, *proclivis*, *declivis*: steil opgaande en nedergaande. Want soo hebt gy mede by Stavoren; het Roode *klif*.

Haar gedaante is, volgens genoemden Beschryver, die van een klaverblad; op drie hoogtens gelegen; de Harteberg, de Heyberg en de Kerkberg geheeten. Voorts geven deese verhevenheden een lustige en bekoorlyke

'tGeen met den zonnestraal ons heerlyk blinkt in de oogen,
Wy hoopen als de nacht voorby is en vervloogen,
Uw schoonheid van naarby te zien in 't morgenlicht.
O! hoe verlangt myn hert, naar 't liet'lyk schoongezicht.
Elk volg' vriend Goedaard langs deez' heuvelige weegen,
Nu naar beneeden, dan eens weder opgesteegen:
O berg en dal! hoe zult gy ons doen rusten, maar
Ik word met blydschap reeds de rustplaats al gewaar:
Het Heeren Logement zal onze zorg verzachten,
Wy hebben 't ingehuurt, doch voor twee korte nachten;
Nu, ieder neem zyn plaats, op dat wy aan den dis
De maag versterken, die vry leeg gehobbelt is.
Nieuwkloosters goed onthaal schynt reeds by ons vergeeten.
Gelukkig is hy die op reis met lust kan eeten.
Maar hoe: ik sluimer reeds, en ben van 't reizen moe,
Myn vrienden, slaapt gerust van nu tot morgen toe.

VYFDE DAG.

Nu mag Jan Edel met zyn paarden veilig rusten,
Terwyl wy ons te voet in dit gewest verlusten.
Vriend Goedaard, help ons naar uw woord aan vreugdestof:
't Gaat wel: gy brengt voor eerst ons in den schoonen hof,
Van Cassels Erfprins op een' hoogen berg geleegen,
O! welk een oogvermaak ontmoet ons allerweegen:
Wat geur verkwikt de ziel zo aangenaam en fris.
Wat wond'ren zien wy? heeft hier een Semiramis,
Gelyk in Babilon, door hoogmoed aangedreeven,
Haar lustprieelen, in de lucht, door konst verheeven?
Verwondering doet ons verbaast staan meer en meer.
Hier zyn wy op de plaats gezeeten, daar wel eer,
Prins Marlbourg en Eugeen, en ook in and're dagen,
Toen Nederland door schrik was in het hert geslaagen,

 Bour-

lyke uitsicht naar de 4 hoeken des werelds; gelyk u dat, met een byzondere aangenaamheid sullen aanwysen de IX. *Kleefsche Gesichten* van *Jan van Call*, door *Petr. Schenk* uitgegeven.

Bourgondië en Bouflers met blydschap dag aan dag,
Terwyl hun leger hier in deez' gewesten lag,
't Vermaak genooten van deez' veld-veranderingen.
O Goedaard! kunt gy nu uw' zanglust wel bedwingen?
O neen, ik hoor uw stem, wy volgen u met lust;
Dus houd de vriendschap stand, en word noit uitgeblust.

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN OVER DEN HOF VAN DEN STADHOUDER VAN KLEEF, EN DE WANDELING NAAR BERG EN DAAL.

Stemme: *Gelyk een trouwe Herder.*

Wie word niet opgetoogen
In dit Lustpaleis?
Waar in onze oogen,
Vrolyk reis op reis,
Verlustigt worden door 't gezicht,
Van veel veranderingen, daar de zorg voor zwigt,

Van deeze bergbosschagie
Zien wy naar beneên,
Een veldplantagie,
Over d'akkers heen,
Terwyl de zon steeds in 't verschiet,
Zich spiegelt in den Rhynstroom dien vermaarden vliet.

'k Zie

'k Zie 't Hof van Kleef hier praalen,
Met haar wit arduin,
En uit de dalen
Eene hooge kruin
Verryzen, als een' toorentrans,
't Is de Eltenberg geleegen, dicht by Schenkenſchans.

Wien zou deez' bloemprieelen,
Schoon van kleur en geur,
Doch ooit verveelen,
Die in volle fleur
Het hert verheugen, ſchoon het nat,
Van eenen dichten reegen, ons om de ooren ſpat.

Vaart wel bekoorlykheden,
Want wy moeten voort,
Wy gaan nu treeden
Naar een ander oord.
Naſſauſe laan, wat zyt gy ſchoon?
Geplant op berggeweſten, als een hooge troon.

Wy willen ons verluſten
In dit Paradys,
Hier kan men ruſten,
Voor een' kleenen prys.
O Vreugdenberg! ô Berg en Daal!
Wy kunnen naulyks ſcheiden van uw goed onthaal.

Maar hoe! een regenvlaag komt ons in 't zingen ſtooren,
Deez' dichtbetrokken lucht van acht'ren en van vooren,
Voorſpelt geen droogte: ziet hoe ſchielyk valt het nat:
Elk vlugt nu met der haaſt langs 't een en 't ander pad,
Naar 't naaſte ſpeelhuis toe, met tafels, banken, ſtoelen.
Maar zie de Koffi is vergeeten onder 't woelen:
Nu een te rug, die beſt zyn beenen reppen kan,
O jongſte Reisgenoot! my dunkt gy zyt de man,

Die 't best zult klaaren, want gy treed met wyde stappen,
Deez' waterstorm zal u maar raaken aan de lappen.
Daar komt de tuinman met de foezelfles, wel aan
Hofmeester, laat ons nu aan 't koffidrinken gaan.
Maar wie kan dit prieel naar eis en waarde roemen,
Waar dat men de oogen slaat, men ziet hier niet dan bloemen,
Met duizend kleuren, als veel sterren laag en hoog,
Veel schooner dan den glans van 's hemels regenboog.
Die bui is over, nu aan 't wand'len langs de dreeven,
Die d'oudheid heeft den naam van Nassaus laan gegeeven.
O bergbosschagie! hoe verrukt gy ons gezicht!
Waar voor de schoonheid van de vlakke velden zwigt.
Dit 's kleen Italien, een schets van 't groot Florenssen,
De schoonste landstreek die de Ridder Hoofd kon wenssen.
Ai ziet, hier lacht een beemd, daar 't dichte woud u toe,
Wat oog word in het zien van zo veel wond'ren moe?
Wy zyn te Berg en Daal 1 beroemt door oudheids gaven.
Hier is het dal, waar in Prins Maurits legt begraven;
Dien braave Opperheer van 't suikerryk Brasil.
Reisbroeders, staat hier eens met uw gedachten stil,
Beschouwt zyn praaltombe uit een yz're rots geklonken,
Versiert met beelden, die wel eer heel pragtig blonken,
Maar door den oorlog, en d'inkankerenden roest,
Van d'onherhaalb'ren tyd, die alles velt, verwoest.
Aloudheids minnaars, hier, hier kunt ge uw lust verzaaden,
In wonderen, voor ons te duister om te raaden.
Nu weêr naar Kleef, daar ons het middagmaal verwagt,
Dus is de morgenstond met blydschap doorgebragt,
Die ons geheugenis niet schielyk zal vergeeten.
O Reisgenooten! laat ons nu wat spoedig eeten,

Wy

1 BERGENDALE) Is omtrent een halfuirtje van Kleeve afgelegen; een Huys, van gemelde Prins Mauritz, in het Jaar 1678. aangevangen, synde genegen syn verdere jaaren in stilte aldaar te verslyten. Is niet groot, maar gemaklyk en boven met een fraay toorentje vercierd.

Niet verre van dit Huys siet men een halvemaans-gewys gemetseld muirwerk; van binnen, in een goede order beset met Romeinsche Inscriptien, Steene-beelden, groote en kleene Potten en Kannen, Lampen, Hootens, &c. met veel moeite in een reeks van jaaren versameld; naa dat dit overschot der Roomsche legertogten in deese landstreek, of te Kleve, of te Santen, of elders, onder het spitten en delven was ontdekt. Heden echter in slechten staat.

Ondertusschen is ook de voorgenoemde Vorst op dit Huys overleden, den 20 Decemb. 1679; 72 of (soo ik elders heb gevonden) 88 jaaren oud.

Wy hebben meer te zien, het oog is noch niet moe:
Zyn wy gereed? wel aan, nu eens naar Sion toe,
Een klooſter zo genaamt, vriend Goedaard kent die weegen,
Hy is de noordſtar die wy volgen, noit verleegen.
'tGaat wel: wy zyn 'er al, de Nonnen net gekleed,
In haar ſneeuwit gewaad, zyn vaardig en gereed,
Om ons met vrolykheid en heusheid' wel te onthaalen:
De Mater Berg geleid ons door de ruime zaalen,
En toont ons alles wat hier dierbaar is. Maar zacht:
Wat lieflyk maatgezang ſtreelt ons dus onverwagt,
Wien zou dat orgelſpel, en klank van maagdekeelen,
Hoe lang hy 't ook genoot, mishaagen en verveelen?
Wat hert word niet door zulk een zoet geluid bekoort?
Riep ons de vlugge tyd niet op een ander oord,
Wy bleeven hier, niet waar Reisbroeders? wel te weeten,
Men zou zich zelf door zulk een melody vergeeten.
Hier ſtaat de Lindeboom, wel eer zo hoog geroemt,
Maar nu door ouderdom aan 't kwynen, als 't gebloemt,
Wanneer de lieve lente en zomer is vervloogen.
Ziet daar den Kleeffen berg, elk toon' nu zyn vermoogen,
In 't klimmen, langzaam op, voor my, ik doe myn beſt,
Dit is de hoogſte top in dit beroemt geweſt.
Elk zwoegt, en zweet, en ſtaat vry wankel op zyn kooten,
Geen toorentrans heeft my in 't klimmen meer verdrooten:
Wy zyn al boven, nu een weinig uitgeruſt,
En dan den geeſt in 't zien van wonderen verluſt.
Hier ziet gy 't hooge Kleef, als een Vorſtin verheeven
Op heuvelen, omheint met ſchoone wandeldreeven:
Ginds blinkt den zilv'ren Rhyn, en ſtroomt met zyn gety',
Gelyk een ſlang door 't land, en Emmerik voorby.
Wat eiſt het oog noch meer, wat ſchynt ons noch te ontbreeken?
O ſchilderkonſtenaar! ai, zoek geen vreemde ſtreeken,
Vergaap u niet aan 't Roomſche, en 't pragtig Franſe Hof,
Blyf in dit Tempe, hier, hier vind gy ryke ſtof,
Om 't ſchoonſte landſchap, naar gedachten af te maalen.
Maar de avondzon begint reeds naar de kim te daalen,
En wenkt ons van den berg, ô alverkwikkend licht!
Wy volgen u op 't ſpoor, 't is tyd, nu ge ons gezicht,
Uw' glans ontrekt, om ons naar 't nachtverblyf te ſpoeden,
En in uw' morgenſtraal, de ſchade te vergoeden.

ZES-

ZESDE DAG.

Hoe blinkt de dageraad die ieders hert bekoort?
O Kleef! wy kleeven vaſt aan uw vermaak'lyk oord,
Vol ſchoongezichten, daar al 't ſchoon by moet verdwynen.
Hier zyn we in 't Klooſter van de Broeders Capucynen,
Die met hun kruin en kap, een wonderlyke dragt,
Verbeelden in 't gezicht des vreemdelings. Maar zagt:
Myn Reisgenooten, heeft nu niemand van u allen
Wat ſnuif in zyne doos? het zou my wel gevallen
Hoewel ik 't zelden doe, zy zyn hier niet te vies,
En ſchoon de zind'lykheid veel geld- en tydverlies,
In Holland baart, deez' ſtand is echter niet te roemen.
Komt gaan wy in den tuin, beplant met ſchoone bloemen,
En wiſſelen dien geur eens voor deez' bange lucht;
Doch alles leert men door gewoonte en klooſtertucht.
Nu naar de groote Kerk, verciert met ryke gaaven,
Waar in de konſt natuur bynaar voorby wil draaven:
Hier wiſt een jonge knaap van tien of twaalef jaar,
Ons veel geheimen van de kerkdienſt en 't altaar,
Met ryp verſtand te ontleên: hier moeten in deez' tyden,
Veel' die 't hervormd geloof ter zaligheid belyden,
Zich ſchaamen, die hun krooſt in 't bloejen van de jeugd,
Niet buigen naar de wet van Godsdienſt en van deugd,
Maar 't gaat hoe 't gaat, zich laauw en onverſchillig toonen,
In 't nodigſte Een, dat eens de ziel met heil zal kroonen.
Dit in 't voorbygaan: maar waar nu naar toegegaan?
Vriend Goedaard wyſt ons naar den Sterrenberg, wel aan,
Wy volgen hem met vreugd. Stygt op ô jonge knaapen!
Ik volg u achter na. Wie zou zich niet vergaapen
Aan dit geweſt? hier ſchuilt men veilig voor de zon,
Waar zyn we, op Ida, of op 't hooge Libanon?
O bergboſſchagie! hoe betovert ge onze zinnen,
O fris en lieflyk groen! wie moet u niet beminnen?
Wy zyn om hoog, elk neem een zitplaats op deez' top,
Wat doen zich hier niet al vermaak'lykheeden op?
Waar 't oog zich heenen wend, van boven tot beneeden,
Hier

Hier telt men van deez' hoogte een rei van schoone steeden.
O Goedaard! hebt gy dit gezicht voor 't lest gespaart?
't Is lof'lyk, 't best is steeds op 't lest, meest loovens waard.
Wie is'er die zich van verwond'ring kan onthouwen?
Men zou hier kon het zyn wel tabernakels bouwen.
Maar gaan wy naar de Spring, daar ons de Castelein,
Die herbergzaame, die welwyze Heer Fontein
Ons wagt, om elk naar zyn verdiensten braaf te onthaalen
Ten kosten van de beurs, die daar wil middagmaalen,
Want die van Meester Jan roept wraak in een gedicht,
Zo deerlyk wierd hy hier eens van de huig gelicht.
Maar Reisgenooten, leent uw oogen en uw ooren,
Daar 't schoon gezicht, en 't zacht geruis steeds kan bekooren.
O watersprongen! en gy heuvelen, daar 't groen,
Van 't eike en ypenblad, elks wenssen kan voldoen,
Hoe vrolyk houd gy myn gedachten opgetoogen?
Natuur met konst gepaart, hoe toont gy 't Alvermoogen
Van Hem, die alles schiep, en steeds in 't schepzel leeft,
Die met zyn' geest alomm' door al deez' wond'ren zweeft?
Wie zou 't niet lusten, hier zyn vlugge levensdagen
Te slyten, daar geen zorg of nyd de rust kan knaagen
Van 't welgesteld gemoed: wien zou hier stil en vry,
De laagen niet ontgaan, van 's waerelds slaverny,
Die zo veel zielen bind, aan duizend wreede wetten,
Die 't lichaam prangen, en de vryheid steeds verpletten,
Door een' tiran, ons van een uitheems hof vereert,
Die ons belach'lyk naar zyn' pypen danssen leert?
Gelukkig is hy dan die blyft by 't buiten leeven,
Of is hem daar toe geen geleegenheid gegeeven,
Dat hy dan 't stadgewoel zich zelf zo veel ontrekt
Als moog'lyk is, om door zyn aandacht opgewekt,
't Zy als de zon verryst, of lief'lyk is aan 't daalen,
Het afgesloofde hert eens heug'lyk op te haalen,
In eenen beemd, of bos, of akker, waar 't hem lust,
Met God en zyn gemoed, tot voordeel van zyn rust.
Maar zagt: myn yver zou my ligt te ver doen loopen.
Deez' buitensprong zal u, ô vrienden! wil ik hoopen,
Niet onbehaag'lyk zyn. Nu weder aan het gaan,
Langs deezen zyweg op, naar een verheeven laan,
Die ons doet daalen naar de Gaarde van de dieren:
Ai ziet hoe dertel hier de vlugge hinden zwieren.

O

O heerlyk woud! ô berg vol bossen! doorgesneên
Met honderd paden, die, van boven tot beneên,
Niet dan een lief'lyk groen, waar 't oog zich wend, vertoonen.
O doolhof van vermaak! hier is 't een lust te woonen,
Bevryd van zorg en last, van hertzeer en verdriet,
Gelukkig zyt gy die dit dag op dag geniet
O Kleesse burgery, daar wy nu moeten scheiden!
Vaar wel, ô Starrenberg! ô Spring! ô vruchtb're weiden!
Vaar wel, ô Prinssen tuin! wy groeten u voor 't lest!
Vaar wel bekoorlyk Kleef! ô vrienden! was 't niet best,
Dat wy voor zo veel vreugd, in dit gewest genooten,
Dit eens uit dankbaarheid met een Gezang besl ooten?

GEZANG,

OP ALLE DE GEZICHTEN

VAN KLEEF.

Stemme: *Hoort hoe zy tieren.*

Wy zyn door d'oogen,
Als opgetoogen,
In dit gewest daar bergen zyn beplant
Met bossen, in dit heuv'lig land,
Als men van ieder woud,
Hoog in de lucht gebouwt,
Deez' schoone streek beschouwt,
Deez' schoone streek beschouwt,
Deez' schoone streek beschouwt;
Wat al veranderingen,
Wat al veranderingen,
Doen 't hert van blydschap springen,
Terwyl wy vrolyk zingen,
Terwyl wy vrolyk zingen?

O berg-

O bergbosschagie!
Uw lustplantagie
Verheugt ons, wyl 't nieuwsgierige gezicht,
Begunstigt word van 't zonnelicht:
Hier zien wy boven al,
De Rhynstroom in dit dal,
Daar weêr een schoon getal,
Daar weêr een schoon getal,
Daar weêr een schoon getal,
Van afgeleegen steeden,
Van afgeleegen steeden,
O wond'ren! die wy heeden,
't Zy hoog, 't zy laag betreeden,
't Zy hoog, 't zy laag betreeden.

Hier zien wy sprongen,
Daar onbedwongen,
De hinden in dit hertverkwik'lyk groen,
Hun graage smaak met lust voldoen:
Ginds ryst het hooge Kleef,
Met meenig schoone dreef:
Gelukkig die hier bleef,
Gelukkig die hier bleef,
Gelukkig die hier bleef,
Indien 't hem mogt gebeuren,
Indien 't hem mogt gebeuren,
By al deez' frisse geuren,
Te woonen, vry van treuren,
Te woonen, vry van treuren.

Nu weer aan 't daalen,
Om eens te dwaalen,
In 't lief'lyk groen, van boven tot beneên,
Met starrenpaden doorgesneen.
O weêrgaloos gezicht!
Daar Vecht en Spaar voor zwigt,
't Valt zwaar naar onze pligt,
't Valt zwaar naar onze pligt,
't Valt zwaar naar onze pligt,

Te

Te ſcheiden van deez' oorden,
Te ſcheiden van deez' oorden,
Die ons op 't hoogſt' bekoorden,
't Ontbreekt my hier aan woorden,
't Ontbreekt my hier aan woorden.

Elk voeg zich weder op zyn beurtplaats in de waagen:
Jan Edel, nu met ernſt eens wakker voortgeſlaagen,
Om noch voor d'avondſtond in Emmerik te zyn.
Dus zien we, ô vrienden! dat hier alles meeſt in ſchyn
Door 't vlug genot beſtaat, want nu wy van deeze oorden
Geſcheiden zyn, die ons zoo heugelyk bekoorden,
Is 't of 't ons in een' droom maar eens verſcheenen is,
Die niet meer overlaat dan een gedachtenis,
Die ons met vrolykheid, komt door de zinnen ſpeelen,
Om 't hert voor 't laaſt eens met de naſmaak wat te ſtreelen:
Dit doet my denken, hoe de weelde en overdaad,
De pragt, de ſtaatzucht, en de ſchat, door eigenbaat
Op een geſtapelt, en zo veel verbooden luſten,
Daar menig waereldling zo zorg'loos in blyft ruſten,
Door ſchynvermaak verwert, in 't net van ſlaverny:
Gelyk een droom, ja als een ſchaduw gaat voorby,
En ſchenkt hem dan tot een geheugenis en teeken,
Een ziel vol onruſt, en een lichaam vol gebreeken,
Tot dat de dood na veel geleeden ziekte en pyn,
Dit leevens treurſpel ſluit, met haar toonneelgordyn.
Maar zacht: ik zie wy zyn voor EMMERIK 1 gekoomen,
De zeilpont wagt, om ons dwars door de ſnelle ſtroomen,
Van d'ouden Rhyn, ſteeds door den Batavier vermaart,
Te voeren naar de Stad: deez' ruimte en overvaart,
Geeft hier een ſchoon gezicht, by 't lief'lyk avondweder:
Maar ſtort het Alpiſche gebergt' haar vloeden neder,

In

1 EMMERIK) Een middelmaatige ſtad aan den Rhyn, niet verre van de grenſſen des graafſchaps Zutfen. Is geenſins het *Aſciburgium*, by *Tacitus*; volgens *P. Bertias*; *German.* 109 *pag.* ſynde dat ſelve op den Galliſchen bodem gelegen. Ondertuſſchen heeft men van Emmerik het allereerſte geheugenis in de *Hiſtorie* van Sunibertus, omtrent A. 696. alwaar word geſegt dat deeſe, van Wyk tot Emmerik toe, den kruisgeſant Willebrord is tegengegaan.

In d'engen boezem van deez' Hoofdvliet, die al 't nat
Niet kan verzwelgen, 't geen ter zyden uitgespat,
Het land verandert in een zee van woeste stroomen,
Dan ziet men dikwils, huis en hof gesloopt, de boomen
Hoe hoog en zwaar van stam ontwortelt, door de kragt
Van 't water, dat geen' dyk noch stevig paalwerk acht,
Maar als een' wreeden wolf zich alzins komt vertoonen,
Tot nadeel van die geen' die dit gewest bewoonen.
Wy zyn aan land: nu naar den frissen wynberg toe,
Daar wagt ons 't avondmaal: ik ben van 't reizen moe.
Maar Reisgenooten, 'k heb in lang u niet gesprooken.
Hoe is 't, gewent de maag reeds aan de Kleefse kooken?
Doch naar ik merk die vraag is nodeloos, naardien
Elk even moedig schermt, en in der daad doet zien,
Dat ieder noch zyn' dis en haart heel wel kan missen:
't Schynt hier of al de spys den honger niet kan slissen.
't Gaat wel: gezondheid is op reis, en in de stad,
Of waar men zich bevind, de beste en waardste schat:
Maar 't schynt of ieder reeds al vaak begint te krygen.
Wel aan, om d'Eltenberg op morgen op te stygen,
Dient ons nu wel wat rust; zo word het zuur met zoet
Gemengt, in alles wat ons op deeze aarde ontmoet:
Maar 't best is dat wy ons nu nergens aan vergaapen.
Ik leg my neêr, en wens u allen wel te slaapen.

ZEVENDE DAG.

Nu in den morgenstond vriend Kever eens bezogt,
En dan weêr spoedig voort op onzen wagentogt.
Maar hoe? hier zien wy ook de vriendschap zeegepraalen,
En ons op een ontbyt op 't ongeveinste onthaalen,
Dat voor een middagmaal gemak'lyk door kan gaan.
Vriend Kever, oud en zwak, door teering overlaân,
Vervrolykt echter zich in 't byzyn van zyn vrinden,
Met zyn paar Dochters, die zich vol genoegen vinden,
Om meede op reis te gaan naar Elten, voor deez' dag.
Elk voeg zich op zyn plaats, doch dichter als hy plag,

Om plaats te maaken voor twee nieuwe Reisgenooten,
Bekwaam om onze vreugd niet weinig te vergrooten.
Nu wakker aangejaagt, de wagen heeft zyn vragt.
Daar komt een waterstorm, hoewel niet onverwagt.
Naardien die meer als eens ons kwam op reis ontmoeten.
O zon! schoon gy ons niet uw glanssen niet wilt groeten,
Schoon gy uw aangezicht vol straalen ons onttrekt,
En met een' mantel van veel wolken overdekt,
Het zal ons echter aan geen vrolykheid ontbreeken:
Onze eensgezindheid, die de vriendschap aan kan kweeken,
Vraagt naar geen weêr en wind, maar staat geduurig pal.
Zo Goedaard, dat gaat wel: uw aangenaam geschal
Wekt ook onz' yver op, om uit de borst te zingen:
Geen regenvlaag zal ons tot norsse droefheid dringen:
De vreugd woont in ons hert, schoon 't weêr is ruw en erg.
Maar zacht. Wy zyn reeds aan den voet van d'Eltenberg: 1
Nu opgesteegen naar de kruin van deeze hoogte,
Daar ons geen zonnestraal, geen heete zomerdroogte
Vermoejen zal, bevryd van 't vlugtig stof en zweet.
Op, Jongelingen! maakt u tot den togt gereed,
Wy volgen u van verre, en doen verkeerde gangen,
Niet waar, vriend Goedaard? laat een ander vry verlangen,
Om spoedig op den top des bergs te raaken, wy,
Wy gaan op ons gemak, nu voorwaarts, dan op zy',
Dan achterwaarts, om ons niet schielyk te vermoejen,
Al komt een waterstorm van deeze hoogte vloejen,
Geen nood: het deert ons niet, 't is zuiver hemels nat,
Dat ons maar op het kleed, niet op het lichaam spat;
Doch 't zal op d'avond, of wel met den morgen droogen.
Nu zyn wy boven: maar een vlaag belet onze oogen
Naar wens te zien, 't vermaak van 't heuv'lig Monferland, 2
Een brok, die 't reuzenpaar ontviel, 3 wanneer hun hand

Deez'

1 ELTENBERG) Aan het watertje de Wilt, ontrent den Rhyn; tegen over het Tolhuys. Op den berg is gelegen Hoog-Elten, gelyk daar benevens, in de vlakte Neer-Elten. Siet de *Kaart van Schenken-schans of Graven-waart*, *in het Leven van Frederik Henrik*, *op het jaar* 1636.

2 MONFERLAND) Volgens *Sliehtenhorst* 77 *bl.* een hoogte by 's Heerenberg; voor den reisiger met syn gesichten wonder aangenaam, op Emmerik en andere omgelegene steedekens en dorpen. Daar is seekere oude *Poëşy*, de *vermaaklykheden van dit Monferland* wydloopigh uitbreidende; doch heb het heden niet konnen by der hand hebben.

3 EEN BROK DIE 'T REUZENPAAR ONTVIEL) Deze fabel word van sommige, in deze Landstreek, noch voor waarheid aangenomen; zo kragtig is 't bygeloof.

Deez' Eltenberg hier op een berry heeft gedraagen:
Indien gy 't niet gelooft, het staat u vry te vraagen.
Maar welk een Landkasteel vertoond zich voor 't gezicht,
't Geen als een wagter van twee stroomen schynt gestigt?
't Is Schenkenschans,[1] 't welk met haar hoogverheeven muuren,
Het ligte bouwwerk van onze eeuw wel zal verduuren:
Een sterkte, die den Rhyn en Waal beschermen kan,
Gebouwt van Marten Schenk, dien grooten oorlogsman,
Die ongelukkig by Nieuwmegen moest verdrinken; [2]
Zo raakt geluk en moed op 't onvoorzienste aan 't zinken;
Zo blonk een morgenzon, die 's middags wel verdween.
Maar zacht, Reisbroeder, is u 't brein bezwalkt? waar heen?
't Is waar, de dorst eist vogt, want gy zyt moê geloopen:
Maar wie zag immer in een klooster drank verkoopen?
Op, op, want de avondzon, nu met een wolk bekleed,
Roept met haar stomme taal. 't is tyd: maakt u gereed:
Gy moet my volgen in het schielyk nederdaalen,
O vreemdelingen! of gy zoud hier wel verdwaalen;
Want naberouw in nood baart vrugteloos geklag.
Wy looven uwen raad, ô voerman van den dag!
Wel aan: elk voeg zich tot den togt met vlugge schreeden.
Hoe traag wil 't opwaarts, en hoe haastig naar beneeden:
Dit doet my denken aan den wyzen Socrates,
Die elk vermaande door zo menig zeedeles,
Om 't hert, was 't moog'lyk, tot het goede te bereiden:
Die spiegel van zyn eeuw, die Christelyke Heiden,

1 SCHENKENSCHANS) Op den Kleefschen bodem gelegen, ter plaats alwaar de Rhyn en de Waal van een syn gescheiden. A. 1586. door Marten Schenk, een Geldersch edelman, doch als toen een Hollands overste, gesticht. A. 1672. is deese sleutel van Holland, ook nevens andere, door de Fransche bemachtigd. De Brandenburgers hebben naderhand hunne besettingen daar in gehad; en echter is sy eindlyk de Staaten wedergegeven. Sie verder *Mem. XVII Provinc.* 1 *D.* 364 *bl.*

2 VERDRINKEN) Terwyl hy Nimmegen meende te bemagtigen. Dit geschiede den 10 Aug. des jaars 1689. op deese wyse: Marten wilde, by verrassing, op een nacht, deese stad overrompelen. Maar (seer gevallig) was 'er in dat huys, dat men eerst sou bespringen, een bruiloftfeest. Sulks maakte dan een geraas, het geraas brocht de burger op de been: de burger ging het geweld, op het aanbreeken van den dag, met geschut te keer. Wat raad hier? vluchten. Maar, terwyl dit vluchten te schielyk toeging; en men te onbesuysd de weinige scheepen te vol propte; gingen deese te gronde. De stroom heeft ook self den Oversten, met syn swaare wapenrusting, ingeswolgen. Dusdanig was het einde van Marten Schenk. *De Vertaalde Grotius* 1 *B. der Hist.* 145. *bl. Meteren XVB.* 303 *bl. Bentivolius, &c.*

Wierd van een hoer beschimpt, dat zy in haare vreugd
Meer volgers had dan hy, op 't spoor van eer en deugd:
Geen wonder (sprak toen 't Grieks Orakel), myne zoonen
Voer ik den berg op, om hun last met heil te kroonen,
Maar gy trekt de uwen met gemak van boven af,
Om na hun waangeluk te storten in een graf
Van duizend rampen, daar zy nimmer uit verryzen.
Myn Reisgenooten, laat ons leeren van dien wyzen;
Den berg van Godsvrugt op te steig'ren, onvermoeit;
Doch nimmer daalen daar de stroom van zonde vloeit.
Maar ziet, Jan Edel komt ons by met zynen wagen:
Elk op zyn plaats, 't is tyd om wakker voort te jaagen:
Myn maag verlangt reeds naar een voedzaam avondmaal,
Zy heugt niet langer van vriend Kevers goed onthaal.
't Gaat wel: wy zien de poort. Nu noch eens opgezongen,
Gelyk wy zyn gewoon, verheugd en onbedwongen,
Zo brengt deeze avondzang ons vrolyk in de Stad,
Niet al te veel bezweet, maar rykelyk beklad
Van slyk, 't geen ons al heel vrymoedig vloog om de ooren;
Doch die op reis is moet zich aan die zaak niet stooren.
Nu eens het hert versterkt en naar de rust gegaan,
Om morgen tydig met meer kragten op te staan.

AGTSTE DAG.

Nu voor de zonnestraal ons afscheid eerst genoomen
Van Kever en zyn kroost, die ons met volle stroomen
Van vriendschap, ongeveinst beschonken, gul van aart,
En dan weer spoedig voort op onze wagenvaart.
O alverkwikkend licht! zo heerlyk opgereezen,
Gy wilt ons eindelyk, gy wilt ons gunstig weezen,
O! hoe verheugt gy ons met uwen morgenstraal,
Die gy ons nu op reis vertoond, voor de eerstemaal,
Wy volgen u langs vlakke en welgebaande weegen,
Zeer aangenaam voor 't oog. Wat Stad is hier geleegen?
't Is 's HEERENBERG, 1 't geen zich zo cierelyk vertoont

In

1 'S HEERENBERG) Tusschen Monserland en Hoog-Elten gelegen; ook wel eenvoudelyk alleen Berg genoemd; in het graafschap Zutphen.

In een bosschagie, daar noch leeuw noch tiger woont.
Verand'ring van gewest geeft blydschap aan de zinnen,
Naardien natuur niet lang een voorwerp kan beminnen
Van stad en plaats wanneer men reist. O morgenstond!
Wat legt gy ons een' schat van zeegen in den mond,
Die wy noodzaak'lyk door gezangen moeten uitten,
In deeze ruime lucht, daar niets den galm kan stuiten:
De wagen rolt, en schynt zo vrolyk als zyn vragt.
Maar ziet, deez' zang heeft ons te DEUTEKOM 1 gebragt,
Een stedeken, daar niet veel fraais van is te schryven;
Doch die om steden wenst, moet aan den Amstel blyven,
In Gysbrechts Stad, waar in veel steeden zyn gesticht:
Heer Huigens spreekt voor my in zyn beroemt gedicht,
'k Hoef geenen and'ren om die waarheid af te vergen.
Vaar wel, ô Kleefsland met uw heuvelen en bergen!
Vaar wel vermaak'lyk oord! blyf lang in goeden stand,
Wy zyn in 't Staats gebied, ons eigen Vaderland.
Maar hoe: wat zal ons in dit vry gewest gebeuren?
Wat oorlogsstorm komt ons in ons genoegen steuren?
Is 't vrede, en komt men met een leger ons bespiên?
Zal hier een veldslag, of een zwaar beleg geschiên?
Schept moed, Reisbroeders, laat u dit geen schrik aanjaagen,
't Zyn krygsgevangenen, nu van hun boei ontslaagen,
Wel eer voor Douay en by Sint Denain gevat,
Die nu de vruchten van de vreê, dien dierb'ren schat
Genieten, en weer vry naar Munster mogen keeren,
En zo 't hun lust, zich met den akkerbouw geneeren.
Wat toorentranssen zien myn oogen, hoog van top?
Hoe schoon en fierelyk doet deeze Stad zich op?
't Is ZUTFEN, 2 Hoofdstad van dat Graafschap, doch geleegen

1 DEUTEKOM) Een stedeken aan den Ouden-Yssel, boven Doesburg; in de Neêrlandsche oorlogen, A. 1598, door Mendoza vermeesterd. *Grotius, VII Hist.* 373 *bl.* en weder, A. 1599, door Willem van Nassau herwonnen. *Deselve Grotius, VIII.* 391 *bl.*

2 ZUTFEN) Hoofdstad van het graafschap Zutphen of Zuid-veen en Zuyder-veen, in tegenstelling van een polder, Noord-veen geheeten. *Slichtenhorst, Geld.* 14 *B.* 64 *bl.* ook spreekende van de oude Usipetes, hebbende alhier gewoond. Voorts is deese stad, aan den Yssel gelegen, van den Spaanschen ingenoomen en mishandeld, den 10 Aug. A. 1572. weder is sy door de Staatsche belegerd, en door Farnese verdeedigd, A. 1584. weder is sy door Leicester belegerd, A. 1586. en eindlyk, door Prins Maurits vermeesterd, den 24 Mey, A. 1591. Sie *Hoofd. Pers, Scriverius, Bandartius, &c.*

In Gelderland, welks hoers niet al te zwaar zal weegen,
Hoewel haar zuiv're lucht wel roemens waardig is:
Deez' Stad heugt van veel leeds en droeve kommernis,
Toen Alvaas geessel, in de hand der dwing'landye,
Haar deerlyk teisterde door wreede tirannye,
En liet een bloedvlek na, van schennis, brand en moord,
By Turk noch Heidenen, in eeuwen ooit gehoort.
Maar gy, ô Sidnei! 1 zo beroemt, zo hoog verheeven:
Ach! moest gy hier na zo veel dapp're daaden sneeven,
Daar Albion om treurde in 't plegtig rouwgewaad.
De dood ontziet noch eer, noch deugd, noch rang van staat.
Nu weder voort, verzelt met eenen dichten reegen,
Naar 't Huis te Voorst, 2 een uur ter zyden afgeleegen:
Een heerlyk Lustpaleis, alwaar Heer Keppel woont,
Waar in de bouwkonst haar vermoogen heeft getoont.
Zit af: wy zyn 'er al. Wat dunkt u van die zaalen?
Myn Reisgenooten, laat uw oogen nu eens dwaalen,
Van 't minste slotwerk, tot aan 't Vorst'lyk slaapvertrek:
't Is alles wonderlyk, hier ziet men geen gebrek:
De schilderkonst heeft hier haar gaven uitgegooten,
Om 't praalgebouw, door roem, noch meerder te vergrooten.
Ziet daar den Heer van 't huis, die vrolyk op de jagt
Zyn jaaglust heeft geboet, zyn vangst heeft t'huis gebragt,
Verzelt met eenen sleep van Grooten, moê gereeden,
Terwyl Vrouw Albemarle in een gesprek getreeden
Vol van bedenkingen, ons vroeg, naar zeek're zaak,
Waar op het antwoord haar voldeê, met groot vermaak
Zo 't scheen; want zy liet ons naar 't wynvertrek geleiden,
Daar wy, door dwang geperst, niet eerder konden scheiden,
Voor ons een ruime proef van keurig druivenbloed
Was in de maag gestort: denk, wat men al ontmoet

Wan-

1 SIDNEI) A. 1586, in het beleg doodlyk gequetst; en daar op te Arnhem gestorven, 25 dagen naar de ontfangene wond. Voorts is deeze Philip Sidney, een Engelsch ridder, de schryver van de *Engelsche Arkadia*, een ziel streelend Romannetje: gelyk mede van de *Verdediging der Poësy*, noch onlangs vertaald en uitgegeven. Sie verder het lof van deesen edelman, by *Thuanus*, *LXXXV Lib.* behalven *Kambden*, *Meteren*, *Reide*, *Hoofd*, *&c.*

2 HUYS TE VOORST) By Voorst, een dorp in de Veluwe, tegen over Zutphen; het Landhuys van den heer Arn. Joost van Keppel, Graaf van Albemarle; wiens XVI Gesichten, door bovengenoemde *van Kall* in het koper gebracht, van *Petr. Schenk* syn uitgegeven.

Wanneer men is op reis. Nu weder op den wagen.
Vaar wel, Gravin! leef in genoegen noch veel dagen,
In dit betoverend Paleis met uw Gemaal:
Wy danken u, voor uw beleeft en heus onthaal.
Nu zyn wy wel gesterkt voor guure en harde winden,
En reegenvlaagen, die wy hier niet weinig vinden:
De wyn baart vrolykheid, als zy de perk en maat
Van 't recht gebruik (elk weet zyn peil) niet overgaat,
Schoon and'ren onbedacht de wetten van de reeden,
Door wellust voortgezweept, moetwillig overtreeden,
Die noit verheugt zyn, of het brein moet zyn geraakt,
Waar door de drank hen tot onnutte dieren maakt:
Laat ons veel liever met gezang den Schepper danken,
Die zulk een eed'le vrucht van dierb're wyngaard-ranken
Geschapen heeft, tot vreugd in druk en tegenspoed,
Maar niet tot 's lichaams last door weelde en overvloed.
Vriend Goedaard, hef maar aan, wy volgen met verlangen,
Het aangenaam geluid van uwe maatgezangen.
't Gezicht is met de zon verdweenen, doch 't gehoor
Klinkt in deez' avondstond de ruime velden door,
En bind zich niet aan 't licht. Maar naar ik heb vernoomen
Zo zyn wy eindelyk te DEVENTER 1 gekoomen.
Sla voort Jan Edel, breng ons naar de halve maan,
Doch niet daar d'Alcoran van droomt, by d'Aziaan,
Te Mecha zouden wy niet al te veilig weezen,
In deeze, hoopen wy te rusten zonder vreezen:
De wyn van Voorst werkt reeds al op de maag: wel aan,
Men kies in 't kookvertrek wat ons daar aan zal staan. (nen,
't Gaat wel: 't gebraad schynt goed: men tree dan voort naar bin-
Voorsnyder Hoofd zal 't net, en naar den eis ontginnen,
Tot dat, wanneer de gloed van honger is geblust,
Wy ons begeeven naar de lang gewenste rust.

1 DEVENTER) De Hoofdstad van Over-yssel, aan den Yssel; van welkers naam, begin en oorsprong, *Gualt. Sylvanus*: gelyk van de voorvallen, belegeringen, &c. *Jac. Revius* en *Arn. Moonen*. Wat de naam betreft, men trekt se wel van *D'avontur*; of het goede geluk, waar mede wel eer de Katten, uit haar vaderland gevloden, herwaars syn afgekoomen, sich in deese landstreek nederfettende. En wat haar oorloghsaaken, soek deselve by de *Schryvers*, en jaaren, 1578, 1586, 1591. en 1672.

NEGENDE DAG.

Wel aan, nu eens de slaap gewreeven uit onze oogen,
En deeze Stad beschouwt, daar d'Yssel op kan boogen,
De bakermat en wieg van Dichter van der Veen, 1
Die voor een eeuw, of wel iets minder, heerlyk scheen,
Gelyk een held're zon om and'ren op te wekken,
Door zinnebeelden, die tot leering konnen strekken,
En boerteryen, wel geschikt op tyd en maat,
Die dierbaar zyn, als 't goud, dat op den toets bestaat.
Maar hoe is 't hier zo drok? of zou 't wel Kermis weezen?
O ja, 't is net geraên: nu heeft de beurs te vreezen
Van hun die koopziek zyn, uit nood of dertelheid,
Of om 't verlangend kind te stillen, 't geen reeds schreit,
Om kermispoppen, en meer and're krameryen,
Waar meê 't zich vrolyk vol genoegen kan verblyen,
Eer 't noch de zorg bekruipt, die met de jaaren wast,
Wanneer de blydschap word bestormt door stryd en last.
Hier ziet gy d'Ysselstroom, 2 die met gelaaden scheepen,
De Stad verzorgt, en doet veel waaren binnen sleepen.
Ziet daar een volle schuit met levendige vis,
Wie wenst deeze Ysselbot niet op zyn' middagdis?

Voor

1 VAN DER VEEN) Wiens *Adams appel*, onder de *moraale* of zedeformende boeken, geensins de geringste word bevonden. Deese *Jan van der Veen* was een Apotheker binnen Deventer; gelyk ook in onse tyden syn geweest *J. Antonides*, *J. Bronkhuysen*, *Lamb. Bidloo*, *Harm. Angelkot*, &c. swyge nu van Doktooren of Genees-meesters Maar heeft de Dichtkonst dan iets gemeens met de Geneeskunde? Gewislyk ja: want is niet Apollo de vinder van het eene en 't andere? immers geeft hy by seeker *Italiaan* (het spytme dat ik syn *Puntdichtje* nu niet kan bybrengen) de Dichtkonst aan, uit vreese van in de Geneeskunde door hem niet overwonnen te worden.

2 YSSELSTROOM) Neemende syn aanvang in Westfalen, ontrent Raasfeld, aan de Kleefsche grenssen, loopt verby Ringelberg, Werdenbroek, Ysselborg, Anholt, Deutekom en Duisburg; alwaar hy de vermaarde *Fossa Drusiana*, of de gracht van den Roomschen veldheer Drusus, ontfangt. Daar op trekt hy verby Bronkhorst en Zutveen; alwaar hy de Berkel inneemende, naar Deventer en Hattem afsakt; sich soo nederstortende in de Zuyder zee. Sie syn lof, by *J. Norell*, *in syn Ysselstroom*.

Voor my, indien de tyd ons door zyn dwinglandye
Nu niet by de ooren trok, deez' waterlekkernye
Zou my bekooren, om, in deeze aanstaande noen,
Met graage tanden haar den oorlog aan te doen:
Reisbroeders, zyt gy niet met my van een gevoelen?
Doch, om den smaakluft, die ons dringt, met vis te koelen:
Ziet daar de allerbeste en schoonste watervrugt,
Gevangen om de noord in een gezonde lucht,
En gaar door 't zout gekookt, in negen volle dagen:
Een lekkerny, die al de waereld kan behaagen.
Weg, Baars en Bot, gebraân, gebakken of gezoôn,
Ik zeg, gelyk van ouds, *de Haring spant de kroon:*
Nu voorraad opgedaan, om eens, als wakk're mannen,
Op de eerste plaats daar Jan zyn paarden uit zal spannen,
Een haringstorm te doen. Nu Deventer, vaar wel,
't Is tyd, wy moeten voort, om spoedig over Twel
Op 't Konings Loo te zyn: laat dan uw makkers draaven
O voerman! ik verlang al naar de haringhaven;
Doch 't sterk verlangen streelt ons wel, maar 't stilt geen pyn:
Maar ziet, de wagen helt, als of hy alssemwyn
Met Jan gedronken had. Wat weg komt ons te vooren?
't Schynt of Dalwagen, aan den Yssel is herbooren:
Maar 'k zie de pleisterplaats. Nu elk zyn mes gewet,
't Slagtoffer legt gereed, en 't brood is bygezet.
De honger weet zo min als 't oorlog van genade.
't Gaat wel: ik heb 'er reeds een binnen. Maar, ô schade!
Daar rolt 'er een in 't zand. Spoel af, 't is klokspys, maat:
Wy moeten onze reis vervord'ren, 't is reeds laat.
Elk weder op zyn plaats, maar 't hoofd der noordewinden,
De barsse Boreas dreigt alles te verslinden,
Daar blaast hy dat het kraakt, de wagen beeft en lilt:
Best afgezeeten, tot het onweêr is gestilt.
Wie moet den zeeman niet op zulk een' tyd beklaagen?
Jan Edel, ry voor uit, wy volgen uwen wagen,
Deeze akelige weg is vol gevaar, en slegt:
Schoon ons een waterstorm van achteren bevegt,
Wy willen echter liefst tot aan het Loo voeteeren.
Maar hoe: wien hoor ik daar met kragt van reên beweeren
Dat deeze wand'ling niet plaizierig is? zyt gy 't
Hofmeester? ô! gy doolt in uwen reedenstryd:
't Is al vermaak, wanneer de vriendschap ongeschonden

Word in haar kragt bewaart, geveſt op zuiv're gronden:
Onze eensgezindheid die ons uur op uur verluſt,
Word door geen regenvlaag of ſtormwind uitgebluſt,
Al moeten wy nu, om het ſlibb'rig ſlyk te myden,
In eenen waterplas, eens natte voeten lyden:
Geen nood, dat hoort al meê aan 't vrolyk reisvermaak.
Maar Reisgenooten, dien nu eens de goede ſmaak
Van verſſe mol in al dit doolen wierd geſchonken,
De gulle blydſchap zou noch meer in 't hert ontvonken.
Maar zacht: wy zyn aan 't Loo, 1 die togt is afgedaan,
Nu eens het hert gelaaft met edel vogt van graan:
Maar welk een ſchraale mol in deze berggeweſten?
Is op doen' haringdorſt geen beter drank ten beſten,
Zo is 't er ſlegt geſtelt. Geduld, tot beter ſtand:
Laat ons nu 't Luſtpaleis door Koning Willems hand,
In deeze woeſteny gebouwt, met ernſt beoogen:
Dit's waarlyk een bewys van 't Koning'lyk vermoogen,
't Is Vorſt'lyk wat men ziet, een halve myl in 't rond:
Laat ons nu wand'len, wyl de zon in d'avondſtond
Ons toelonkt met een' lach, langs de aangenaame dreeven;
Doolhoven, laanen, die een koele ſchaduw geeven,
En hoogtens net geſchikt. 't Is of Verſailles hier
Verplaatſt is. O! wat geeft die aangenaame zwier
Een' welluſt voor het oog, dat zich niet laat verzaaden.
Wie zou niet ſluim'ren op het ruiſſen der Caſcaden?
Wie ſpiegelt zich niet in 't fonteinwerk met haar ſtraal.
De haring, ſchoon verteert, wenſt voor de tweedemaal
Te zwemmen in het nat, men ſtel haar dan te vreeden:
Hoe ſmaakt die dronk. De dorſt word met veel ſmert geleeden,
Dit wiſt Lyſimachus 2, die op een' oorlogstogt,
Zyn Koningryk om een' dronk water heeft verkogt.
Nu in 't Oranjebos een weinig ruſt genooten,
En eens de drooge maag met Koffi overgooten.

1 HET LOO) Het koninglyk jagtvertrek, op de berg- en boſchtyke Veluwe; van de Printhandelaars, in alle haare deelen, meermaalen uitgegeven. Soo men ſegt, was ſy wel eer de luſtplaats der Hertogen van Gelder, van het landbeſtier ontſlagen, of van den oorlog afgemat, *Reisboek, door de VII Provincien, en aangrenſſende koningryken*, 270 *bl.*

2 LYSIMACHUS) Een der Navolgers van Alexander de Groot, was genoodzaakt, om van geen dorſt te ſterven, zyn Leger en Koningryk, in een oorlog, aan zyn vyanden over te geeven.

O lieffelyk gezigt! waar zyn wy, in wat oord?
Is dit Frascati? zyn we aan 's Tibers ruime boord,
Of aan den Arno in Toscanens Lustprieelen?
Reisbroeders, wien zou ooit deez' avondstond verveelen?
Noch wat getoeft, en met gezangen dit gezicht
Geslooten, 't geen wy aan vriend Goedaard zyn verpligt.

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN

VAN 'T LOO.

Stemme: *Ogni Dardo.*

O wat schoonheid
Zien ons oogen!
In dit Lustpaleis vol pragt,
In dit Lustpaleis vol pragt,
't Geen ten toon leid,
Door 't vermoogen,
't Geen de konst natuur aanbragt,
't Geen de konst natuur aanbragt.

Hier gezeeten
Onder 't lommer,
Daar d'Oranje bloost en bloeit,
Daar d'Oranje bloost en bloeit,
Kan men kommer,
Haast vergeeten,
Wyl hier alles overvloeit,
Wyl hier alles overvloeit.

Van

Van gezichten
Waard te minnen,
Wyl elk voorwerp 't hert verheugt,
Wyl elk voorwerp 't hert verheugt:
Druk moet zwigten
Uit de zinnen,
Door deez' ongemeene vreugd,
Door deez' ongemeene vreugd.

Waterſprongen,
En Caſcaden,
Die het net geſchooren groen,
Die het net geſchooren groen,
Onbedwongen
Overlaaden,
O hoe kunt gy 't oog voldoen!
O hoe kunt gy 't oog voldoen!

Groene dreeven
Om te dwaalen
Met vermaak, hoe ſtreelt gy my?
Met vermaak, hoe ſtreelt gy my?
Wie zou 't leeven
Niet bepaalen,
In deez' ſtreek, verheugd en vry?
In deez' ſtreek, verheugd en vry?

O gelukkig!
Die zyn dagen,
Hier beſteeden mag in ruſt,
Hier beſteeden mag in ruſt,
Nimmer drukkig,
Door het knaagen,
Van de zorg die blydſchap bluſt,
Van de zorg die blydſchap bluſt.

Nu naar het Luſthof toe, met opgepronkte zaalen,
Zo talryk, dat men daar heel ligt in zou verdwaalen.
Hoe blinkt de koſt'lykheid, 't is alles ruim en ſchoon:
De ſchilderkonſt heeft hier haar ſchat wel eer ten toon

Ge-

Gehangen, doch de tyd, verwoester alles dingen,
Vertoont ons, hoe hy steeds leeft by veranderingen.
Wat dunkt u, dat wy nu eens dachten om de maag,
Met spys te vullen? want de myne is scherp en graag.
Gy knikt my toe, wel aan, men geef haar dan genoegen,
Op dat we ons spoedig tot de zachte rust vervoegen,
Om in den morgenstond te vord'ren onze reis:
De zon gaat ons reeds voor en duikt in 't zeepaleis.

TIENDE DAG.

O morgenzon! die met uw flikkerende glanssen
Zo zelden ons beschynt, laat nu van 's hemels transsen,
Uw alverkwiklykheid ons met een' blyden straal
Geleiden, tot aan 't schoon en heerlyk Roozendaal, 1
En Klarenbeek, 2 de schat en 't pronkjuweel der hoven.
't Gaat wel, myn vrienden: ziet, hoe schoon zy ryst naar boven
Langs 't blaauw lazuur, gelyk een held're diamant,
Die boven al de kroon van steencieraaden spant.
Nu ieder op zyn plaats naar billykheid en reeden.
Vaar wel bekoorlyk Loo! met uw bevalligheeden,
Wy gaan nu vorder naar een ander fierlyk oord,
Een ander oogvermaak heeft nu de ziel bekoort:
Maar ziet, de wagen schud op ongelyke paaden;
Doch noch een kleene stoot, dan zyn wy uit den kwaaden:
't Gevaar is over, want deez weg is droog, en best.
Nu eens gezongen, hoe verscheiden elk gewest

Ge-

1 ROOZENDAAL) Wiens hedendaagsche plantagie, met een bysonderlyke bevalligheid word geroemd van *J. Pluymer*, *in syne Gedichten*, 42*bl. in XVI Gesichten* ook door *van Kall* vertoond.

Is gelegen in de Veluwe, onder Arnhem; al een vorstlyk slot, voor het jaar 1318; geduirende de tweespalt der Heekers en Bronkhorsten afgebrand; doch door den hertog Reinoud van Gulik hersteld en vernieuwd. *Slichtenhorst*, 1 *B.* 114 *bl.*

2 KLAARENBEEK) Het Huys van den Heer Huygens, niet verre van Roosendaal; door syn natuirlyke watervallen, van het hooge neersakkende, van een overwonderlyke vermaaklykheid; eenigsins aangeweesen, door *J. Oosterwyk*, in syn *Verjaardicht van onse vriend*, *Andries Schoemaker*; *in den jaare* 1708.

Geschikt is door 't beleid van 't eeuwig Opperweezen,
Wiens wysheid, eeuwig moet geloofd zyn en gepreezen:
Nu ziet men dalen, dan weêr bergen, hoog van kruin;
Ginds steekt een groot Paleis, gebouwt van wit arduin,
Het hoofd door 't hoog geboomte, en doet in schaduw rusten
Zyn' Heer, door jagt vermoeit: daar kan men zich verlusten
In 't open veld, 't geen dicht met koren is bezaait,
Waar van de bouwman reeds in hoop de vruchten maait:
Daar praalt een bloemperk met veel starren, als een hemel
Van duizend kleuren, die met aangenaam gewemel
Het hert verheugen, en in 't aanschyn van de zon,
Den glans braveeren van 't gewaad van Salomon:
Hier ruist een beek: daar klinkt met lieffelyk geschater,
De weêrgalm van gezang en speeltuig over 't water:
Hier leeft men by 't gewoel in een verheeven Stad,
Die eene waereld in zyn' omkring heeft bevat;
Dus is deeze aarde vol verandering geschapen,
Ten dienst van mens en vee, die hier hun voedzel raapen
Naar ieders stand en staat. O wysheid! daar 't vernuft
Des stervelings, in zyn bespiegeling voor suft.
Maar hoe: waar doolen wy op akelige weegen?
Zou 't woeste Libia hier ook wel zyn geleegen?
Wat woesteny is dit? is 't Sin, of Barseba?
Of Maons wildernis, of Parans wederga?
Of heeft men 't vlugtig stof der Zandzee hier te vreezen?
O neen, myn angst verdwynt, het zal de Veluw weezen,
Die met zyn bergen van het een, aan 't ander end,
Geen and're schuilplaats dan van makke schapen kent;
Die hier hun voedzel van de schraale weiden haalen,
En schuwe haazen, die langs deeze heuv'len dwaalen,
Gelyk Jan Edel doet, die hier den weg niet weet.
Wat raad, in dit gewest is spys noch drank gereed
Om 't hert te sterken en de drooge keel te laaven.
Reisbroeders, denkt gy nu niet aan Nieuwkloosters haven,
Aan Wolterbeeks, en aan vriend Kevers goed onthaal,
Zo zoet en gul, ja aan zo meenig avondmaal,
Nu wy 't beloofde land met al die vruchten derven,
En in deez zandwoestyn, van elk verlaaten, zwerven?
Zo gaat het hem, die waant in weelde vast te staan,
Wanneer zyn zon van vreugd moet schielyk ondergaan.
Maar zagt wy zyn aan 't eind van ons gevaar gekoomen.

Op

Op deezen hoogen berg heb ik al lang verstoomt.
O! hoe verlustigt zich 't nieuwsgierige gezicht,
't Geen uit de duisternis van naarheid, nu een licht
Van 't schoonste voorwerp ziet, dat iemand ooit kan wenssen?
't Hetrurische gebergt', 't geen afziet op Florenssen,
Kan niet bevalliger, niet aangenaamer zyn.
Ai ziet, myn vrienden, ziet den kronkelenden Rhyn,
Die Arnhem stroomt voorby, welks sierelyke tooren,
En bolwerk, dicht beplant, een ieder kan bekooren.
Zie 't roemryk Rozendaal, met rechte aldus genoemt,
't Geen uitblinkt als een roos, by 't minder veldgebloemt.
Sta stil, Jan Edel, hier moet elk zyn' lust eens boeten,
In 't zien van wonderen die ons alom ontmoeten.
O Goedaard! sla den toon, wy zullen in een lied
Uitgalmen, 't geen wy hier beschouwen in 't verschiet.

GEZANG,

OP 'T GEZICHT VAN EEN' BERG, DICHT BY ROOZENDAAL.

Stemme: *Wanneer de zon in 't morgenrood.*

Wie zag ooit schooner veldgezicht,
Als op deez' berg van boven?
Waar voor een vlakke landstreek zwigt,
Hoe ryk van woud en hoven.
Ai ziet, langs deeze groene dreef,
Vertoont zich d'Eltenberg en Kleef.
O lommerryk geweste!
Waar in de kronkelende Rhyn,
Steeds draait met vloejend kristallyn,
En stroomt langs Arnhems veste.

Ziet

Ziet daar het heerlyk Roozendaal,
 Met bosſen en prieelen,
Die door haar ſprongen, pracht en praal,
 't Gezicht noit kan verveelen.
O ſchat van ſchoonheid! door natuur
En konſt bewerkt, ter goeder uur
 Komt gy ons nu ontmoeten,
Wy hoopen u eer de avondzon
Gedaalt is in der vloeden bron,
 Met zangen te begroeten.

Gelyk 't bekoorlyk Lentſaizoen,
 Na ſtorm en onweêrvlaagen,
Met geur en hertverkwik'lyk groen,
 Elks zinnen kan behaagen,
Zo gaat het ons in dit onthaal:
Wy, die op bergen, dor en ſchraal,
 En zandige woeſtynen
Verdwaalden, door onkunde onwys,
Zien ons nu in dit Paradys,
 Van 't zonnelicht beſchynen.

Zo kan de vrolykheid aan vriendſchap zich verbinden.
Nu afgereeden, om ons middagmaal te vinden
In dit vermaard Gehucht, indien 'er maar wat is:
Verwagt, ô vrienden! geen gevogelte op uw' dis,
Geen haas of jaarig lam, men weet hier van geen braaden,
Maar wilt ge uw holle maag met ſpekſtruif eens verzaaden,
Zo zit maar aan, elk toon' in 't ſchermen nu zyn kragt:
't Gaat wel: ik had die ſpys zo ſmaaklyk niet verwagt,
Te meer, wyl 't Rinſe nat, genuttigt tusſen beiden,
Zo de eetluſt wakkert, dat ik naulyks uit kan ſcheiden,
En 't beſt van al, de Waard gebruikt geen ſcherpe ſchaar
Gelyk te Nieuwerſluis: Reisbroeders, is 't niet waar?
Doch nu 't gezicht eens van deez' Heerlykheid genoomen,
Met al haar vyvers en fonteinen, bergen, boomen.
Ik ſta verrukt, want hier bezit natuur alleen,
't Geen 't Loo en Voorſt van haar door kunſt maar heeft te leen.

Wat

Wat bergbosschagies, wat al vyvers op deez' hoogte?
Die 't land bevogtigen in heete zomerdroogte,
Men breide dit eens uit in een gezang, wel aan,
't Is waardig dat wy hier wat langer stil op staan:
Doch eerst is 't nodig, dat wy, schoon vermoeit van leeden,
Deez' lief'lyk' avondstond op Klarenbeek besteeden,
De schoonste plaats die ons ontmoet is op de reis,
Die ik verkiezen zou voor 't pragtigste paleis,
Indien my eens de keur van beiden wierd gegeeven.
O lindelaanen! ô vermaakelyke dreeven!
Daar nimmer zonnestraal haar tintelingen geeft,
O watersprongen! daar natuur en konst in leeft.
Waar ben ik? in wat oord? ik word gevoert naar boven.
Dit is de Hengstebron die alle Dicht'ren looven.
Gewis, myn' geest word vlug, men stoor hem niet, ô neen!
Hy vind hier naar zyn wens de rechte Hippokreen,
Op 't ruissen van deez' spring, om naar zyn kleen vermogen,
Te sluiten in een lied deez' wond'ren voor onze oogen.

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN

ROOZENDAAL.

Stemme: *Ai schoone Nimph, aanziet een magtig Koning.*

O Paradys! zo schoon in alle deelen,
Bekoorlyk Roozendaal!
Met uw gebergte, uw sprongen, en prieelen,
Waar in natuur, de praal
Der konst verdooft, hoe groot is uw vermoogen?
Wat wens'lyk is, staat hier ten toon,
Wie word door dit behaag'lyk schoon
Niet opgetoogen?

O waterval! ô zacht geruis der straalen!
O vyvers hoog gebouwt!
'k Verwens u om geen Ganges vol koraalen,
Geen Tagus ryk van goud,
Geen Tempe met haar aangenaame vlieten,
Daar 't oud Thessalië van droomt:
Hier kan 't genoegen onbeschroomt
Haar lust genieten.

Deez' molen die ons 't nut papier kan geeven,
Ziet weêr noch winden aan,
Hy word allengs door 't water omgedreeven,
Geen stilte doet hem staan.
Ai ziet deez' grot, waar uit veel beekjes vloejen,
Die met hun levendig kristal,
Deez' heuv'len en dit lustig dal
Alom' besproejen.

O Eikenberg! ô Pyn- en Popelboomen!
Gy hebt myn hert geroert,
'k Verlies my zelf, en zink in zoete droomen.
Waar word ik heen gevoert?
O Roozendaal! hoe kom ik uit uw hoven?
Laat los, laat los, wat trekt gy my?
Vaar wel, 'k zal steeds vernoegt en bly,
Uw wond'ren looven.

GE-

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN KLARENBEEK.

Stemme: *Eerste Carileen.*

Klaarenbeek!
Prieel vol hooge linden,
Daar de zuider zonnestraal,
In 't lommer van dit groen,
Geen leed kan doen.
O! hoe verheugt gy ons door uw onthaal.
Schoone streek!
Wie kan uw weêrga vinden,
Daar het vrolyk pluimgediert;
Hun hof en wooning houd
In 't dichte woud,
En met een vlugt door tak en telgen zwiert.
Ai slaat uw oogen
Op deez' breede laan,
Door konst geboogen,
Daar men vry kan gaan.
Ziet hier,
't Gezwier,
En 't zacht geruis
Van 't nat,
Dat steeds spat,
Met aangenaam gedruis.

Wiens gezicht
Kan immer zich verzaaden,
Daar wy hier gezeeten zyn?
Wyl 't lindeloof ons dekt,

En vreugd verwekt,
By 't vloejen van het zuiver kriſtallyn:
Hoe verlicht,
Deez' Pindus vol Caſcaden.
Mynen' geeſt, die zich vermaakt
In d'eed'le Poëzy,
Myn lekkerny,
Die nu verrukt, word uit den ſlaap ontwaakt.
O zilv're vlieten!
Mogt ik zonder ſchroom,
U ſteeds genieten
Aan den Amſtelſtroom,
Verheugt,
Vol vreugd,
Ik maakte ras
Met vlyt,
Door de tyd,
Uw' berg tot myn Parnas.

Zuiv're lucht!
Hoe kunt gy my bekooren.
Hofjuweel van Gelderland!
Het Spaaren en de Vecht,
Zyn veel te ſlegt
By u, hoe ſchoon en aangenaam van ſtand.
Deeze zucht
Tot u, is hier gebooren,
Door al deez' verandering,
Van boſſen, berg en dal
'In groot getal.
Ja niets is hier voor 't keurig oog gering:
Maar nydige uuren,
Waarom ons belet?
't Zoet zou noch duuren,
Waart gy loom van tred.
Maar ach!
De dag,
Miſt reeds zyn licht,
Vaar wel!
Vry van kwel,
O weêrgaloos gezicht!

Nu

Nu weder op de reis, al zyn wy mat en moe,
Naar 't hoofd van Gelderland, het hoflyk Arnhem (1 toe;
Dus heeft elk zoet haar zuur: men zou nu liever slaapen,
Dan zich aan Roozendaal en Klaarenbeek vergaapen,
't Geen korts zoo aangenaam de zinnen heeft gestreelt.
Hier zien we een schets, hoe haast de wellust 't hert verveelt,
En 't leert ons dat men op haar aas niet moet vertrouwen.
Ziet daar de Markt, waar op, by veele praalgebouwen
Het huis van Marten staat, die uit van Rossum sproot,
Die lust in 't moorden schiep en t'evens wreed en snood,
Voor anderhalleve eeuw veel steden overheerde,
Eer 't wankele geluk hem wars den nek toekeerde,
Toen 't pestvuur sterker was dan al zyn oorlogsdaân.
Nu eens den oever van den Rhynstroom langs gegaan,
Een spruit van d'ouden vliet, daar Duitsland op kan boogen:
Deeze avondwandeling zou schoon zyn, zo onze oogen
Niet duister wierden en verlangden naar de rust
De zucht tot slaap, verdryft de beste vreugd en lust.
Komt zien wy nu wat in den Ploeg al is te kooken.
Maar hoe! Jan Edel heeft de maaltyd reeds besprooken,
Als of hy 't uit zyn beurs betaalen zou, gewis
De haas is al aan 't spit, de voorspys op den dis:
Maar vrienden zyn wy niet gelukkig in deez' dagen,
Wyl zulk een zorg voor ons in 't reizen word gedragen;
Doch wagenmenner, wy verzoeken na deez' tyd,
Dat gy meer nucht'ren, en wat min vrymoedig zyt.
Nu wat gepeuzelt en de rustplaats ingenoomen.
Vaart wel: ik wens u zacht te slaapen, zonder droomen.

1 ARNHEM) Of deese, de hoofdstad van de Veluwe, in het hertogdom van Gelderland aan de Rhyn gelegen, is het *Arenacum* van *Tacitus* (*Hist.* 5. *B.* 20. *H.*) twyfelen de *Geleerde.*

In deese stad is, onder andere saaken opmerkelyk,

I. De albaste grafstede, in haar hoofdkerk, van den eertyds ongerusten hertog, Karel van Gelder. *Slichtenhorst*, 97 *bl.*

II. Het Huys van den keiserlyken veldheer Marten van Rossum; wel manhaftig, doch weinig luysterende naar de wetten des oorlogs; altyd met de toorts in de vuyst, geloovende het branden te syn het fraayste vercierse van het krygen. Getuygen hier af syn: I. Gravenhage, A. 1528. *Vander Does*, *Gravenhage*, 122 *bl.* II. Amisfoort, A. 1542. *Theod. Verhoeven, in Descript. Amisfurti*, 84 *pag.* III. Parys, A. 1552. *Slichtenhorst*, 13 *B.* 484 *bl.* behalven Antwerpen, Loeven, en Hertogenbosch. Doch eindlyk is hy van de pest aangegrepen, en uit het veld gebracht synde, stierf hy, ontrent het feest van Pinksteren, binnen Antwerpen, in het jaar 1556. *Goudhoeve*, 629 *bl.*

ELFDE DAG.

Nu met de zon (ô neen! 'k verspreek my, want zy zal,
Waar dat wy reizen, langs veel vlaktens, berg en dal,
Ons deezen dag (dus zegt myn vrees) niet veel bestraalen,
Met haaren glans die elk doet vrolyk adem haalen)
Nu met een' regenstorm, dan liever, ruw en erg,
De reis vervordert tot aan Rhenens hoogen berg,
En voorts naar Utrecht om daar t'avond uit te rusten.
Nu nad'ren wy allengs de vaderlandse kusten,
Daar 't hert naar wenst en trekt, naardien ons plaagt met pyn
Een wreede onzeekerheid hoe 't t'huis gesteld mag zyn,
Dewyl, by ons noch brief, noch tyding is vernoomen;
Doch alles hoop ik zal naar wens ten besten koomen.
Hier zyn wy weder in een woesteny geraakt,
En op een' kwaaden weg. wat's dit? de wagen kraakt,
En helt op de eene zy. zit vast. daar gaan wy heenen:
De spoorstok breekt, en springt Jan Edel voor de scheenen,
Dit houd de paarden staande, en ons bevryd van leed:
Nu eens een' korten tyd met wandelen besteed,
Tot dat we op beter spoor den togt met yver spoeden,
Eer Boreas ons komt bestormen door zyn woeden,
Hy blaast al wakker op, met damp en mist verzeld,
Waar onder, in 't verschiet, men ook het water teld:
Maar 'k zie, zo 't oog my niet bedriegt door dezen regen,
Reeds WAGENINGEN [1] in het naaste dal geleegen:
Nu ieder weder op zyn plaats, naardien de wind,
Het gaan op 't slibb'rig pad niet meer geraaden vind.
Ziet daar de Stad die ons erbarmlyk komt voor oogen,
Welks burgery, die 't schort aan kragten en vermoogen,
Geen

1 WAGENINGEN) In het quartier van Arnhem aan de Rhyn, tusschen Rheenen en Arnhem gelegen. Of sy de *Vada* is van *Tacitus* (*H. V. B. 20 H.*) is soo seeker niet. Seeker is het echter dat ontrent Arnhem, Rheenen en Wageningen, legerplaatsen der oude Romeinen syn geweest. *Slichtenhorst*, 1 *B.* 102 *bl.*

Geen wisselhandel dryft, geen' koorenvloot verwagt,
Noch Indus kost'lykheid, maar die zich stil en zacht
Met planten van tabak, en moeskruid moet geneeren,
Geruster, mogelyk, dan die door 't schatbegeeren,
Om winst van Oost en West, gestadig zweet en zwoegt,
En dikwils minder dan de huisman is vernoegt.
Nu eens gezongen, want de barsse Vorst van 't noorden
Gaat ons reeds voor, hoewel zyn stem my noit bekoorde:
Die trotse dwingeland, die 't al regeert door dwang,
Houd, hoe 't ons ook verdriet, uit spyt den bovenzang:
Geen nood, hy blaas vry op, noch zal hy niet beletten
Dat wy een' vreugdetoon op onz' gezangen zetten:
't Gaat wel, hy wykt reeds, wyl hy de eensgezindheid haat,
Voor Sefirus, die hem in alles tegenstaat.
Het weêr bedaart nu wy den Rheensen berg op stygen:
Wy zullen noch de zon tot ons vertroosting krygen.
Ziet daar den Tafelberg, doch niet van Goede Hoop,
Maar van Vorst Fredrik, 1 die na 't droevige verloop
Van zyn geluk, toen hy Bohemens kroon moest derven,
Na zyne nederlaag, van elk gehaat, ging zwerven,
Verstooten en verjaagt, met Koning Jacobs kroost,
Zyn lieve Elisabeth, 2 en nergens heul of troost
Kon vinden, dan in 't hert der Nederlandse Staaten.
Doorluchte ballingen! van elk in nood verlaaten,
Hier vond gy hulp en raad, hier wierd uw smert verzagt:
Hier hebt ge in eenzaamheid uw dagen doorgebragt:
Dit nedrig RHEENEN 3 wierd tot uw verblyf verkooren,
Na dat ge uw Koningryk rampspoedig had verlooren,

 Zo

1 FREDRIK) Paltsgraaf aan den Rhyn; koning van Bohemen gekroond den 4 Nov. 1619. doch ondanks de Roomsgesinde, die geen Protestant op die ryksfetel wilden dulden. Dus quam men aan weêrlyden in het geweer. Men wierd handgemeen, op de Witteberg, by Praag, den 8 Nov. 1620. Doch Bucquoy behiel de zege, en den koning vond sich genoodsaakt te vlugten, vorders, dit land te verlaaten en in Nederland een schuylhoek op te soeken. *Nani*, *Venetie* 155 *bl.* *Duitsche Florus*, 15 *bl.* behalven *Miraus*, *Gramondus*, &c.

2 ELISABETH) Dochter van Jacob de I. koning van Groot Brittanje.

3 RHEENEN) Een seer oude stad, gelyk dat de muiren genoegsaam aanwysen, in het Sticht van Utrecht, aan de Rhyn; soo sommige meenen, by *Tacitus* (*Hist.* *V B.* 20 *H.*) *Grinnes* genoemd. Doch ik laat de *Letterhelden* hier om pluysen; te weeten, *Ortelius*, *Junius*, *Kluverius*, *van Semeren* en *Slichtenhorst*. Immers syn het loutere gissingen.

Zo blyft myn Vaderland een herberg voor den geen',
Die door de dwing'landy word op het hert getreên;
Zo blyft myn Vaderland een schuilplaats voor de weezen
En weduwen, die steeds voor haviksklaauwen vreezen;
Zo blyft myn Burgerheer, een helper in den druk,
Een vreugd in droefheid, en een troost in 't ongeluk:
De naakte vreemdeling, gered door zyn vermoogen,
Weet steeds te roemen op ons Hollands meededoogen:
Een deugd by and'ren niet gekent, of kleen geacht.
Maar gy, ô Paltsgraaf! die hier dikwils op de jagt
U zelf vertrooste met uw treurige gedachten,
My dunkt ik hoor u noch in deeze jammerklagten
Uitbersten, schoon gy lang gerukt zyt uit den tyd.
„O Jagt! ô zinnebeeld van myn' verlooren stryd!
„Waar door myn vyand my verdrukt en komt belaagen!
„Ik ben gelyk het wild, dat ik vervolg in 't jaagen,
„Myn brakken die den haas verschrikken in zyn vlugt,
„Zyn als de benden, die met vrees'lyk krygsgerucht
„My joegen; ja ik was al lang van hun verslonden,
„Indien ik hier, helaas! geen schuilplaats had gevonden:
„Want die in rampspoed zucht, vind zelden veel geloof.
„Gekroonde Vorsten! die als jagers, heet op roof,
„d'Onnoosle nagebuur vervolgt in veel ellenden:
„Komt, spiegelt u aan my, hoe 't wankel rad kan wenden:
„Een Vorst, die korts noch praalde aan 't hof in 't blinkend goud,
„Zoekt hier, als balling, nu zyn levens onderhoud.
Dus dunkt my hoor ik noch dien goeden Koning spreeken.
Verschoont my, ben ik wat met hem van 't spoor geweeken;
't Zal zonder vrucht niet zyn, indien wy van die baak
Eens mogten leeren, al het vlugtig schynvermaak
Verdacht te houden, 't geen ons 's morgens kan verheffen,
Om 't hert, voor d'avondstond, met zwaarder slag te treffen:
De droefheid staat in 't huis van blydschap voor de hand:
Gelukkig is hy die noit bouwt op wellend zand.
Maar ziet deez' buitensprong brengt ons reeds binnen Rhenen.
Vriend Hoofd: nu zien wy juist dien blyden dag verscheenen,
Uw' Jaardag, dien 't u lust uit gulle vriendschaps vreugd
Te vieren, die 't gemoed noit wroegt, maar steeds verheugt:
Laat u dan ook uit pligt van dankbaarheid behaagen,
Deez' zegenwens, aan u van herten opgedraagen.

GE-

GEZANG,

OP DEN VYFENTWINTIGSTEN JAARDAG VAN ONZEN WAARDEN REISGENOOT

HENDRIK HOOFD.

Stemme: *Wat is 't leven zoet.*

Wie verheugd zich niet,
In het Stigts gebied,
Nu vriend Hoofd zyn' blyden Jaardag viert
Naar den rechten eis:
Wyl wy zyn op reis,
Daar de wind door Rhenens bergen zwiert.
Reisgenooten, zingt,
Wyl het geitje springt,
Van de heuvels in het dal.
Wenst hem vreugd en rust,
Dat zyn levens lust,
Door geen rampen word geblust,
Vry van ongeval.

Zo verdwynt de tyd,
Die vast heenen glyd
Als een droom, die met den slaap vergaat.
Blydschap en verdriet,
Vlieden in 't verschiet
Voor ons weg, want niets blyft steeds in staat.
Alles gaat voorby,
In de slaverny

Van de waereld met haar list,
Die te veel vertrouwt,
Op haar' lust en goud,
En zyn' welstand op haar bouwt,
Heeft het spoor gemist.

Leef dan, waarde vrind,
Steeds van elk bemind,
Zo veel jaaren, als 't Gods gunst behaagt.
Leef gerust en stil,
In zyn' wyzen wil,
Vry van nyd, die 't hert inwendig knaagt:
Leef in waare deugd,
Die de ziel verheugt,
In het midden van het kruis,
't Zy, hoe kleen of groot,
Tot een blyde dood,
U eens voert uit allen nood,
Naar het zalig huis.

Nu weder spoedig voort met onze wagenvragt,
Op dat wy 't Hoofd van 't Sticht, voor 't vallen van den nagt,
Eerbiedig groeten, om te rusten in haar vesten:
Ziet daar wy zien den Dom reeds ryzen in het westen.
O! welk een schoon gezicht geeft dit aan de eene zy',
Door 't goude korenland: beschouwt nu eens met my
Aan d'and're, daar gy Thiel 1 en Bommel 2 ziet geleegen,
En noch meer steden langs deeze aangenaame weegen,
Die zich bespieg'len in de Waal, dien snellen vliet.
Nu nad'ren wy allengs, Reisbroeders, ziet gy 't niet?

Wy

1 THIEL) Thile in de keiserlyke *Vergunbrieven*, by *Alting. Notit.* 2 *part.* 186 *pag.* is in de Thielerwaart, aan de Waal gelegen. Wierd op A. 890. allereerst, spo veel men weet, genoemd in de *Vergunbrief* van *Zuentibaldus*, koning van Lottringen, by *Heda*, 93 *pag.*

2 BOMMEL) Is ook in de Bommelerwaart, aan de Waal gelegen: in de oude Handvesten Salt-Bommel geheeten, tot onderscheid van Maas-Bommel; niet verre van Batenburg; in het land tusschen Maas en Waal gelegen. *Meyrs, XVII Provinc.* 1 *D.* 360 *bl.* behalven *Gudenhoven, in de Beschryv. deeser stad.*

Wy zyn te Zeist, daar wy voor 't eerst de rust genooten:
Een slegte nagt, die ons niet weinig heeft verdrooten,
Doch 't geen voorby is moet vergeeten zyn. Wel aan
Jan Edel, sla maar voort, de zon, aan 't ondergaan,
Beschynt ons weder met haar alverkwikb're straalen.
Bekoorlyke avondstond! waar door wy adem haalen
In de eike lommer, dicht met heiningen beplant,
Waar by ook in 't verschiet, de korenbloem in 't land
Met roode en blaauwe kleur, aanminnig blinkt in d'oogen.
Maar welk een staatcikoets komt hier voorby getoogen,
Waar in de stof en konst zo pragtig samen gaat?
Wie is 't, die heerlyk praalt in 't vorstelyk gewaad?
't Is Ossuna, een van Philippus Afgezanten,
Die hier den Vredeboom tragt langzaam in te planten,
Om in een' oorlogstorm heel pal en vast te staan.
Slaat nu 't gezicht eens op de schoonste Malibaan
Van dit gewest, met hooge en digtbeplante boomen,
Zo zwaar van stam, als ooit ons oog is voorgekomen,
Of 't heerlyk Rozendaal moest dingen naar dien lof.
Wy zien dan Utrecht eens, wel eer het magtig hof
Der Myterdraagers, heet op moorden en verslinden.
Doch nu naar Vreeburg, om daar Groeningen te vinden,
Alwaar ons 't avondmaal en 't rustvertrek verwagt,
Van beide nodig voor deez' zwaare wagenvragt.
Wel aan, nu 't hert versterkt, en dan den slaap verkooren,
Op dat wy morgen met meer kragten zien en hooren.

TWAALFDE DAG.

O UTRECHT, 1 oudheids roem! het lust my nu den tyd
t'Erinneren, waar in gy zwoegde in twist en stryd,

En

1 UTRECHT) Tot noch toe heeft men geen volkoomene Beschryvinge van deese oude stad; terwyl de Schryvers sich ophouden en alleen blyven hangen aan de Naam der selve. Deese noemdse *Antonia*, en die weder *Wiltenburg*. Een ander trekt Utrecht af van Quintatricesima of, by verkorting, *Utricesima* (als of de XXXVste keurbende van Rome hier sou gelegen hebben) en een ander *Ulptrajectum*, van den keiser Ulpius Trajanus. Noch; Utrecht; *Out-trecht*; dat is, oude deurvaart, vertolling, &c. Sie, welk een verwarring die hen belet tot verdere saaken over te gaan? *Gabbema, in het leven van Wilebrord*, 3 *bl. Junius Bat. II cap. Buchelius, in Bekam*, 6 *bl.* &c.

En uit veel monsters, een te kiezen, om te toonen,
By wat gedrochten gy steeds tot uw leed moest woonen.
Hoe weinig Herders, die uw lam'renkooi getrouw
Bewaakten, zonder schrik voor 't angstig naberouw.
Ja, Bisschop'lyke praal, wat heeft het u al traanen
Door burgerkryg gekost? toen Henrik van Vianen, 1
Zyn' staf voor 't zwaard verruilde, en voor den myterhoed
Het blinkende helmet, ach! welk een stroom van bloed
Zag toen de Vecht, wanneer hy nydig en vermetel,
Dien braven Gozewyn van Amstel, 2 uit den zetel
Verjoeg, en dus den wolf, gelyk wel meer geschied,
Liet uit het schaapsvel zien. ô tyden van verdriet!
Wanneer de geest'lykheid, uit haat en kwaad vermoeden,
's Lands teugel heeft gevat, wie stuit haar dan in 't woeden?
Dus hebt gy jaaren lang gezieltoogt onder 't juk,
Van oorlogsplaagen, in een jammerpoel van druk:
Maar nu, (hoe kan de kans verkeeren,) zyn uw straaten
Gevaagt van deeze pest, van blydschap uitgelaaten,
Nu heel Europe u tot een' Tempel van de rust,
De lieve Vrede, elks hoop elks hertenwens en lust,
Verkooren heeft, in spyt van twist en vloekverwantschap,
Wyl zo veel Vorsten in hun staatlyk afgezantschap
Dien dierb'ren schat omhelsd' in d'omkring van uw vest,
Tot heil der Koningen en ons gemeene best.
Lang moet hun dit juweel verblyden en behaagen;
Zo zal de naneef van uw eed'le naam gewaagen,

Zo

1 HENRIK VAN VIANEN) De XXXVIIIste biskop; volgens *Buchelius* (*in Bekam* 84 *pag.* en *in Hedam* 214 *p.*) Henrik van Viande geheeten; te weeten, synde de soon des graafs van Viande. Dit is hy, die Vreeland boude; die Amstel en Woerden versloeg, en zegepraalende gevangkelyk brocht binnen Utrecht; die A. 1267. naa een sittinge van 18 jaaren overleed. *Beka*, *Heda*. *Barlandus*, *Bokkenberg*, &c.

2 GOSEWYN VAN AMSTEL) De XXXVIIste biskop van Utrecht; soon van Gillis van Amstel, welke de broeder was van heer Gysbrecht den tweeden. Eenige willen, dat hy was eenvoudig, achteloos, en onbequaam tot het landbestier. Eenige weder, dat hy by koning Willem haatlyk is geweest. Wat het ook sy; hy is afgeset, of liever, hy heeft van self den miter neergelegt; Amstel en Woerden dat seer euvel opneemende, om dat deese de eerste was, die, in soo een lange ry van biskoppen was uitgestooten. *Beka* weder en *Heda*; behalven *Math. Vossius*, *Barlandus*, *Bokkenberg*, *Buchelius*, en *Vondel* in *syn Treurspel van Gysbrecht*.

Zo dikwils als hy leest van Utrechts Vree-verbond. 1
O Vrede! ô schat! wat strooit ge al roozen op deez' grond,
Vol schoone geuren die het kwynend hert verkwikken,
't Geen korts noch, bleek van vrees, voor d'oorlogsplaag moest (schrikken,
En nergens uitkomst zag, vol afgepynde schroom:
Waar gy uw voeten zet daar vloeit een honigstroom
Van wellust en vermaak, van overvloed en zeegen.
Gelukkig is hy die uw gaven heeft verkreegen,
En in de schaduw van uw vleug'len zich verlust.
O lieve Vrede! ô schets van eenigheid en rust!
Met Hem, die alles schiep, en eeuwig is van weezen.
Hoe zalig zyn ze die hem steeds van herten vreezen:
De zulke zyn 't, die hy met vrede-olyven kroont,
Naardien hy met zyn' geest in hunnen boezem woont.
O lieve Vrede! ô schets der maatschappy van menssen!
Die niets dan eendracht met hun tydgenooten wenssen.
Wat paradysgeur is zo aangenaam en zoet?
O lieve Vrede! ô schets van 't welbewust gemoed!
Dat bolwerk van de ziel, daar 't al op af kan stuiten,
't Geen nimmer onrust voelt, hoe zeer geprangt van buiten.
Dat hoog vertrek, daar storm en onweêr word gestilt,
Waar op de boosheid steeds haar pyl vergeefs verspilt,
Welks vaste zuil van vreugd noit word omver gestooten.
Dit driewerf zalig heil, wens ik, ô Reisgenooten!
U en my zelven toe, zo lang dit traanendal,
Vol stryd en kommer, onz' verblyfplaats wezen zal.

Deeze

1 VREE-VERBOND) In deese stad getroffen, tusschen Vrankryk, Engeland en Nederland, &c. den 11 April dezes jaars 1713. Onder de *Medalien*, deese Vrede vereeuwigende, heeft die van Amsteldam de bovenrang; aan de eene syde vertoonende de staande Vrede met een spiets; nevens deese regelen: *Diva, tegens Batavos, qua cuspide repulit hostes, Nunc oleas Pacis surgere signa jubet.* De Godin, de Batavieren beschermende, doet, met de selve spiets, waar mede sy de vyanden te rugge dreef, nu olyven groeyen, teekenen van vrede En deese woorden op het ruggestuk: *Pace cum Galliarum & Hispaniarum regibus Ultrajecti composita. ad diem XI Aprilis & XXVI Junii. publica securitate & libertate vindicata. pro felici Republica reparatione. mercatura incremento & seculi ubertate. S. P. Q. A vota susceperunt.* CIƆIƆCCXIII, & CIƆIƆCCXIV. Synde de Vrede gemaakt met de Koningen van Vrankryk en Spanje, te Utrecht den 11 April en 26 Juny synde de algemeene rust en vryheid verseekerd. voor de gelukkige herstellinge van den Staat, aangroey van koophandel en vruchtbaarheid der eeuw. hebben de raad en het volk van Amsteldam haar belofte gedaan. 1713. en 1714.

Deeze afweg, hoop ik, zal uw heusheid niet mishaagen,
'k Vond my genoodzaakt om dien schat u voor te draagen.
Nu deeze Stad eens met haar' hoogen Dom 1 beschouwt,
Waar over jaaren lang door d'oudheid is gebouwt,
Waar van het Domheerschap haar' naam noch voert op heeden.
Ziet daar het Bisschops hof nu in het stof vertreeden,
Deez' omtrek toont ons, hoe het geestelyk geweld
Hier onbepaalt aan elk de wetten heeft gestelt.
Ginds staat het Hoogeschool, beroemt door 't lof'lyk leeren,
Der Vorstelyke jeugd, en 't kroost van mind're Heeren:
Hier word het jong vernuft gesleepen, en geschikt,
Om iets te weeten daar geneegenheid op mikt,
't Zy in de rechten, of geneeskunde, of in zaaken
Aangaande 't predikampt: drie gaaven noit te laaken,
Wanneer de billykheid en reeden hen regeert,
Die dat op 't oog heeft word wel haast met vrugt geleert.
Wat ruimte zien wy hier beplant met lindeboomen,
Waar in de zon nau met haar straalen door kan komen?
't Is 't Kerkhof van Sint Jan, daar 't wensl'lyk is en stil,
Voor die 't gewoel versmaad, en eenzaam woonen wil,
Der dooden eigenschap, wel eertyds hier begraaven.
Nu eens naar Vreeburg 2 om het dorstig hert te laaven,
En dan weer voort, wyl 't hert reeds trekt naar huis. Wel aan:
Maar 'k zie de paarden ginds reeds ingespannen staan.
Vaar wel, ô Hoofd van 't Sticht! vaar wel, ô Vredetempel!
De twist, verzeld met haat, betreede noit uw' drempel.
Indien de tyd ons nu niet preste uit dwing'landy,
Wy zaagen 't schoone perk van Heemstee 3 van naby,

Met

1 HOOGEN DOM) Of de Hoofdkerk, S. *Marten* toegewyd; afgebrooken en vernieuwd door Baldrich de Vroome, de XVde biskop; weder afgebroken en verbeterd, door Adelbold de XIXde; en eindlyk in deesen hedendaagschen staat begonnen te brengen, door Henrik van Viande. Siet de bovenaangehaalde *Schryvers*. Siet se, nevens haaren toorn, 388 voeten hoog, in de *Utrechtsche Gesichten van Casp. Specht*.

2 VREDENBURG) Het kasteel van Utrecht; volgens bevel van keiser Karel de V, in den jaare 1534. gesticht; doch, in het jaar 1577. de Spanjaarden ontweldigd, en selfdoor den burger afgebrooken, geslecht, en in een beestemerkt verschept. is mede onder de *Gesichten* van gemelde *Specht*.

3 HEEMSTEE) Die weêrgaaloose lustplaats van den Heer Diderik van Veldhuysen in het Overeinde van Jutfaas gelegen; door de Wed. van *Nik. Visscher* onlangs, in het groot, met *XXVI. Gesichten* uitgegeven, en te gelyk vereeuwigd met de *Geboorte-toorts* van *Frans van Oort*, *op de 63ste Verjaardag van voornoemden Heer van Heemstee*.

Met al haar laanen en verrukb're ſtarrenboſſen,
Fonteinen, dreeven net geſchooren, dicht bewoſſen;
Doch op een' and'ren tyd. Nu wakker voortgejaagt,
Op dat de zuiderzon, die ieders oog behaagt,
Ons haaſt te Woerden met haar ſtraalen mag verlichten.
Ai, ziet myn vrienden, ziet, wat ſchoone veldgezichten,
Roemt Kleef op bergen, wy op akkers ryk van vrugt:
Nu rieken wy verheugt de Vaderlandſe lucht:
Nu ſchynt ons 't reizen reeds te walgen, te vermoejen,
Ja, nu begint allengs 't verlangen aan te groejen
Om ſpoedig t'huis te zyn, en weder tot elks plicht:
Want alles heeft zyn' tyd, naar Salomons bericht.
Ziet daar de veſtingbouw van WOERDEN 1 voor uw oogen,
Tot noodweer van 't geweld, en 't vyandlyk vermoogen:
Hier ſmelt cieraad, en konſt, en nuttigheid in een,
't Gezicht wel waardig; doch nu hier eens afgetreên
Op 't middagmaal, en dan weêr voort om weg te ſpoeden.
Daar zien wy d'ouden Rhyn, die met zyn zilv're vloeden
Dit ſchoon geweſt doorſnyd, en langs paleizen ſtroomt:
Die hunne gevels uit het dicht en hoog geboomt'
Te nauwer nood doen zien, maar 't hoofd ſteeds onderhaalen
Voor 't groejend lommer, door geen ſnoeimes te bepaalen.
Daar ziet gy Bodengrave 2 en Zwadenburgerdam,
Die in het Noodjaar 3 door de woedende oorlogsvlam,
En Franſe wreedheid, in geen eeuwen te vergeeten,
Rampzalig wierden tot den grond toe afgeſmeeten,

Toen

1 WOERDEN) Een ſterke grensveſting in Rhynland, met een oud kaſteel, aan den Rhyn, ontrent de grenſſen van Utrecht.

Hier woonde Herman van Woerden; wel de wreedſte en vinnigſte vyand van de gevangene graaf Floris de V. *Math. Voſſius*, *IV der Jaarb.* Wiens dochter was de huysvrouw van Gerrit van Velſen; verkragt, ſoo men voorgeeſt, van gemelde graaf. Doch dat word ontkend van *Scriverius*; om dat noch *Stoke*, noch *Beka*, noch de *Groote Chronyk* daar iets van reppen: uitgeſonderd evenwel de *Geſchrevene Chronyk* (ſy zy dan of van *Stoke* of dat *Stoke* alleen is den uitſchryver) ſynde in handen van onſen grooten liefhebber, *Simon Schynvoet*.

2 BODENGRAVE) Dit dorp, aan den Rhyn gelegen, heeft, nevens Swammerdam, een naam gekregen in het jaar 1672; toen de baldaadige Franſſchen, op den 28 Septemb. met ſoo een onmenslyke verwoedheid de onnooſele inwooneren hebben geſlagen en geſtooten, mishandeld en vermoord. Sie *Ruiters Leven*, 764 *bl.* *Toneel des oorlogs*. Een *Kunſtplaat* van *Romein de Hooge* en een *Klaagdicht* van *God. Bidloo*.

3 A. 1672.

Toen vrouwenkragt en moord, geen maagd, noch zuigeling
Verschoonde, en de ouderdom geen schitterende kling
Ontkomen kon, maar als een aas voor gier en raaven,
Op 't ys geworpen wierd, of, onder 't ys begraaven,
Daar 't Heidendom, helaas! hoe wreed, voor yzen zou:
Maar 't Christen hert was doof voor jammerklagt en rouw;
Doch laat ons liever die gedachtenis ontbeeren,
En met een dankbaar hert naar 't Opperweezen keeren,
Die ons verlost heeft van die inbreuk vol gevaar,
En sedert ons beschonk met menig Vredejaar.
Wat heerlyk dorp vertoont zich hier vol lustprieelen,
't Geen 't oog verheugt en 't hert kan met verwondring streelen?
't Is ALPHEN, 1 wydberoemd voor hem die 't land bemind,
En zyn genoegen in het buitenleeven vind:
Gewis, Arkadia is op deez' plaats verreezen.
Gelukkig is hy, die zyn zorgen kan geneezen,
Ontstaan door 't stadgewoel, in dit vermaak'lyk oord.
O schoone landstreek! die de droefheid zelf bekoort.
O veldgezichten! ô paleizen! hooge linden!
Is dit geen Paradys, zo is 'er geen te vinden?
Myn vrienden, 't valt my zwaar te scheiden van deez' vreugd,
Gedurig word het hert door nieuw vermaak verheugt:
Nu streelt een klaverbeemd ons oog, dan dichte boomen.
Maar zacht: wy zyn reeds tot aan Leierdorp gekoomen,
't Geen roem op Leidsekaas en malsse Boter draagt,
Een vrugt, die oost, en west, en zuid, en noord behaagt.
Het klinken van de karn gaat boven krygsklaroenen.
Laat Spanjen roemen op haar ooft van twee saizoenen,
Myn wakk're huisman schenkt, en nimmer word hy 't moe,
Aan ons, wel tweemaal daags deez' vrucht van zyne koe;
Dies haalen wy den prys, wie durft hier tegen zeggen?
Maar 'k zie de Hoofdstad van oud Rynland voor ons leggen.
Nu eens die Stad beschouwt, met straaten ruim en schoon,
Die buiten Amsteldam die waereldstad, de kroon

Van

1 ALPHEN) Een dorp aan deselve Rhyn; noch soo onlangs, met een seldsaame schryforder afgeschetst door *P. Plemper*. Wegens de opgegravene oudheden is het ongetwyfeld een Romeinsche verblyfplaats geweest; maar of sy haar Naam eenen *Alphenus* of liever eenen *Albinus* moet toeschryven, dat is weder de twistappel onder de *Geletterde*. Siet *Oudaan R. M.* 20 *bl.* *van Leeuwen*, *Leid.* 22 *bl.* *Pars Katw. Oud.* 37 *bl.* behalven *Scriverius*, *Junius*, *Orlers*, &c.

Van alle steden spant, die ooit myn oogen zaagen:
Een Stad, niet min beroemt in kommerlyke dagen,
Toen ons Palladium, door Spanjens dwing'landy,
Gedreigt wierd met den slag, uit zucht tot tiranny.
Hoe wierd ons Vaderland met hoeven plat getreeden?
Wat hebt ge, ô Leiden! 1 niet al ramp en druk geleeden
In 't zwaar beleg, door 't zwaard, door pest en hongersnood?
Drie plaagen, erger dan de vreesselyke dood:
Maar gy, ô vander Werf! uw naam zal nimmer sterven,
Maar eeuw op eeuw, vol roem, een eeuwige eer verwerven;
Voor uw stantvastigheid en dapp'ren heldenmoed,
Die 't oorlog hebt gestuit door 't wagen van uw bloed:
Laat Rome Regulus, en Curtius vry looven,
Uw eed'le luister gaat hun daden ver te boven:
Hoe zoude ik weiden in uw' lof met maatgedicht?
Had d'Agrippyner Zwaan dit niet voor my verricht.
Ziet daar den hoogen Burg 2 daar de oudheid op kan boogen,
Wel eer een Burggraafschap van aanzien en vermoogen;
Doch nu vernietigt en aan Leiden afgestaan, 3
Door 't huis van Wassenaar. 't word al om 't geld gedaan.
Laat ons van 't hoog rondeel, de Stad en 't land beschouwen.
Bekoorelyk gezicht van hoven en gebouwen!
Nu spoedig naar den Haag, terwyl de middagzon
Aan 't overhellen is, en daalt naar de avondbron,
Op schoone wegen langs de trekvaart, die van Leiden,
En weder derwaarts heen de reizigers geleiden;

E Een

1 LEIDEN) Wegens de onwisheid, haaten veele de liefhebbery der Oudheidkunde. Somwylen niet buiten reden. Sie de verschillen in Leidens Naamre'en, in de *Schatkamer*, 198 *bl.* Echter is sy oud. Sulks bewyst de burg. Ook seer vermaard; onder andere door het beleg der bittere Spanjaarden, in het jaar 1574, ondanks sterfte en hongersnood, soo kloekmoedig tot den 3 Oct. uitgehard. *Orlers en van Leeuwen, in hunne Beschryvingen van die stad.*

2 BURG) Niemand beelde sich in dat deese Burg, soo alsse heden word gesien, een handwerk der oude Romeinen is. Vast niet; sy gaat ook niet door de grond tot op de stads vlakte: maar sy is een nieuw gestel, met oude lappen omhangen, en boven op dien heuvel, alleen als een gedenkteeken van oudheid, geplaatst. Niettemin is sy fraay; hebbende 35 openingen, 68 trappen, 150 schreden in haar buitenste omtrek, en haar ringmuir een hoogte van 21 voeten. Sie weder *Oudaan*, *Scriverius* en *van Leeuwen*: voorts in de *Schatkamer*, een deel van het binnenste gangpad, van 21 boogen ondersteund.

3 AFGESTAAN) Dit geschiede den 17 April, des jaars 1651, door de prinsse de Ligne, Heere van Wassenaar; volgens het *Gedenk schrift*, aan de poort van den ingang staande; te sien by *van Leeuwen*, *Leid.* 48 *bl.*

Een groot gemak, het geen men nergens vinden zal
Dan in ons Vaderland; hier zal geen berg of dal
Ons hind'ren op den togt: hier zyn de vrye weegen
Door roeden afgeperkt, en net van een geleegen;
Zo dat de tyd ons brengt met klokslag van het uur,
Naar elks bestemde plaats; dus helpt de konst natuur.
Maar is dit heerlyk dorp, welks straat wy nu beryden,
VOORSCHOOTEN 1 niet? ô ja, ai ziet van wederzyden,
Hoe net, hoe zindelyk zich alles hier vertoont:
Geen wonder, want het word van renteniers bewoont.
Wy zyn nu weder op den zandweg, dicht bestooven.
Hier eens gezongen in deez' landstreek ryk van hoven:
Hef aan, vriend Goedaard, met een' aangenaamen toon:
'tGaat wel, deez' zang brengt ons te VOORBURG, 2 dat zich schoon
En lieffelyk verbeeld met velden en plantagie:
Ginds zien wy 't Haagse woud, die schoone lustbosschagie.
Maar welk een hofplaats zien wy hier aan dezen kant?
't Is Hofwyk, 3 Hofwyk is 't, door Huigens brein beplant.
Geleerde Constantyn, hier bragt ge uw *Leedige uuren*,
Uw *Heilig dagwerk* door, 't geen de eeuwen zal verduuren,
Hier bragt ge uw *Sneldigt* voort: dit was uw Helikon,
Uw zuiv're Hippokreen; 't zy 't ryzen van de zon
U in den morgenstond verkwikte door haar straalen,
't Zy de avondscheemering uw' geest deed adem haalen
Wanneer gy afgemat van staatsbelang, uw' lust
Tot dichten koelde, een licht dat nimmer wierd geblust,
In 't lommer van deez' hof: maar had gy noit geschreeven,
Of was uw Tryntjes klugt in 't herssenvat gebleeven!

Die

1 VOORSCHOTEN) *Forschate*, in de Gift-brief des jaars 1281; een oud dorp tusschen Leiden en s'Gravenhage. *Pars*, *Katw.* 23 *bl.* *Alting. Notit.* 2 *Part.* 58 *pag.*

2 VOORBURG) *O losse onseekerheid! wat heeft men toch aan u?* Men heet dit dorp *Forum Hadriani*; maar, wat bewys? het is gelegen aan de *Fossa Corbulonis*, of de Westvliet; soo men segt en niet volkoomen kan vaststellen. Immers, is hier veel oudheid gevonden; keiserlyke Gedenkmunten, beschrevene Steenen, Lithostrata, of brokkelvloeren, gesmolten koper, olykannetje, en gouden ketentje, met smaragden beset. *Oudaan*, 20 *bl.* *Boxhorn. in Spartiani Pertinac. & Did. Juliaan. en in syn Stedeboek*, 166 *bl.*

3 HOFWYK) Met welke lustplaats onder Voorburg gelegen, te beschryven, de Heer *Constantyn Huygens*, te gelyk het onbeslommerd *Buitenleven* den *Leeser* voor oogen heeft gesteld; op deselve wyse als *Kats* in *Sorgvliet* en *Westerbaan*, in *Okkenburg*.

Die vlek bezoedelde al uw schoon en heerlyk werk,
Gy plaatste, ô groote geest! 't bordeel dicht aan de kerk:
Waar kon de dert'le zucht tot zulk een taal u brengen?
Dit leer' der dicht'ren rei geen bybelstof te mengen,
Met de ontucht vuil van stank: hy zwyg' voor eeuwig stil,
Die 't vlees dus met den geest, ô schande! paaren wil;
Dus gaat de destigheid, die eed'le deugd verlooren,
In hun, en allen die naar zulke klanken hooren,
En zeker, weinig vraagt hy naar zyn' goeden naam,
Die zich verheugt in zulk een gruwelyke blaam:
O! de eed'le Poëzy komt stof genoeg te binnen
Tot nut vermaak: zy hoeft niets ydels te beminnen.
Maar ziet, deez' buitensprong heeft ons heel onverwagt,
Ik merk het aan 't gewoel, tot in den Haag 1 gebragt,
Terwyl de zon byna is in de zee gedooken:
Nu afgezeeten en het avondmaal besprooken.
  Dit is der Vorsten Haag vol lommer, dit is 't hof,
Daar ieder Afgezant van spreekt met roem en lof,
Wel eer een woonplaats van de Graven, die hun zetel
Hier hadden opgeregt, die buigzaam, of vermetel
Het recht handhaafden, tot, na hunne dwing'landy
Die blyde dag verscheen, waar in deez' heerschappy
Wierd opgedraagen aan de zeeven vrye Staaten,
Die vryheid minnen, en d'alleenbeheersching haaten,
Die d'onderdaan ontslaan van pressing, boei en band,
Als trouwe Vaders van hun dierbaar Vaderland,
Waar in gewetens dwang, die pest van recht en reeden,
Noch geestelyk gezag, vol hoogmoed, word geleeden:
Geen Aron durft hier 't oog op Moses vierschaar slaan,
Hy mag in 't kerkbestier, maar nimmer verder gaan.
Ziet daar den Vyverberg, en 't Voorhout vol paleizen,
Wie zou om dit gezicht niet naar deez' Hofstad reizen?
Daar 't pragtig hof, gebouwt door Koning Willems hand,
By uit komt schitt'ren als een held're diamant;

1 HAAGH) Die vermaarde en vermaakelyke, schoon onbemuirde stad, tusschen Leiden en Delft, als in een driehoek gelegen; van *Gysbert de Cretzer* soo droevig en mager in *proos*; en van *Jakob vander Does*, soo vroolyk en luchtig in *veerssen* beschreven, kreeg eerst haar naam onder koning Willem, ontrent het jaar 1250. aldaar syn hofhoudinge overbrengende, *Schatkamer*, 120 *bl.* uit *Boxhorns Stedeboek*, *Parivals Vermaakelykheden van Holland*, &c.

Doch de avond valt, 't is tyd om te eeten en te rusten,
Op dat wy morgen ons op nieuw met vreugd verlusten.

DERTIENDE DAG.

Op, op, de morgenzon verlaat de kim, 't is tyd:
Elk op zyn eigen plaats, zo valt'er twist noch stryd:
Nu eens een korte reis naar SCHEVENING 1 genoomen.
O schoone straatweg! met een dubb'le ry van boomen,
Aan welkers einde zich den tooren in 't verschiet
Van 't zeedorp klaar vertoont. Wie zou hier zyn verdriet
In eenzaamheid door zulk een voorwerp niet vergeeten?
Gy, die u zelf verbind als slaaven aan een keeten,
Door al te veel beslag in 't wroeten, om het geen
Natuur niet van u eist: komt, reist eens herwaarts heen,
En wilt uw' geest door deeze uitspanningen verblyden.
O Hagenaars! 'k moet schier uw groot geluk benyden,
En hield my myn beroep niet vast in Amsteldam,
't Is zeeker dat ik haast by u myn woonplaats nam:
't Nabuurschap van uw zee, uw bos, uw duin, uw haagen,
Behaagt my, zo dat ik niet naar de Vecht zou vraagen,
Ook niet naar 't Spaaren, hoe behoorlyk in elks oog,
Niets was'er dat myn hert meer dan deez' streek bewoog.
Wy zyn aan zee: nu eens deez' Zandberg 2 afgereeden

En

1 SCHEVENINGEN) Een fraay zeedorp, ontrent een halve myle van den Haag gelegen; immers soo oud (indien niet ouder) als deese bygelegene stad; een groot vermaak voor de reisigers, die deese landstreek koomen besoeken; bysonderlyk wegens de schoone straatweg, in den jaare, 1666, met groote kosten door de duynen gelegt.. Siet haare *Beschryvinge by Konstantyn Huygens.*

2 SANDBERG) Noch soo onlangs heb ik den Heer *Jak. Tsebr. Harkenroth, Bediener des Godlyken Woords te Larreld*, met een vraag moeylyk gevallen, te weeten: of de Duynen, leggende langs de soom van Holland en verder tot aan Jutland, van de scheppinge af aldaar syn geweest? Waar op die Heer, beleefdelyk en omstandelyk, jaa heeft geantwoord; doch dat de binnen-duynen brokken van de buitenste souden konnen syn, door seeker onweer van den woedenden oceaan over de naaste landen verspreid. Ik had, ontrent deese stoffe van den Heer *Math. Gargon*, in de *Aanteekeningen* over syn *Walchersche Arkadia*, seekerlyk iets verwacht; doch ik geloof, dat de bepaalde kortheid hem daar in is tegengegaan. Siet syne Aanteekeningen 158 *bl.*

En op het ruime ſtrand wat heen en weêr getreeden.
Dit is die Hoofdſtof, die, door 't blaazen van den wind,
Veel' duizenden verrykt, en duizenden verſlind:
Dit is die Hoofdſtof, die, door 's Hemels wyze weegen
Ons Holland heil aanbrengt, ons kroont met magt en zeegen,
Die menig koopheer, die naar groote winſten haakt,
Tot eenen Vorſt, of een' vergeeten burger maakt:
Dit is die Hoofdſtof, die, wanneer zy ſlaat aan 't woeden,
Zelf een' verzeekeraar onmooglyk kan behoeden;
Zo wiſſelvallig en weêrbarſtig is de zee,
Dies denk: brengt zy geluk, zy brengt ook plaagen mee.
Dit is die Hoofdſtof, die een' ſpiegel kan verſtrekken
Van onze driften, die ſteeds ſtorm op ſtorm verwekken
In ons gemoed, waar door de zachte en zoete ruſt
Geſtoort word, door de orkaan van geldzucht, eer, en luſt.
O onuitoogbaar vak! wie kan uw diepte peilen,
Wie meeten uwe ruimte, en tellen al de zeilen
Die d'ongebaanden weg doorkruiſſen hoog en laag?
Nu in een ſtille kalmte, en dan eens door een vlaag
Gevoert tot aan de lucht, dat maſt en ſtengen kraaken,
Daar, in de duiſternis, geen ſtar verſchynt of baaken;
Doch 't zuur heeft ook zyn zoet, gelyk men van naby
Beſchouwen kan: ai, ziet, deez' waterlekkerny
Zo even aangeland, en ieder aangebooden
Voor weinig prys: hier zou men Koningen op nooden:
Was nu de tyd ons niet te kort, dit zeebanket,
Wierd voor een middagmaal wel haaſt ons voorgezet.
Ziet hoe die tarbot ſpringt, met and're ſoort van viſſen,
Die nu hun element, het water, moeten miſſen;
Doch naar ik merk, ſtaat ginds Jan Edel, die reeds wagt
Met zyn gezellen, 'k meen zyn paarden, naar de vragt.
Wel aan, nu weder voort. Vaart wel gezwinde baaren,
Wy wenſſen hun geluk op reis, die u bevaaren.
Nu treeden wy als met een' ſtap, van duin in 't woud:
Geen ſchooner wiſſeling heeft ooit myn oog beſchouwt,
't Is of we uit Groenland, in een' oogenblik, verreizen
Naar Tuſculum, met al haar preutze luſtpaleizen,
Dat tuigt deez' ſchoone Plaats, vereeuwigt door den naam
Van zynen bouwheer, noit bezoedelt met een blaam
Van trotsheid, eigenbaat, en andere gebreeken,
Die 't hert der Grooten veel in 't hoog bewind ontſteeken:

Neen zeker, ſchoon hy lang het laſtig ſtaatsbewind
Op zyne ſchoud'ren droeg, hy was, en bleef bemind,
Zyn deugd had ſteeds een' ſchrik voor ſpoorelooze daaden,
Die 't hert wel had, om noit de waarheid te verraaden,
Ja, edelmoedig zich te ontſlaan van eer en ſtaat,
Toen 't nut voor 't algemeen bezweek door eigenbaat:
En om u te voldoen in 't uitgeſtrekt verlangen,
't Is Zorgvliet, 1 daar Heer Cats zyn ſchoone maatgezangen,
Dat doorgeleerd juweel vol ſtigting pit en zout,
Voltooide: lees het vry, gy vind geen ſchuim, maar goud,
Elk' zinſpreuk is een les daar weinigen by haalen,
Noch zyn 'er veel' die op dit heerlyk dichtwerk ſmaalen,
En vitten met een luid doch vruchteloos geſchreeuw;
Maar 't is de nyd alleen, ô Dicht'ren onzer eeuw!
Die u verblind: ja dit kan u alleen mishaagen,
Dat hy van de oudheid heeft de keurbloem weggedraagen:
Noch eens, 't is Zorgvliet, 't welk hy met zyn eigen hand
Gegraaven heeft uit duin, ja uit het dorre zand
Een luſthof heeft herſchept, indien ik zo mag ſpreeken,
Het beſte dat ik weet in deez' beroemde ſtreeken:
Ziet daar de Oranjerie, zo ſchoon van vrucht en pragt,
Als immer 't weſten naar het noorden overbragt:
Wien zou deeze eenzaamheid mishaagen en verveelen?
O lommerbos! ô ſprong! ô doolhof vol prieelen!
Ik word vervoert door uw bekoorlykheid. wel aan
Myn Reisgenooten, hier, hier moet een zang op ſtaan.

GE-

1 ZORGVLIET) Het landhuys van de graaf van Portland, wel eer van den Heer Raadpenſionaris, Jakob Cats, in het gulle ſand aangelegt, duinwaars in, *Cretzer*, *Haag*, 133 *bl.* aan de ſlinker ſyde van de genoemde ſtraatwegh.

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN

ZORGVLIET.

Stemme: *O gy die Pallas eert.*

O Luſtplaats! door Heer Cats
Uit duin gegraaven,
Verrykt met zo veel ſchats
En dierb're gaven,
Het luſt ons in deez' middagſtond,
Wat uit te ruſten op uw' grond,
Wat uit te ruſten,
Wat uit te ruſten, op uw' grond.

O Boſchlaan! diep geveſt,
Zo hoog te roemen:
Wie kan in dit geweſt
Uw weërga noemen?
Zo ooit de hitte u overwon,
Hier kan men ſchuilen voor de zon,
Hier kan men ſchuilen,
Hier kan men ſchuilen voor de zon.

Elk zet' zich nu rond'om
Op 't bergje neder,
Daar 't doolhof wyd en krom
In 't zomerweder,
Haaſt kan doen zweeten wyl gy dwaalt,
Schoon u geen zonglans hier beſtraalt,
Schoon u geen zonglans,
Schoon u geen zonglans hier beſtraalt.

Met welk een vreugd bekoort
Ons 't lieve lommer,
Door geen gerucht gestoort,
En vry van kommer,
Wyl 't hemelsblaauw door 't groen heen blinkt;
Nu eens gezongen dat het klinkt,
Nu eens gezongen,
Nu eens gezongen dat het klinkt.

Oranjebos! hoe schoon
Streelt gy onz' oogen,
Gelyk een Konings troon,
Met ronde boogen?
Uw pracht, uw vrucht, met bloem en bloos,
Is in deez' landstreek weêrgaloos,
Is in deez' landstreek,
Is in deez' landstreek weêrgaloos.

Wat ziel word niet verheugt
Door al die dreeven,
Die hier met lust en vreugd
Hun schaduw geeven?
Ziet daar, de sprong voert met een vlugt,
Het zuiver water naar de lucht,
Het zuiver water,
Het zuiver water naar de lucht.

Wat baart de tyd niet al
Veranderingen?
Wel eer was dit een dal
Vol schraale klingen,
Maar nu een plaats die zich verheft,
Ja ieder Lusthof overtreft,
Ja ieder Lusthof,
Ja ieder Lusthof overtreft.

Wie

Wie zou in dit verſchiet
Niet wat verbeiden?
O Zorgvliet! trek ons niet,
Wy moeten ſcheiden.
Duur lang, groei op in friſſen ſtand.
O Paradyskroon! van ons land,
O Paradyskroon,
O Paradyskroon van ons land.

Nu weder op den togt langs wegen, dicht beſtooven.
Vaar wel, ô luſtprieel! ô roem der Haagſe hoven!
Wy ſpreeken mogelyk u noch wel eens hier na.
Nu naar het luſthuis van Prinſes Amelia,
Gebouwt in 't Haagſe Bos 1 door Hollands Stedehouder,
Dien braven Fredrik, die 's Lands laſt op zynen ſchouder
Tot elks genoegen droeg, dien dapp'ren oorlogsheld
En ſchrik voor Spanje, ja dien temmer van 't geweld
Der Predikheeren, die geloofsdwang wilden pleegen;
Doch ſtraf, in plaats van gunſt, op hun verzoek verkreegen.
Nu afgezeeten, want wy zyn reeds aan de Poort:
Heeft ooït de Schilderkonſt uw oog en hert bekoort?
Hier kunt gy met vermaak een uur of twee beſteeden.
Beſchouwt deez' ſchoone zaal van boven tot beneeden,
Zo pragtig opgehaalt en net geſchikt in 't rond,
Waar in de afbeeldingen van 't Stamhuis, 't Echtverbond,
En al' de daaden, (ziet myn, vrienden, treed vry nader)
Van Willems jongſten Zoon, en tweeden Willems Vader
Zyn deftig afgemaalt; zo blyft de Held in ſtand,
Die Flips het recht afwrong op 't Vrye Nederland.
O ſchoon gezicht! gy geeft ons blydſchap en genoegen:
't Is tyd: laat elk zich op zyn beurtplaats weder voegen:

F 5 Hier

1 HAAGSCHE BOS) Dat ſommige noemen, *Sacrum nemus*, en weder ſommige, het *Wond ſonder genaaden*. Malle beuſelpraat! Sekerder is het, dat de gravin vrouw Jakoba, anders ongelukkige Japikjen, in het ſelve dikwyls haar verblyf plag te neemen, en dat men, in den jaare 1575, ſoo verre was gekoomen, dat men uit gebrek van geld, in die bedroefde toeſtand van ons land, had beſlooten, het houtgewas en met eenen de grond te verkoopen. *Deſelve Cronyk*, 9 *bl.*

Hier zyn we in 't Haagse woud, daar 't wel zo veilig is,
Als in een Libiaanse of Noordse wildernis,
Daar wilde dieren met hun' wreeden aart verkeeren:
Hier zal geen tiger, beer, of wolf ons konnen deeren
In 't lommer van dit groen, of 't moesten zulke zyn,
Die leeven op den roof in mensselyke schyn;
Ginds ziet gy Klingendaal 1 met haar verheeven muuren
Van netgeschooren groen; hier zou men eenige uuren
Verslyten met vermaak, want nimmer zag myn oog
Ooit schooner Lusthof van Allees, zo dicht en hoog,
Dat zelf de middagzon daar naulyks door kan speelen:
De koele schaduw van de dreeven en prieëlen
Verlokt den reiziger: maar, ach! de vlugge tyd,
Trekt ons gezwind van hier, die nu geen' uitstel lyd.
Wy zien weer 't vlakke veld: hier 't weiland, ryk van koejen,
Daar vruchtbaare akkers, die allengs tot rypheid groejen,
Waar naar de bouwman wenst na zorgen en gevaar.
Wat dorp vertoont zich voor ons oog? is 't Wassenaar? 2
O ja, nu wenden wy 't op nieuw weer naar de duinen:
Daar ziet gy Duinrel, 3 die 't geboomte met haar kruinen
Bedekt: wat verder legt de plaats van Wimmenom,
Waar van de Huisman zegt, *Geen wenst hem wederom.*
Een spreuk by hun bedagt, door duizend wreede plaagen
Die elk van dien tiran moest lyden en verdraagen:
Hoe weinig zweemt hy na dien Keizer 4 hoog geacht,

De

1 KLINGENDAAL) Dit is de Lustplaats van de Heer van St. Anna-land, geleegen aan de zyde van 't Haagsche Bosch, naar de duinkant, wonderlyk oogstreelend, weegens schoone gezichten, hooge geschooren dreeven, die als groene muuren, zelf op het midden van den dag, een aangenaame schaduw geeven, en overdekte prieelen, waar door het zich alom als een cierlyk Paradys vertoont gelyk desselfs konstige prentverbeeldingen konnen aanwyzen.

2 WASSENAAR) Een dorp ontrent Boekhorst klinge, tusschen Raaphorst en Valkenburg. Ontrent de *Naamriden* is al veel te leggen. Daar ontrent ligt ook een heuvel, de *Groene Berg* geheeten, alwaar wel eer het Stamhuys der Wassenaaren heeft gestaan. *Schatkamer*, uit *van Leeuwen*, 376 *bl.*

3 DUINREL) De lustplaats van den Heer van Ellemeet, ontfanger generaal der Vereenigde Nederlanden; met de voornaamste Gesichten onlangs uitgegeven, door *Petr. Schenk*.

4 DIEN KEIZER) Titus Vespasianus de XIde keiser van het magtig Rome; gelyk dat *Suetonius* van hem getuygd, in syn *Leven*, 8 *H.* behalven *Victor* en *Ausonius*. De eigene woorden syn: *Amici, diem perdidi.* Vrienden, ik heb een dagh verlooren. Of volgens *Themistius*, (*VI Oration.*) door syn vertaalder: *Hodie non imperavi; nihil enim boni cuiquam feci.* Heden heb ik niet geregeerd; want ik heb geen goed aan iemand gedaan.

De liefde en wellust van het mensselyk geslagt,
Die ieder dag, wanneer hy niemand vriendschap toonde,
Verlooren hield, om dat die deugd zyn ziel bewoonde.
Een deugd, die ieder noch tot aan de lucht verheft:
Hier ziet ge een' Heiden die een' Christen overtreft.
Ziet daar de dubb'le Wyk der onverwinb're Katten, 1
Die zonder handschoen, geen Romein ooit aan dorst vatten
In de eeuw der Cæsars, die naar Vader Katmeers aart
De Legioenen steeds verdelgden door hun zwaard:
Die eene draagt den naam noch van den Rhyn, 2 wiens ader
Hier in de zee verdween, der stroomen echte Vader;
Doch d'and're houd de wagt op 't onbewoonde strand,
Daar Vorst Caligula, wel eer door zyne hand,
Het Huis te Britten 3 stichtte om voor zyn' staat te waaken,
Het geen de woeste zee voor lang al in haar kaaken
Verzwolgen heeft, schoon 't met een stil en laag gety',
Zyn muuren doch heel schaars kan toonen van naby.

Nu

1 KATTEN) Anders Hessen; Duitschers, woonende, by het Hercynisch Wald, ontrent de Saal en den Eder, beide loopende in den Fulda. Van deese, uit haar land gevlucht synde, kregen beide *Katwykken* haare Naam, Sie van Katwyk op Zee, en Katwyk op den Rhyn, den Heer, *Adriaan Pars*, *Katw. Oudh.* behalven *Boxhorn* en *Parivall.*

2 RHYN) Ontrent syn verstoppinge koomen 2 saaken in overweeging. 1. Hoe sy is verstopt? of enkelyk door een versandinge; of door een vermageringe en uitteeringe; terwyl de Lek, een swaare schuring hebbende ontfangen, syn loop alleuskens heeft verminderd? 2. Wanneer die toesluytinge is voorgevallen? en of men wel naukeurig deese tyd kan naaspeuren? Siet de *Schatkamer*, 285 *bl.*

3 HUYS TE BRITTEN) Sie van deese aloudheid seer omstandelyk, nevens een ongewoone *Afbeeldinge*, de *Schatkamer*, 45 *bl.*

Vorder lag dit Huys *in solo Gallico*, op den Gallischen bodem, als *Vada*, *Grinnes*, &c. derhalven boven de Rhyn; even als de *Burg van Leiden*. Want, let wel, dat men ook een tweede water langs de burg siet loopen; maar dat is een griff, naderhand door menschen handen afgeleid. Siet de schoone kaarten van den Heer Burgerm. *Menso Alting*, I *Part*, 3, *en* 4. *Tab.* en weder *II Part.* 5 *Tab.*

Maar, schryft niemand, hoe en wanneer dit huys is vervallen of afgebrooken? Ik vinde by *Korn. Aurelius* (en ook by niemand anders) dat het Huys te Britten is gesloopt door eene graaf van Holland, om de Heeren Wassenaaren en hunne Leydsche Burg te begonstigen. Reden. Aangesien, ontrent saaken van zeegeschil, gesanten tot de bevelhebbers van dit Katwyksche slot wierden afgesonden en het gaan tot den Heer van Holland en geheel kleen Friesland wierd verwaarloost. Dit quam nu de graaf aan de Wassenaaren klaagen, welken hy de Burg van Leiden, nevens alle haar Rhyntollen, leverde, mits dat hy het Huys te Britten van hem ontfing Siet *hem selve*, 1 *lib.* 95 *pag.* by *Scriverius.*

Nu in deez' avondstond naar VALKENBURG [1] gereeden,
En op de Lustplaats van Heer Middeland, onz' leeden
Te rust gelegt, om fris op morgen, als de zon
Gedooken is in 't west, en allervloeden bron,
Aan 't roemryk Spaaren, en aan d'Amstel t'huis te weezen,
Waar aan wy denken, doch niet zonder hoop en vreezen.
Zit af, wy zyn 'er al, voor 't vallen van den nacht;
Nu met den voorraad uit den Haag hier mee gebragt,
De maag versterkt, by 't geen hier valt te haalen, vrinden,
Men tree den moestuin in, wy zullen wel wat vinden,
De honger, zegt men, maakt wel raauwe boonen zoet:
Nu ieder op zyn post, en met een' wakk'ren moed
Aan 't plukken, kooken, en het kruid gereed te maaken,
Dit avondmaal zal noch het best van allen smaaken.
't Gaat wel: 't komt hier niet op een' kok of krauwel aan.
O boongerecht! hoe vlug zult gy naar binnen gaan?
Wel aan, de tafel staat gedekt, nu aan het schranssen:
Ai ziet, hoe schielyk hier de kaakebeenen danssen,
Terwyl de vrolykheid en goede appetyt
Hun beurtzang speelen, daar de vreede elks hert verblyd:
Nu eens gerust, waar naar myne oogen reeds verlangen,
Om morgen onze reis te sluiten met gezangen.

VEERTIENDE DAG.

Hoe blinkt de dageraad, hoe lief'lyk is 't en stil?
Nu schynt het of de zon met ons verzoenen wil,
Zo heerlyk steekt zy 't hoofd uit de oosterkim naar boven:
De nacht is met zyn damp, reeds voor haar glans verstooven,
Op dat zy mens en vee met koestering onthaal',
Zy lacht ons vrolyk toe, en wyst met haare straal

Naar

1 VALKENBURG) Een vermaard dorp, in Rhynland, beneden Leyden; al voor eenige tyden door een paardemerkt berucht. Hier hebben ook de *Romeinen* gehuysvest: want hier worden daaglyks kopere *Penningen* opgegraven. *Ondaan* getuygd het ook, 13 *bl.* Maar al seer seldsaam is 't, dat hier een kleene, seer scherpe *Luc. Verus* is gevonden, te *Hadrianopel* geslagen: te weeten, op deese hier genoemde lustplaats van den Heer *Pieter Middeland.* *Siet de Schatkamer*, 297 en 345 *bl.*

Naar 't zomerhuis: wel aan, laat ons gehoorzaam weezen.
O welk een ſchoon gezicht heeft zy hier uit geleezen!
O wat ſchakeerſel van geboomte, en duin, en veld!
Wel waardig dat men 't eens in een gezang vermeld.

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN

VALKENBURG.

Stemme: *Droefheid kan ons hert niet raaken.*

Laat zich Kleef vermaaklyk noemen,
En op hooge bergen roemen,
  Met haar boſſen wyd vermaart:
Valkenburg zo ſchoon geleegen,
Met haar vlakke wandelweegen,
  Is niet minder lovens waard.

Weg, met dorre en ſchraale heiden,
Deez' begraasde en vette weiden,
  Geeven ons de beſte vrucht,
Niet voor eens, maar alle dagen:
Vrucht, die ieder kan behaagen,
  Daar zelf ooſt en weſt om zucht.

Hier heeft d'oudheid ook haar gaven,
Haaren penningſchat begraaven,
  Toen Vorſt Katmeer op zyn erf,
Met geen Roomſche Legioenen,
Hoe gebeeden, wou verzoenen,
  Tot zyn ſchade en landbederf.

Vry-

Vryheid, was hem aangebooren:
Vryheid kan ons noch bekooren
In dit eedele geweſt:
Dierb're ſchat, geveſt op reeden,
Noit van dwing'landy beſtreeden,
Praal van ons gemeene beſt!

Duur, al duur een reeks van jaaren,
Vry van laagen en gevaaren:
Laat een ander om 't genot,
Naar een ryke goudmyn draaven,
Of het hert in zorg begraaven:
Vryheid is het beſte lot.

O! die hier langs veld en duinen,
En 't geboomte, hoog van kruinen,
Vry mag leeven, onbewuſt
Van geweetensdwang en plaagen,
Heeft noit reeden om te klaagen:
Vryheid maakt het hert geruſt.

'tGezang is uit, nu weêr gelyk voorheen te wagen.
Dit is de laatſte dag van veertien blyde dagen,
In vrede, vriendſchap en genoegen doorgebragt.
O eensgezindheid! hoe aantrek'lyk is uw kragt?
Want nu we, ô vrienden! eens noodzaak'lyk moeten ſcheiden,
Kan elk nau zonder ſmert zich tot dien pligt bereiden;
Zo gaat de waereld met haar zoet en zuur voorby;
Dus is hier niets volmaakt, niets van bekomm'ring vry.
Maar welk een tref'lyk dorp zien wy hier voor ons leggen,
Wat wil die oude muur half afgebrooken zeggen?
't Is Rhynsburg, 1 eertyds een vermaarde en ryke Abdy,

Die

1 RHYNSBURG) Een oud en welbekend dorp in Rhynland; beneden Leiden; ontrent welke 3 ſaaken ſyn aan te merken. I. Dat ſe by de oude Schryvers een *ſtad* word geheeten, II. Dat hier een Roomſche *vaſtigheid* heeft geſtaan, van grove trasſteenen opgemetſeld III. Dat tot de Abdye, door graaf *Diderik de II*, geſticht, en naderhand door vrouw *Petronella* ver-

mee-

Die munt mogt slaan gelyk een Opperheerschappy,
Ja zelf vergeeving aan misdaadigen verleenen;
Doch al die heerlykheid is door den tyd verdweenen.
Nu zyn we in Kermerland, ziet daar Oestgeest 1 en Lis 2
O Hillegom! 'k verlang reeds naar uw watervis,
Een lekkerny die ons in lang niet mogt gebeuren,
Want Kleef wist dit gerecht niet voor ons uit te keuren,
't En zy by Heer Fontein dien rekkelyken waard,
Doch duur van prys en niet van zulk een' goeden aard.
'k Zie 't huis te Teilingen in Sashem 3 zich vertoonen,
Daar Vrouw Jacoba, tot haar leed, op plag te woonen,
Met haar' beminden Frank, helaas! in tegenspoed:
Hoe dikwils heeft zy hier haar jaaglust wel geboet?
Haar kannetjes geleegt? wanneer zy van Gravinne,
(Zo wankel is 't geluk) tot 's lands Houtvesterinne
Verweezen wierd, geschud, geslingert als een bal.
Was iemand ooit, zy was een speeltuig van 't geval.
Waar blyft vriend Goedaard nu met zyn bekoorlyk kweelen;
Of is het hert beklemt? niets moet ons hier verveelen,

Het

meerderd, de grondslag en de moppen van het vernielde kasteel syn gebruikt.

Ondertusschen siet men heden, buiten de ringmuir van het kerkhof, twee swaare rompen van dit heerlyk hoofdgebouw; afgebeeld en in de *Schatkamer*, 287 *bl.* en by *Pars*, *Katw. Oudh. en Rhynsb.* 326 *bl.*

1 OESTGEEST) Eene der oudste kerken in Rhynland; ja van geheel Holland, staande verheven op de grondslag van een Roomsche Burg: word ook wel Kerkwerve geheeten. *Oudaan*, *R. M.* 22 *bl.* ook spreekende van de trassteenen aan den tooren, en de diggelen en scherven van Roomsch aardwerk; waar mede deese ronde verhevenheid is besaaid.

2 LIS) Ook een oud dorp, met een stompe tooren, geheel van duifsteen, met een laag kapje gedekt; tusschen Sassem en Hillegom. Vinde niets ontrent eenige saaklykheden.

3 SASHEM) In welk dorp, men noch, ter slinkerhand, naar Haarlem rydende, het oude jagthuys te Teylingen beschouwd. Heden is die oubesuisde tooren (die men in de *Schatkamer* heeft, 337 *bl.*) sonder kap, en nu slechts een legerplaats voor de jagthonden (Goôn welke wisselvalligheden) synde wel eer het Huys, waar op leefde dat ongelukkige Jaapje, met haaren minnaar, Frank van Borselen; nu van Gravinne geworden Houtvesterinne van Holland. Hier heeft sy haar geleeden hertleer moeten opkroppen, en, met somwylen een konyntje te vangen, het aangedaan verdriet vergeeten. Hier plag dat vrolyk vrouwmensch uit kannetjes te drinken, en deselve over haar hoofd gooijende in den vyver te werpen. Doch, het is ook al, als andere huysen, door het geduirig oorloogen vervallen, en eindlyk tot een jagthuys gemaakt, met de naam van Nieuw Teylingen, tot onderscheid van Oud-Teilingen, anders Lokhorst. Sie *Goudhoeve*, *de Arkadia van Heemskerk*, &c.

Het scheiden zy by ons zo vrolyk als 't begin:
't Gaat wel, ik hoor zyn stem. ai ziet deez' laan eens in,
Myn Reisgenooten, ziet, hoe fraai hy is geschooren
Gelyk een groene muur, van acht'ren en van vooren;
Zo helpt de konst natuur: maar vrienden, wellekom.
Jan Edel haast zich, want wy zyn te Hillegom. 1
Nu eens met graagen lust en blydschap, zonder schroomen,
't Verhensmaal, volgens 't recht, in vriendschap opgenoomen
Met uitgeleezen baars, ten kosten van den geen,
Wiens aangezicht de zon voor de eerstemaal bescheen
In 't heuv'lig land van Kleef: dit geld twee Haarlemiten
En my, die dit geluk, dit voorrecht nu genieten.
Wel aan, nu eens dit uur op 't middagmaal besteed:
Elk maake een stapel van veel boterhams gereed,
Gelyk ik van een' vriend eens zag op Hallefweegen.
Ziet daar de vis: elk kies nu zo hy is geneegen,
't Zy groot of kleen, voor my, ik hou de middelmaat:
't Gaat wel, die schootel is geklooven tot de graat,
Een blyk dat het ons niet aan graagte heeft ontbrooken:
Nu eens de boterbaars vol reuzel aangesprooken,
'k Verzoek dat niemand die uit medely verschoont:
Maar hoe: die gaat ook vlug naar binnen. ieder toont
Zich moedig tot den stryd. nu zal men 't maal besluiten
Met deez' gebakken vis: maar dit begint te stuiten,
De maag is reeds verzaad. nu noch een' dronk gedaan,
En dan weer op de reis langs meenig schoone laan,
En zo veel hoven op deeze aangenaame weegen.
Hier ziet men ook de vrucht van 's Hemels milden zeegen,
Daar menig koopheer, als een magtig Vorst mee praalt,
Gelyk ik van de Vecht, hier voor, heb aangehaalt,
Dat blykt aan al de pragt van zo veel lustprieelen:
Die de oogen met vermaak, en 't hert met blydschap streelen,
Waar door dit oord zich als een Paradys vertoont,
Een teeken dat hier geen veracht'lyke armoe woont.
Maar welk een binnenzee zien wy aan deeze zyde?

'T Is

1 HILLEGOM) Een dorp tusschen Lisse en Haarlem; alwaar ook het Huys te Hillegom, het Hof gesegt, is geweest; met syn waarande, duynen en konynen, dikwyls van den eenen op den anderen Heer verleid, *van Leeuwen, Batav. Illustrat.* 1248 *bl.*

'tIs 't Haarlemmer Meir, 1 noit passende op 't getyde,
't Geen als een waterwolf geheele akkers zwelgt,
En meenig schoone streek met huis en hof verdelgt,
Waar door de eigenaar, die zynen schat moet derven,
Gedwongen is in nood en kommer steeds te zwerven,
En 't staat te vreezen, dat deez' plaag, te trots en wreed,
Den Amstel wel eens mogt bezoeken tot zyn leed,
Dit is de Hout, 2 wel eer vermaard door zyn bosschagie,
Die weêr word aangekweekt met linde- en eikplantagie:
Hier houd de Nachtegaal zyn hof, wanneer de Mei
Zich heerlyk opprònkt met haar groene veldlivrei,
En nodigt d'Amstelaar en and're stedelingen,
Voor 't krieken van den dag op haar bekoorlyk zingen.
O kleene zanger! schoon ge in dit fatzoen niet kweelt,
Gy wekt vriend Goedaard op, wiens stem my noit verveelt.
Wel aan, ô Reisgenoot! wy volgen u, laat hooren,
Wat afscheidlied gy noch voor 't laatst hebt uitverkooren:
Nu uitgeboezemt met een hertelyke zucht.
Vaar wel, ô veldvermaak, én lieve buitenlucht!
Die ons zo dikwils hebt vervrolykt in het reizen.
Vaar wel, gebergte, en bos, en hoven, en paleizen,
Wy zyn te HAARLEM, 't geen op veel gevallen roemt,
Wel eertyds Herulheim, 3 of naar Heer Lem genoemt,
Of naar iets anders, daar de Schryvers in verscheelen;
Doch wat verschilt het ons, wy willen niet krakkeelen,

F Maar

1 HAARLEMMERMEIR) In *Visschers Landkaart van Rhynland* vind gy nauwkeurig aangeweesen, hoe veel lands deese waterwolf, by verloop van tyden, aan alle syden heeft ingeswolgen. Waarom dan dit ondier niet beteugeld, en syn woedend water bedykt? Daar kan ik u niet op antwoorden; maar echter, siet eens het *Haarlemmermeerboek* van *Jan Adriaanssen Leegwater*: ook in de *Schatkamer*, 229 *bl.* aangehaald.

2 HOUT) Heden van alle haar oude luyster, door het daaglyks wegrukken, beroofd. Wat was het wel eer een heerlyke plantagie? al in de *Vergunbrieven* van A. 1284, bekend. *Ampzing*, *Haarl.* 92 *bl.* van welk een ruymen uitgestrektheid? raakende hier Sassem en het Huys te Teilingen, en daar de stad Haarlem; sonder eenige afsnydinge. *Paul. Merula*, *van de Wildernissen*, *Houtvesterye*, &c. 22 *bl.* *Oudenhove*, *Haarl. Wieg.* 24. *Bedenk.* 33 *bl.*

3 HERULHEIM) Noch in de *Herulers* (welk volk hier nooit haar verblyf heeft versocht) noch in die malle jonker *Lem* (alleen een ydele herssen pop) maar van *haar* en *lem* is de Naam van Haarlem allereenvoudigst uit te vinden. *Haar*; is een schraale en magere: en *Lem*; een vette en smeerige grond. En dus is Haarlem gelegen tusschen vette en schraale gronden. *Schatkamer*, uit *Oudenhove*, en *Alting*. 124 *bl.*

Maar roemen deeze stad, die lof verdient en prys,
Met al haar lommer als een heerlyk paradys,
Vol lustwaranden voor de blyde nachtegaalen:
Ik wil met d'oudheid niet naar Damiaten 1 dwaalen,
Noch veel verdichtselen beschryven, die misschien
Schoon men 't voor waarheid veilt, geen mens ooit heeft gezien:
Maar 't eenige, 't geen alle uw wond'ren streeft te boven,
Kan ik, ô Haarlem! noit naar eis en waarde looven,
Dat 's de eed'le Drukkonst, 2 daar uw Kosters naam mee praalt,
En praalen zal, zo lang de zon elks oog bestraalt,
Door hem is dit juweel vol nuttigheid gevonden,
Schoon China dit betwist, op wankelbaare gronden.
Roemwaarde Drukkonst! gy ontdekt ons in uw blad,
Zo vaardig afgedrukt, een' dierb'ren letterschat,
Van waereldkundige en veel geestelyke zaaken,
Die t'evens stichten, en 't leesgierig hert vermaaken:
Gy legt de waarheid van veel zaaken voor ons bloot,
En doet ons reizen langs den heelen waereldkloot,
Terwyl wy met gemak ons stil vertrek bewaaren:
Maar, ach! hoe melde ik best uw misbruik vol gevaaren?
Wanneer een hekelpen, uit averechtsen loon,
De waarheid lastert, en de deugd steekt naar de kroon.

Ver-

1 DAMIATEN) Een onbeschaamde en ongegronde monikkepraat; al lang verworpen van den hoogwaarden grysaard, *Petr. Scriverius*, in *Gr. Willem de I*, by *Goudhoeve*, 299 *bl.* en weder van *S. van Leeuwen*, *Leid.* 332 bl. Maar de klokjes, geven die geen bewys? die saagscheepjes, konnen die tegengesprooken worden? ik swyg immers, alleen u wysende naar die 2 voornoemde; want daar syn noch *Buchelius*, *Alting*, *Flud à Ghilde*, &c. die deese victorie eenpaarig tegenspreeken.

2 DRUKKONST) Dit kan niemand deese stad ontvreemden. Siet *Scriverius*, in syn *Lauwerkrans*; en heeft iemand lust tot de Secretarie van de stad Haarlem te gaan, daar sal hem getoond worden wat werktuygen die groote Koster heeft gebruikt, en hoe syn allereerste wyse van drukken is geweest. Tot soo verre deese KLEEFSCHE ARKADIA, met eenige *Aanteekeningen*, voor de *Liefhebbers* opgehelderd: ondertusschen ben met eenen erinnerende, dat se diergelyken *Reyse* sullen vinden, by *Horatius*, in het 5 *Berispd. van syn* 1 *D.* Te weeten, aldaar doende *Horatius*, met syne reisbroeders een vroolyk togtje van XV dagen, (ook met veel vreemde en vermakelyke ontmoetingen) van *Rome*, door *Aricie*, *de Merkt van Appius*, *Anxur*, *Fundi*, *Formia*, *Sinuessa*, *Onbenoemd dorpie*, *Kapua*, *Hoeve van Kocceijus*, *Beneventum*, *Trevicum*, *Ongenoemde lustplaats*, *Equotuticum*, *Kanusium*, *Rubi*, *Barium* en *Gnatia*, eindlyk rustende binnen *Brundusium*.

Verfoejelyke zucht om zich bedekt te wreeken.
Of 't zy men de ontucht, een der snoodste zielgebreeken,
Ten toon stelt door den Druk, daar 't eerbaar hert van yst:
't Zy laffe vleiery de boosheid streelt en pryst:
't Zy waangeleerdheid, door de hoogmoed aangedreeven,
Al te onbeschaamt durft naar Gods raadsbesluiten streeven,
Tot ergernis van hem, die door 't eenvoudig licht
Der zuiv're waarheid, liefst geleerd word en gestigt,
Om 't hert te koest'ren in haar Goddelyke straalen,
Als door bespiegeling van 't rechte spoor te dwaalen.
Dit alles werkt de pen, en liet men 't by 't geschrift,
De meeste waereld was onkundig van die drift;
Dies denk ik menigmaal. Veel' zouden vroomer leeven,
Indien de Drukkonst steeds was onbekend gebleeven;
Doch 't misbruik van haar schat, strekke ieder tot een baak,
Op dat men 't recht gebruik met vrucht zich eigen maak'.
Maar zacht, deez' aftred zou my in een' maalstroom leiden.
O Hoofd van Kermerland! Vaar wel, wy moeten scheiden,
En Gy, die u nu reeds aan 't Spaaren, t'huis bevind,
Myn waarde Vrienden! die met ons, zo eensgezind,
Zo vrolyk en vernoegt, zo gul, in veertien dagen
Deez' togt hebt afgelegt, laat u voor 't laatst behaagen,
Dat ik myn dankbaarheid in deeze Slotzang uitt',
Waar mede ik eindelyk myn Kleefsse reis besluit.

SLOT-ZANG,

Stemme: *Het best op aard is een gerust gemoed,*

of *Psalm* 1.

Gelyk het snel gety' van ebbe en vloed,
Weêr eind'lyk naar zyn standplaats keeren moet:
Gelyk een schip gesolt door woeste winden,
Ten laatsten noch een haven weet te vinden;
Zo is 't met ons, die na deez' wagenvaart,
De haven zien van onzen dis en haart.

Wanneer ik denk aan de onvervalste smaak,
O Vrienden! van ons eensgezind vermaak,
Steeds dag op dag, ja uur op uur genooten,
Dan word myn hert met blydschap overgooten:
'k Herkauw reeds, als het rein gedierte doet,
Wat ons al in twee weeken is ontmoet.

Zo strekt deez' togt een schets van onzen tyd,
Die schielyk met de dagen heenen glyd,
't Zy 't zonnelicht van vreugd ons blinkt in de oogen,
't Zy eene damp de zinnen houd betoogen,
Van droefheid, die de blyde straalen derft,
Waar door men in een' nacht van naarheid zwerft.

Ons

Ons leeven op de waereld is een reis,
Daar nu ons eens een pragtig luſtpaleis,
Een cierlyk hof vol ſchoone bloemprieelen,
Van voorſpoed en gezondheid zullen ſtreelen:
Een hooge berg van eer, een vruchtbaar dal
Van aardſe ſchat, bevryd van ongeval.

Dan zienwe ons eens in eene zandwoeſtyn
Van tegenſpoed, van onruſt, ſmaad en pyn,
Waar voor de vreugd het hoofd moet onder haalen,
Schier zonder hoop van uitkomſt, droevig dwaalen:
Hoe dikwils kraakt het rad van onzen ſtaat,
In 't eenzaam veld, ontbloot van hulp en raad?

Dus rolt, dus ſchokt ſteeds over berg en heg,
De wagen voort: hier op een' kwaaden weg
Van diſtelen, door weinigen bereeden,
Geduurig van den ſchrik en angſt beſtreeden,
Niet zelden in gevaar van om te ſlaan:
Daar weder op een gladde en effe baan.

Tot dat hy voor de poorten van de dood,
Zyn vragt te ruſt laat gaan, in 's aardryks ſchoot,
De zamenkomſt en 't huis van all' die leeven,
Daar ieder mens den laatſten tol moet geeven,
Met wil of dwang, bereid of onbereid,
't Zy Vorſt of Slaaf; hier is geen onderſcheid.

Gelukkig dan, die 's Hemels wil betragt,
En dus zyn reis in zwakheid heeft volbragt,
Om uit het ſtof, noch eens met vreugd te reizen,
Door 't Starrenhof naar de eeuwige Paleizen,
Alwaar de glans van heerlykheid en ruſt,
Door tyd, noch dood, noch rampen word gebluſt.

Dit zalig ryk, waar by all' d'aardsche pragt,
Verdwynen moet in eenen duist'ren nacht,
Daar al wat rust verstoort, word uitgesloten,
Wens ik u, en my zelf, ô Reisgenooten!
En ieder die, op 's waerelds wagentogt,
Den rechten weg, met yver heeft gezogt.

TWEE-

TWEEDE REIZE.

ZUID-HOLLANDSCHE

ARKADIA.

EERSTE DAG.

Gelyk het maatgezang, door ſchoon en konſtig kweelen,
Het oor alleen niet, maar ook 't vrolyk hert kan ſtreelen,
Waar door men dikwils wenſt en zucht naar dat vermaak;
Zo is 't geleegen met de lieffelyke ſmaak
Der eensgezindheid, die de zielen kan verbinden,
Die nergens word beſpeurt, dan by oprechte vrinden,
In 't eêlſte van haar kragt, byzonder als men is
Ontſlaagen van 't gewoel, om zonder kommernis
Een reis door 't Land te doen, voor weinig blyde dagen:
Vond iemand ooit in zulk een wagentogt behaagen,
Gy zyt het die met my, ontrent een Jaar geleên,
O Vrienden heus van aart! dat ſpoor zyt ingetreên.
Wy zaagen toen de Vecht met al haar [1] Luſtprieelen:
Wy zaagen 't [2] Landhuis van Odyk in alle deelen:

[1] LUSTPRIEELEN) Sie de *Kleefſche Arkadia*, 4 *bl.*

[2] 'T LANDHUYS VAN ODYK) In deſelve *Arkadia*, 9 *bl.*

Wy zagen 't 1 Valkenhof, wel eer de Rechter-zaal
Van Cæsar, toen hy roemde op Duitslands oorlogspraal:
Wy zagen 't hooge 2 Kleef, met bosſen, bergen, dreeven,
En waterſprongen, die een koele friſheid geeven:
Wy zagen 't Vorſt'lyk 3 Loo, wel eer vol glans en pragt,
Toen Koning Willem zich verluſtigde op de jagt,
Waar in hy dagen kon en avonden verduuren,
Zyn aad'lyk tydverdryf in weinig' leedige uuren;
Doch nu aan 't kwynen uit gebrek van onderhoud:
Wy hebben 4 Roozendaal en 5 Klaarenbeek beſchouwt,
En 't heerlyk 6 Zorgvliet, elk een Paradys te noemen,
Een trits van hoven, daar ons Holland op kan roemen,
Door konſt en vlyt bewerkt, verzelt met wys beleid.
Dit alles baarde in ons een ſchat van vrolykheid,
Daar ſtichting en vermaak zich by elkaâr kwam voegen.
O Eensgezindheid! wie is magtig al 't genoegen
Te melden, 't geen door u ons is op reis ontmoet:
Gy hebt ons opgewekt, om op dien zelfden voet,
Een tweede togt te doen van vierpaar vlugge dagen.
Wel aan, men ſtyg' dan weêr kloekmoedig op den wagen,
Die voor 't 7 Huis-zitten-huis reeds toeſt naar zyne vragt.
Sla voort. Hier zyn wy op de breede Keizers gracht,
Die op Paleizen roemt, en zuivere Kanaalen.
Ziet op deez' ruime markt den 8 Weſtertooren praalen,
Dat heerlyk bouwcieraad, daar Keizers geeſt in ſpeelt:
Hoe heerlyk munt hy uit, hoe net en wel verdeelt,
Met zyn drie tranſſen als drie kruiſſen, 't kenlyk wapen
Van Gysbrechts waereldſtad: wie moet zich niet vergaapen
Aan zulk een keurgeſticht, voor 't oog zo hoog en ſchoon,
Hoe heerlyk pronkt hy met de Keizerlyke kroon,

Die

1 VALKENHOF) Weder, 16 *bl.*
2 KLEEF) Weder, 22 *bl.*
3 'T LOO) Weder, 42 *bl.*
4 ROOSENDAAL) Noch, 45 *bl.*
5 KLAARENBEEK) Noch, 45 *bl.*
6 SORGVLIET) Noch, 70 *bl.*
7 HUYS-SITTEN-HUYS) De uitheemſche *Leeſer* gelieve te weeten, dat binnen Amſteldam is een Huysſitten-almoeſeniers Huys aan de Oude ſyde van de ſtad, te weeten, op de Leproosſen Burgwal; en weder een *Huys-ſitten-Huys* aan de Nieuwe ſyde, op de Prinſſe gracht, ontrent de Leliesſluys. Van het laatſte ſpreekt hier de Dichter. Ondertuſſchen ſie van dit Huys de *Beſchryvingen van Amſteldam*, *in Fol. in Q. in Oct. en in Duod.*

8 WESTERTOOREN) Deeſe tooren is 21 voeten hooger als de Oude kerks tooren; ik ſegge, hoog ontrent 261 voeten; hebbende 3 omgangen, ieder met een byſondere colomnorder vercierd. Sie weder, *de Beſchryv. van Amſteldam.*

Die 't wapenschild bedekt, voor ruim twee honderd Jaaren
Aan 't roemryk Amsteldam, de Keizerin der baaren,
Door Maximiliaan tot loon van hulp en trouw
Geschonken; dus heeft nooit een eed'le ziel berouw
Van weêrvergelding uit een zuiver hert gesprooten:
Gelukkig die 't bezit. Wat dunkt u, Reisgenooten,
Aan 't Spaaren opgevoed, van deeze schoone Laan,
Die van de Brouwersgracht, gelyk een halve maan
Tot aan den Amstel loopt, beplant met hooge boomen,
Waar langs men tussen beide een' held'ren vliet ziet stroomen?
Ziet daar den 1 Schouwburg, daar men 's waerelds loop be-
Dien Koster eertyds uit de geldkas heeft gebouwt, (schouwt,
Van 't Oudemannenhuis, en 't ruim gebouw der Weezen,
Die uit deez' Bykorf steeds hun milden honig leezen,
Het leerzaam zinnebeeld van Amstels Speeltoonneel,
Dat deeze spreuk. *Elk speelt zyn rol en krygt zyn deel*,
Op 't prachtig voorhoofd draagt, uit Vondels brein gebooren,
Hier kan men steeds de deugd en dapp're daaden hooren,
Van d'oude Helden, die, als spiegels van hun tyd,
Elk noopten tot hun pligt. Hier word de haat, en nyd,
De twist, en gierigheid, en and're snoode plaagen,
Tot afschrik, in hun aart natuur'lyk voorgedraagen:
Hier word de trouw beloont, terwyl de boosheid beeft,
Een oeffening die haar gebruik en misbruik heeft,
Gelyk de drank, het vuur, en duizend and're zaaken,
Die ons gelukkig of rampzalig konnen maaken.
't Gebruik van 't Speeltoonneel is nooit gelaakt geweest:
Hy dwaalt dan niet, die, als 't de tyd gehengt, zyn' geest
Hier eens verluchten wil om op de maat te hooren,
Wat Cæsar heeft gedaan, wat Cato was beschooren,
Hoe edelmoedig zich Augustus in 't belang
Van Cinna droeg, dien voor de dood en ondergang,

G 2 Met

1 SCHOUBURG) Om deese saak niet al te verre op te haalen, sullen we alleenlyk hier seggen dat in de naaste eeuwen, de *Rethoryckers* of Rederykers, soo in Braband en Vlaanderen als in Holland seekere *Kamers* of versamelplaatsen hadden; naar welke sy ook Kameristen wierden genoemd.

Soodaanigen *Kamer* was 'er, in de Nes, boven de kleene Vleeshall. Maar, wanneer Doctor *Samuel Koster*, ook aldaar een andere, de Academy van hem genoemd, dede oprechten; soo syn allenskens deese Kamers in een gesmolten, en se hebben sich A. 1537. op de Keisers-gracht, ontrent de Runstraat, ter neder geset Siet noch eens *Amst. Beschryv.* doch van het gebruyk deeser Kameren, de *Schatkamer, in de Letter R.* 278 *bl.*

Met recht verdient, genade en gunst wierd opgedraagen:
Een eed'le deugd, niet veel bespeurt in onze dagen,
En duizend dingen meer, die ons heel klaar doen zien,
Hoe dat men 't weldoen moet omhelzen, 't kwaad doen vliên;
Dus is de Schouwburg zo veracht'lyk niet als veelen
Zich wel verbeelden, die misschien in and're speelen
Behaagen scheppen; doch ik laat een ieder vry
Verkiezen wat hem lust, ik spreek hier maar voor my.
Maar hier van al genoeg. Wy zyn de gracht ten ende:
Dat ieder nu, met my, het oog eens rugwaarts wende.
Ziet Reisgenooten, die aan 't Spaaren woont, ai ziet,
Hoe veel Paleizen u ontmoeten in 't verschiet.
Wat veldgezicht kan by die keurgestigten haalen,
Daar 't oog in 't Lindeloof bevallig moet verdwaalen?
Zag nu 1 Heer Gysbrecht op, wat al verandering
Zou hy bespeuren in zyn Stad, wel eer gering,
Maar nu ten top van staat verheerlykt voor elks oogen;
Dus, dunkt my, zou hy uit verwond'ring spreeken moogen:
„ Hoe komt myn modderpoel, myn kleene vest van hout,
„ Aan zo veel marmersteen, aan zo veel pragt van goud,
„ En dierb're kost'lykheid gehaalt uit tweepaar deelen,
„ Van 's waerelds ommekring? Hoe komt zy aan juweelen,
„ Die voor vyf eeuwen geen waardy van munten wist?
„ Is dit myn erfdeel niet, of heb ik my vergist?
„ Ik twyffel, schoon ik 't zie, aan 't uitgestrekt vermoogen.
„ Kwam hier de visser niet zyn net en viswand droogen,
„ Na 't bergen van zyn vangst, zyn' besten schat? o ja:
„ Is 't moog'lyk? nu, nu kent myn stad geen wedergâ,
„ Nu zie ik hoe zy in verwisseling van schuiten,
„ De koopvaardyvlag voert van binnen en van buiten,
„ Als Meesteresse van den grooten Oceaan,
„ Gevreest van Koningen, bemind van d'onderdaan,
„ En vreemdeling, die met de dierb're Vryheid praalen,
„ Waar by geen waereld vol gesteente en goud kan haalen.
„ Leef, leef myn Amsteldam door 't nodig koopbelang,
„ De Hemel hoede u voor een' schielyk' ondergang.
Maar Goedaard, wyl wy dus den Heer van Amstel hooren,
Kan zynen voorgang ons tot volglust niet bekooren?

Gewis,

1 HEER GYSBRECHT) Van welker stichter, in de *Kleeff. Arcad.* 2 *bl.*

Gewis, men zing dan eens den lof van deeze Stad,
Welks ruime muur een reeks van wonderen bevat.

GEZANG,

OP

AMSTELDAM,

STEMME: *Tranquille Cœur.*

O wydberoemde Waereldstad!
Gebouwt op veenen en moerassen,
Wat bergtge een' onwaardeerb'ren schat,
Gevoert langs zo veel waterplassen,
In d'omtrek van uw' muur, wel zeswerf uitgezet,
Door Vryheids eed'le wet?

Laat vry het Adriatisch Meir,
Op haar 1 Venedig moedig praalen:
Myn Ystroom streeft naar hooger eer,
Dat zal Antonides verhaalen.
De Tuinleeuw die haar steeds beschermt, bewaakt, gebied,
Wykt Markus Zeeleeuw niet.

Het trotse Genua, geacht
Van hun, die naar die Landstreek reizen,
Moet zwigten voor de Heeregracht,
Met haar uitmuntende Paleizen;
Ja, wie verstomt niet op de weêrgalooze praal,
Van 't Raadhuis en haar Zaal?

 Dus

1 VENEDIG) Wiens Affetsel noch soo onlangs, soo deftigh en hoogdraavend, in 3 Boeken, door den uitsteekenden Puykdichter, *J. van Hoogstraaten*, aan syn welmeenende *Konstgenooten* is opgedraagen.

Dus kan myn Koopheer door het goud,
De waereld tot zyn' dienst verpligten,
Dus krygt hy marmersteen en hout
Tot zyn' ontworpen praalgestichten,
Want door den handel leeft hy als een magtig Vorst,
Schoon hy geen ryksstaf torst.

O Argos! droom vry, 't blyft een droom,
Van eene macht van duizend kielen,
Vol krygsliên, om voor wind en stroom,
't Wellustig Troje te vernielen;
Deez' Zeekasteelen gaan en komen noit om bloed,
Maar 's leevens overvloed.

Zy zeilen langs den waereldkloot,
Van Indus tot aan 't koude Noorden.
De zucht tot winst ontziet geen' nood,
Hoe verre in afgeleegen oorden.
De naam van Amsteldam, word dus, waar 't oog zich wend,
Ja overal bekent.

Dus krygt zy alles, 't geen natuur
Ooit geeft met diepgelaaden vlooten:
Voor haar word Polens Korenschuur,
De goudmyn van Peru ontslooten;
Dus word een' enkle stad, verhoogt door trouw en vlyt,
Van Koningen benyd.

Wat stad roemde ooit met grooter reên,
Dan deeze, op wyze Burgerheeren?
Beschermers van het algemeen,
Die door hun mild en zacht regeeren,
Als Vaders strekken, van hun lieve Vaderland,
Door voorzorg en verstand.

Hier zit de Vryheid op haar' troon,
Die van geen banden weet of boejen:
De Vryheid, ieders wens en kroon,
Die heil en welvaart aan doet groejen,
Waar door gewetensdwang, by and'ren aangebeên,
Veracht word, en vertreên.

Hier

Hier wil, 't geen God wel 't meeſt behaagt,
Milddadigheid haar zetel veſten,
Die zorg voor Weez' en Weduw draagt,
En geeft haar overvloed ten beſten:
Zy rukt den balling uit de kaaken van de dood,
Door byſtand in den nood.

Dit doet, o groote Waereldſtad!
Uw roem tot aan de ſtarren ryzen:
Indien gy deezen dubb'len ſchat,
Oprecht waardeert, zal elk u pryzen,
Want daar Barmhertigheid met Vryheid gaat verzelt,
Wykt oproer en geweld.

Bloei lang, door 't Opperſte beleid,
O Licht! o Paerel van Europe!
In wysheid en gerechtigheid,
Dat haat noch twiſt uw muuren ſloope:
Bewaar de Vryheid in haar' ſtand, zo word uw macht,
Bemind, gevreeſt, geacht.

Nu wakker voortgejaagt langs drooge en effen weegen:
Deez' luchtige Ooſtenwind voorſpelt geen' damp en reegen,
Gelyk de Regenboog op onzen Kleeffen togt,
Toen ons Vorſt Boreas meeſt dag op dag bezogt,
En ſchonk heel rykelyk, ja zonder eens te vraagen,
Somtyds een' waterſtorm verzelt met onweêrvlaagen,
Terwyl de zon haar glans verborg voor ons gezicht,
En ſloeg een' mantel om haar alverkwikbaar licht,
Gelyk by 't Loo (het heugt u noch, o Reisgenooten!)
Wat wierden wy daar mild met zuiver nat begooten.
O! welk een vreugd, elk liep gezwind naar 't Konings huis,
Toen 't al vermaak was, tot het lobberen in kluis.
Maar zacht; wy zyn tot aan den Amſtel reeds gekoomen,
Wiens breede vliet, beplant met linde- en eike-boomen,
Nu krom, gelyk een ſlang, en dan eens weder recht,
Een ſchoon gezicht verſchaft, gelyk een tweede Vecht,
Met zo veel hoven en paleizen dicht van lommer,
Waar in de Amſtellaar zyn laſt, zyn zorg en kommer,
Vergeet by 't bloemprieel in 't bloejen van de Lent.

Ziet daar het Moolentje, een Herberg wel bekent
Van hun, die voor 't gevaar van 't dood'lyk ys niet yzen;
Een oeffening die geen verstandig mens kan pryzen;
Want is 't niet dwaas, dat men, schoon 't ieder meest behaagt,
Op een' gestremden plas zyn dierbaar leeven waagt?
Doch 't lust my dit vermaak wat hooger op te haalen.
Wanneer de zon de kim beschynt met flaauwe straalen,
En ons twee nachten en een' dag in 't etmaal geeft,
Waar door men by gebrek van warmte dikwils beeft,
Als d'Ysvorst aangestuwt van d'oostenwind, aan 't kraaken,
Weet van het vloejend nat een' vasten weg te maaken,
Voor duizend menssen en een' paardenloop te sterk,
Waar voor een Mexicaan, als was 't een wonderwerk,
Verbaast zou staan, ja zelf zyn oogen nau gelooven;
Dan ziet men oud en jong door yver voortgestooven,
d'Een dringt den anderen de Poort naar Utrecht uit,
Gelyk een waterval, die nergens door gestuit,
Al weg sleept wat hem komt in zynen loop ontmoeten.
Hier ziet men een', die bind twee yzers aan zyn voeten,
En reist drie uuren in een myl, wyl hy laveert
Op d'eene en d'and're zyde, in 't ryden uitgeleert:
Daar komt 'er weder een, die, om niet onbeslaagen
Ten ys te komen, daar reeds zorg voor heeft gedraagen:
Het moedig paard gescherpt, en voor de sleê gebragt,
Vliegt over 't ys, en word genoopt met zulk een kragt,
Dat het in eenen dag genoeg heeft voor zyn leeven;
Doch winst genoeg, wanneer men meester is gebleeven:
Ginds word een wedloop van veel narren aangestelt:
Elk bied uit al zyn magt, 't ontbreekt hier aan geen geld,
Daar Janoom wel van vaart, voor pand van goude ringen,
En menig uurwerk, 't geen men vlugger weg ziet springen,
Dan 't ros op zynen draf door bellen opgewekt,
't Geen zwygende 't verstand van zynen heer ontdekt:
Wat verder ziet men, om de snoeplust te verzaaden,
Veel tenten opgerecht, niet weinig overlaaden
Met de eed'le nectar die te Wesop word bereid,
't Geen veel misbruikt word tot gewaande vrolykheid,
Of voor een' oogenblik de koude te verjaagen:
Dit ysvermaak duurt in de vorst, hier alle dagen,
Tot aan den avond als de zon in 't westen daalt.
Maar ach! dit schyngenot word dikwils duur betaalt;

Wan-

Wanneer men menigmaal met droefheid komt te hooren,
Hoe haalt de beste schat, het leeven, gaat verlooren:
Dit loopt 'er op, en 't schynt de lust heeft zo veel kragt,
Dat trouwe raad al veel bespot word en veracht;
Dus sticht de Amstel hier zyn winter-blytoonneelen.
Reisbroeders, 't zal u, wil ik hoopen, niet verveelen,
Dat wy de zomervreugd nu melden, daar deez' Vliet
Geleegenheid toe geeft; 't geen eens in 't jaar geschied:
Als d'agtste maand is op haar beurt in 't licht verscheenen,
Die haaren naam naar Vorst Augustus schynt te ontleenen,
Wanneer men van geen vorst, maar heete dagen weet,
Maakt elk die op deez' Stroom een Jacht houd, zich gereed.
Wat weet de weelde niet tot voedsel aan te rechten?
Men bootst een' scheepsstryd na, men noemt het spiegelvegten:
Men kiest een' Opper en een' Onder-Admiraal:
Men maakt een' Schoutbynacht, op dat aan deze praal
In alle deelen niets mag tot hun wit ontbreeken:
Hier word een Prinsenvlag van acht'ren opgesteeken:
Elk plant een haaneveêr op 't toppunt van de mast,
En daagt zyn' vyand uit, die op zyn voordeel past,
En tragt, door vlyt, de loef te winnen onder 't gieren:
Wat ziet men van de nok al lange wimpels zwieren?
Elk haalt het zeil in top, gelyk wel meer gebeurt,
Helaas! in deezen tyd, daar weeuw en weez' om treurt,
Wanneer de huiskiel raakt door overwigt aan 't zinken,
Waar door de deugd en eer rampzalig moet verdrinken
In 't grondelooze meir van weelde en eigenbaat.
Gelukkig die niet denkt om pragt en overdaad.
Dit in 't voorbygaan: nu den draad weêr opgenoomen,
Om eens aan 't einde van dit Jachtvermaak te koomen.
Nu zeilt de gantse vloot met blydschap naar de stad.
Elk bied den winnaar heil met zyn' gewonnen schat,
Die in geen Wisselbank voor hem word afgeschreeven,
Maar in 't gelag betaalt. Dit buitenspoorig leeven,
Waar in men wenst en krygt, al wat het hert begeert,
Duurt voor een' tyd, tot dat het erfdeel is verteert,
Door 's vaders zorg by een gehoopt met zuinig spaaren:
Hoe menig heb ik naar het Peperland zien vaaren,
En 't Speeljacht in een schip van Indus maatschappy
Verwiss'len, door 't genot van deeze slaverny:
Een vuurbaak voor de jeugd, op dat zy dus mag leeren,

Den tyd, den besten schat, met voordeel te waardeeren.
Voorzichtigheid behoed de ziel voor schande en scha.
Daar ziet gy [1] Welna, door 't gevaar ons al te na,
't Geen hier gesluit wierd, ruim een halleve eeuw geleeden,
Toen onze Vryheid wierd van dwing'landy bestreeden:
Men doelde op Amsteldam daar zy haar woning houd,
't Was [2] Een, die 't paard van Staat te roekeloos en stout
Wou dwingen naar zyn wil. O zorgelyke dagen!
Wanneer de burgerkryg 's lands hart-aar wil belaagen:
Geen erger oorlog dan een binnelandsse twist,
Die haatelyke bron van nyd, bedrog en list.
De Hemel, die ons heeft verlost van die gevaaren,
Wil ons, zo 't best is, steeds voor dat geweld bewaaren.
Hier zyn wy te [3] OUWERKERK, daar smaakelyke vis
Voor d'Amstelaar en elk vol op te krygen is:
Ziet daar, zy word ons reeds met heusheid aangebooden.
Dit schoone dorp draagt roem op 't kerkhof van de Jooden,
Welks tomben waardig zyn dat men die eens beziet;
Doch op een' and'ren tyd. Maar nu wy d'Amstelvliet
Verlaaten, moeten wy eens vrolyk van hem kweelen.
Vriend Goedaard hef maar aan, uw stem kan noit verveelen.

G E-

1 WELNAA) Siet op het tedere geval van den 30 Iulii, des Jaars 1650; by de *Medalikundige*, wegens het *Muntstuk*, met de woorden: MAGNIS EXCIDIT AUSIS, en de verbeelding van een hollend Paard, bekend. Siet het *Oorlogend Europa*, 2 bl.

2 EEN. Willem de Tweede Prince van Oranje.

3 OUWERKERK) Waar af ik niet anders weet te seggen, als dat gy het heel cierlyk onder de *Gesichten* van *Matt. Pool* sult vinden afgebeeld.

GEZANG, OP DE GEZICHTEN VAN DEN AMSTEL.

STEMME: *Maakje klaar, maakje klaar.*

Amstelstroom, Amstelstroom!
Myn vreugd en zoete droom,
Het lust my eens te zingen,
Daar gy twee oevers mild bespat,
Van Amstelmond tot Gysbrechts stad,
Zo vol veranderingen.

Laat Parys, laat Parys,
Haar Seine hoog van prys
Waardeeren, laat nieuw Romen,
Vry stoffen op haar Tibersboord,
Die langs den roem van Oudheids oord,
Vloeit met gezwinde stroomen.

Nyl en Taag, Nyl en Taag,
d'Een snel en d'ander traag,
Ik wil u niet bezoeken:
't Is veilig dicht by huis en stil,
Myn Vliet weet van geen Krokodil,
Maar wel van Baars en Snoeken.

Laat vry 't Oost, laat vry 't Oost
Der Indiaanen troost,
Met haare Ganges praalen:

Haar

Haar ryke paerelvissery,
Kan by de vrucht van beemd en wei,
In 't minste deel niet haalen.

Niets uitheems, niets uitheems,
Behaagt my, 'k laat de Theems
Met Wigs en Torrys vaaren;
't Zy d'een of d'ander boven leit,
Zy zyn vol ongestadigheid,
Gelyk de woeste baaren.

Duitse Ryn, Duitse Ryn,
Uw vloejend kristallyn,
Kan my geen blydschap geeven:
'k Hou van geen' Vliet, die 't land verdelgt,
En huis, en hof en akkers zwelgt,
Van bergen afgedreeven.

Breede Waal, breede Waal,
Uw schoone Betuwpraal
Is ver van ons gescheiden:
Hoewel uw stand my kan voldoen,
'k Mis echter daar 't bekoorlyk groen
Van deeze klaverweiden.

Niets is dan, niets is dan,
Dat my genoegen kan,
Dan Maas, en Vecht en 't Spaaren,
Die kunnen ieder in hun staat
Met scheepvaardy en veldcieraad,
Best met myn' Amstel paaren.

Ziet eens om, ziet eens om,
Hoe bogtig, en hoe krom,
Hy 't land weet door te snyden,
Hier pronkt een lusthuis, en daar weêr,
Een drukkery, wyl ginds en veer
Karos en wagens ryden.

Onver-

Onvermoeit, onvermoeit,
De Groenvloot heenen roeit
Met keukenmoes gelaaden,
Terwyl het ſpeeljacht zeilt en zwiert,
En 't leeuwerikje tiereliert,
Wie kan zich hier verzaaden?

Ziet eens toe, ziet eens toe,
Deez' legt zyn angelroê
In 't water om te viſſen;
Een ander heeft zyn ſchakelnet,
En zeegen daar toe uitgezet,
Maar 't kan hun beide miſſen.

Amſtelſtroom! Amſtelſtroom!
Myn wens en zoete droom,
Wil lang in voorſpoed bloejen:
Myn Koopheer ſlyte op uwen grond,
Den dageraad en d'avondſtond,
Na 't laſtige vermoejen.

Nu is 't weêr tyd, dat elk zich op zyn plaats gaat voegen,
Om onzen wagentogt met blydſchap en genoegen,
Te vord'ren als voorheen; dat ieder zich nu uitt'
Op deezen ſchoonen weg met vrolyk zanggeluid,
Wyl ons de morgenzon met flikkerende ſtraalen
Op 't lieffelykſt' belonkt, en elk doet adem haalen:
Ziet daar 1 Abkouwde daar voorheen is van gezegt.
Nu nad'ren wy allengs de weêrgalooze Vecht;
Doch 't is myn mening niet op nieuw daar van te ſchryven,
Schoon wy een uur of twee op 2 Ouderhoek verblyven:
Maar nodig is 't, want zulks kan met gemak geſchiên,
Dat wy de luſtplaats van Heer Boendermaker zien,
Welks koninglyke pragt, gelyk men kan beoogen,

Ook

1 ABKOUW) Van welk dorp en haar vervallen ſlot is de voorige *Arkadia*, 3 *bl.*

2 OUDERHOEK) Weder, in de voorige, 4 *bl.*

Ook een bewys verstrekt van 't Vorstelyk vermoogen,
Daar eene Koopheer meê kan praalen door de magt,
Die hem de zeevaardy heeft ryk'lyk aangebragt.
Ziet daar den hof verdeelt in dichte wandelweegen,
Waar in men schuilen kan voor eenen zomerreegen:
Nu eens naar 't bloemperk en de schoone beeldenpraal.
Maar hoe, wat 's dit? my dunkt ik voel een waterstraal,
Die my alom besproeit van 't hoofd tot aan de voeten;
Doch 't is het eerst niet dat men ons dus kwam begroeten,
Niet waar, Reisbroeders? maar, hoe komt gy zoo bespat?
Elk schynt, zo wel als ik, een opgeviste kat;
't Verheugt my dat gy ook uw deel hebt van die sprongen:
Nu weer te wagen en eens vrolyk opgezongen,
Hoe konst, wanneer natuur ontbreekt, haar gaven toont.
Wie dacht ooit, dat hy, die een vlakke streek bewoont,
Daar berg noch heuvel ryst met haar veranderingen,
Het water als een bron kan uit den grond doen springen,
Gelyk men heden ziet? zo kragtig is het geld,
't Geen overal, waar dat men reist, de wetten stelt,
En berg, en dal, en land, en stroomen weet te maken:
Maar 'k zie, dat wy de poort van 1 Utrecht reeds genaaken.
Bisschoppelyke praal! verwagt ons t'avond niet,
Wy gaan ter zyden af, om in uw kleen gebied,
(Laat zich een ander aan uw kermisvreugd verbinden)
Een stad met min gewoel voor onze rust te vinden.
Nu zyn we in 't Stigt, daar ons een lieffelyke lucht
Ontmoet in 't zomerweêr, die d'akkers, ryk van vrucht,
Door 't zomervuur verwarmt, veelvoudig op doet wassen,
Waar voor de Bouwman 't geld verzamelt in zyn kassen;
Dus zegent 's Hemels gunst den mens, zo ligt gereed
Tot klaagen, waar door hy de dankbaarheid vergeet,
Die hy verschuldigt is aan 't Eeuwig Opperweezen,
Wiens wysheid nimmer kan naar waarde zyn gepreezen,
Die, wat hy laat en doet, steeds alles laat en doet
Tot welstand van de ziel, het allerhoogste goed:
Noit schrikt hy voor gevaar, voor droeve en kwaade dagen,
Die door 't Geloof met Hem, die 't al vermag, durft waagen,
Waar door hy in een nacht van rampen zingt en lacht.
Maar ziet, deez' aftred heeft ons reeds te 2 Wyk gebragt:

Nu

1 UTRECHT) Noch, in de *voorige*, 59 *bl.*

2 WYK) Noch aldaar, 10 *bl.*

Nu naar het ſlot, geſloopt door veel veranderingen,
Om op de weêrklank van haar muuren eens te zingen.

GEZANG,

OP HET VERVALLEN KASTEEL TE WYK TE DUURSTEDE.

STEMME: *Spaart nu, o Batavieren.*

De ſchoonſte pracht der Hoven,
Net naar de konſt gebouwt,
Moet door den tyd verdooven,
Indien men 't ſteeds beſchouwt.
Natuur walgt van die dingen,
Die altyd voor haar ſtaan,
Zy mint veranderingen,
Hoe ſlegt en ongedaan.

Nu zal een woud haar ſtreelen,
Dan bergen hoog van kruin:
Hier ſchoone luſtprieelen,
Daar weder zee en duin:
Nu brokken van geſtichten,
Aan d'oudheid toegewyd,
Die eind'lyk moeten zwigten,
Voor 't woeden van den tyd.

't Gaat zo met ons, myn Vrinden,
Wy, die zo menigmaal
In ſchaduw van de linden,
De zuiderzonneſtraal
Ontweeken zonder kommer,
By 't lieffelyk genot,

Ver-

Verlaaten nu het lommer,
Om dit gesloopte Slot.

Deez' afgebrooken muuren
En toorens, opgerecht
Om eeuwen te verduuren,
Zyn nu allengs geslegt,
En staan gereed te daalen:
Hoe blonk hun pragt wel eer,
En wat is nu hun praalen?
Een puinhoop, en niet meer.

Helaas! zo vlyt deeze aarde,
Zo gaat het al voorby,
Wat schat, hoe hoog van waarde,
Is van die kanker vry?
De jeugd met schoone verven,
't Aanloklyk staatsbelang,
't Moet alles eens verderven,
In 's waerelds ondergang.

Laat ons dan 't hert niet vesten,
Door schyn, die elk verleid,
Op deeze vlykgewesten,
Vol waan en ydelheid:
Men zoek' naar vaster gronden,
Der vroomen hoop en schat,
Door tyd noch dood geschonden,
In Sions Vredestad.

Nu naar de herberg van de Snoek, alwaar van Ommeren
Zyn Karsplantagie heeft, in 't midden van de lommeren:
Ziet daar, Reisbroeder Blaauw heeft reeds een' boom in 't oog
Dien hy beklimmen zal, al is hy groot en hoog:
't Gaat wel, ik zie hem reeds vol moed naar boven steig'ren,
Daar hem de beste tak geen schoone vrucht zal weig'ren:
Maar 'k zie de dis is klaar, elk kiez' nu wat hem lust,
Op dat wy ons wat vroeg begeeven tot de rust.

TWEEDE DAG.

Nu met den dageraad op reis, myn waarde vrinden,
Om nochmaals Rozendaal en Klarenbeek te vinden,
Wy hebben 't eens, maar naar genoegen niet bezogt.
Wel aan, elk maak met vlyt zich vaardig tot den togt.
Reisbroeder, wat is dit? hoe zo bedrukt van weezen?
Ik kan uit uw gelaat veel ongenoegen leezen;
Of mist gy die Pistool die dubbeld is gelaân,
Waar op men 't wapenschild van Spanje klaar zag staan?
Geen nood, wy hebben nu voor geen gevaar te duchten;
De Vrede-olyf heeft reeds het oorlogszwaard doen vluchten:
Het is hier veilig, zelf in 't midden van de nacht;
Dies is dat schietgeweer niet nodig. hoe, gy lacht?
Ik spreek de waarheid, wy behoeven geen pistoolen.
Of is 't een misverstand waar door myn zinnen doolen?
Gewis: ik merk gy mist een dubb'le Pistolet:
Het is my leed, ik wens die schade haast herzet,
Door 't ryzen van de markt op uwe Koffybaalen,
Of 't heerlyk kruid, het geen Matroos weet af te haalen
Van China, daar de stroom der snelle Ganges vloeit,
En d'Ananas, die vrucht vol lekkerny, steeds groeit,
Laat dan ons reisvermaak die moeilykheid verdryven:
'k Verzeeker u, uw goud zal in de waereld blyven,
Misschien vind gy het op een and're plaats eens weer.
't Geluk neemt menigmaal een' wonderlyken keer.
Het is vergeefs gezogt, myn vriend, styg op den wagen;
Doch kan uw mid'lerwyl deez' zakpistool behaagen,
Een zuivere overwinst tot heeling van uw smert,
Zo vat hem aan, en drink de zwarigheid van 't hert;
Doch ken u zelf: door dus de droefheid te vergeeten,
Leed menig schipbreuk aan zyn welstand en geweeten.
Die in de reedenschaal de waare prys van 't geld
Oprecht waardeeren kan, word noit te zeer ontsteld,
Wanneer het buiten schuld raakt onverwagt verlooren;
Dus broeder, zyt gerust, laat dit uw vreugd niet stooren:
Maar zing eens uit de borst gelyk vriend Goedaard doet.

Nu weder voort, terwyl de morgenzon ons groet,
Die in dit schoone weêr de heuvelen en dalen
En 't ruime veld beschynt met lieffelyke straalen,
Die 't hert verheugen door dit aangenaam gezicht:
Wat adem schept word door de heerlykheid van 't licht
Verkwikt, na eene nacht vol duisternis en schroomen.
O zuiv're glans! die hof en akkers, berg en boomen
Verguld, wie meld naar waarde uw luister zonder vlek?
Maar ach! wat vind men steeds by elk een groot gebrek
Van dankbaarheid aan God, die ons de ziel van 't leeven,
Dit weêrgaloos juweel mildadig heeft gegeeven,
't Geen de armste bedelaar zo wel geniet, als hy
Die kroonen torst, in zyn onzichtb're slaverny:
Wie moet, die dit beseft, een' blinden niet beklaagen,
Die noit die zon, helaas! gezien heeft in zyn dagen?
Zo hy de waereld met haar overvloed bezat,
Hoe willig zou hy die voor d'onwaardeerb'ren schat
Van 't eedele gezicht met vrolykheid verwenssen,
Of wierd hy steeds verdrukt, verschooven van de menssen,
Hy zou verheugt zyn in zyn' staat, daar 't al voor zwicht.
O Licht! o held're baak van 't geestelyke licht,
Van kennis en verstand! om keurig te onderscheiden,
Wat weegen ons naar God, of naar 't verderf geleiden,
Om 't heilspoor in te slaan, met doorenen bezet;
Doch die geen heldenmoed in zyne loop belet.
O Licht! o zuiv're schets van ongeveinsde zeeden!
Door deugd in 't hert gebaart, die, hoe zy word bestreeden,
Gelyk de Pallemboom voor storm noch onweêr buigt,
Maar honig uit de bloem van 's waerelds rampen zuigt.
O Licht, o voorbeeld van het zalig licht van vreugde!
Daar 't Engeldom zich voor alle eeuwen in verheugde,
Die woonplaats, daar de ziel zich eens verlusten zal,
Wanneer zy, door de dood, dit droevig traanendal
Verlaat, om hooger dan de Zon en Maan te zweeven,
Daar zy het kruis vergeet in 't eeuwig zalig leeven,
Gelukkig is hy dan, die 't zielen-oog steeds wend
Naar zulk een' glans, die nacht, noch druk, noch droefheid kent.
O Reisgenooten! wilt deez' aftred my vergeeven,
De zonnestraal heeft my wat buiten 't spoor gedreeven;
Doch deeze dwaaling zal ons op de wagenvaart
Niet hind'ren, als dat licht ons steeds voor ramp bewaart;

En 't hart gestadig van haar glanssen word bescheenen.
Maar 'k zie wy spoeden voort, en zyn reeds te Over-rheenen.
Nu afgetreeden, en met lekker Hoendervleis
De maag gevult, en dan weêr vrolyk op de reis.
Ai ziet, myn vrienden, langs deez' heuvelen en daalen,
Wat oogvermaak kan by die keur-gezichten haalen?
Wat schilder kan die geele, en witte, en groene kleur
Afmaalen naar waardy? hoe lief'lyk riekt de geur
Van 't sneeuwit bloeisel van de boekweit, laag by de aarde?
De goude koren-aar, zo kostelyk van waarde,
Verheugt het hert, gelyk het aangenaame groen
Van moeskruid en tabak: wat kan ons meer voldoen?
Daar ziet gy over Rhyn, 't vermaak'lyk Rhenen 1 ryzen:
Ginds kan men u het hof van Koning Fredrik wyzen,
Wiens ballingschap by ons voorheen al is gedacht.
Het veldgezicht gaat voor Paleizen, ryk van pracht,
Dit wist een Curius met reden te bezeffen,
Die 't hert had om een raap voor wellust te verheffen,
Ja, Cincinnatus kon niet scheiden van zyn' ploeg,
Toen Rome aan zyne deugd de heerschappy opdroeg:
De matigheid ging toen voor weelde en staatsvermogen.
Waar is die goude tyd, helaas! nu heen gevlogen?
Wyl elk... maar zacht, wy zyn reeds te Arnhem 2 voor de poort
Hier worden we in 't verhaal van 't landvermaak gestoort;
Doch op een' beter' tyd. Nu naar de Paauw gereeden
Om 't lyf te sterken, en onze afgematte leeden
Te rust gelegt: wel aan, men voeg zich in 't vertrek,
Wat my belangt, de maag gevoelt nu beter trek,
Als toen Jan Edel ons dacht in den Ploeg te onthaalen
Op hazen, schoon wy die toen moesten duur betaalen,
Het heugt my noch hoe wy verlangden naar de rust:
Maar zacht, de honger word door woorden niet geblust,
Men stell' hem dan te vreên: 't gaat wel, elk toont zyn gaven,
Nu noch een afscheiddronk gedaan om 't hert te laven,
En dan naar 't slaapvertrek. Reisbroeder wat is dit?
Gy lacht zo vrolyk, of ge iets waards had in 't bezit,
Geen wonder, want gy hebt uw goudmunt ongeschonden,
Die gy te Wyk verloor nu te Arnhem weêr gevonden:

1 'T VERMAAKLYK RHEENEN) Noch al, *boven*, 55 *bl.*

2 ARNHEM) Ook *boven*, 53 *bl.*

Gelukkig zyt gy, want gy hebt niet meer van doen,
Nu 't goud u volgt, en zoekt een schuilplaats in uw schoen:
Maar viel u deeze klomp niet lastig in het loopen?
Doch deeze stof, waar voor men huis en hof kan koopen,
Valt nimmer zwaar, 't genot verzacht de last en smert,
Dat blykt, want menig draagt het midden in zyn hert,
Myn wens is, dat gy 't noit, of dus weêr moogt verliezen;
Doch hier van al genoeg, 't is tyd de rust te kiezen.

DERDE DAG.

De purp're dageraad wykt reeds voor 't heerlyk licht
Der morgenzon, met haar verkwikkend aangezicht,
En wekt ons op, om in de koele dauw te reizen
Naar Dieren, 1 't minste niet van Nassaus Lustpaleizen,
Daar Gelderland meê praalt, in dit vermaak'lyk oord:
Wel aan, de Koffi staat gereed, wy moeten voort,
De paarden hebben met hun voerman al ontbeeten:
Heeft iemand eenig goud in zynen schoen vergeeten,
Die berg' het in zyn beurs, om angst en zorg te ontvliên,
Want dit gewest is van die muntstof schraal voorzien:
Nu ieder styg dan op om zyne plaats te vinden.
Het lief'lyk zomerweêr houd stand, myn waarde vrinden,
Hoe geurig riekt dit kruid, hoe welig groeit die vrucht?
Wy ademen een frisse en onbesmette lucht.
O Goedaard! nu weêr naar gewoonte eens opgezongen,
De Leeurik gaat ons voor, die vry en onbedwongen
Het oor met wildzang streelt: wy volgen u met vreugd,
O kleene zanger! die het kwynend hert verheugt,
Met uw verwerd geluid en konsteloozе zwieren.
Daar zien wy in 't verschiet de Stad der Batavieren:
Daar ryst het hooge Kleef en d'Eltenberg, o Kroon
En Paerel van uw land! wat praalt uw luister schoon?

O

1 DIEREN) Ontrent den Yssel, tegen over Doesburg; gelegen, niet verre van Middagten; een Koninglyke lustplaats van Willem den III. in XVI *Gesichten*, door meergenoemde P. *Schenk* uitgegeven.

O heerlyk Berg-gewest! hoe streelt gy myn gedachten
Door hoop, om noch eens in uw beemden te vernachten.
Maar hoe: wy hebben 't reeds te Dieren aangebragt,
De wagen lost allengs zyn levendige vragt:
Nu eens verlof gevraagt, om deeze keur-prieelen
t'Aanschouwen van naarby, die nimmermeer verveelen:
Elk is tot dit vermaak gereed en eensgezind.
Dit is die schoone Plaats die naulyks weergâ vind,
In Galeryen en Doolhoven, net geschooren,
Deez' Paradysvreugd zou de droefheid zelf bekooren,
't Is alles aangenaam wat zich voor 't oog vertoont;
Hier ziet gy grotten daar de koele Lente woont,
In 't midden van den brand der heete zomerdagen:
Kan u het springen van een' waterstraal behaagen?
Zo boet uw lust: ziet daar, wy krygen al van 't nat,
't Geen ons van ond'ren, en ter zyden dicht bespat,
Geen nood, de zonnestraal zal 't haast weêr op doen droogen.
O heerlyk hofcieraad! door 't Vorstelyk vermoogen
Van Nassaus eed'le telg, Prins Fred'rik, aangelegt:
Die uit verwond'ring zwygt heeft meest van u gezegt.
Dit is de Lustplaats, daar de brave Gemalinne
Van Koning William, die vroome Koninginne, [1]
Eer haar de Hemel tot Brittanjes Ryksstaf riep,
Haar liefste dagen fleet, en groot behaagen schiep
Om met haar Maagdenrei hier zacht en stil te leeven,
Ontlast van 't hofgewoel dat haar geen vreugd kon geeven.
O! welk een zeedeschool wierd hier van haar gesticht.
't Aandachtige Gebed, was de eerste morgenpligt,
Dan wierden, met verstand, de haast voorbygaande uuren
Verdeelt, om goud en zyde op 't konstigst' te borduuren:
Hier ging geen ledigheid, geen dert'le wellust om,
Hoe dikwils zag de zon, 't zy zy in 't oosten klom
Of daalde in 't west, haar vlyt, uit eed'le deugd gesprooten.
O Koninglyke spruit! o spiegel van de Grooten!
Wie maakte, als gy, het hof tot eene Tempelzaal
Van Godsvrucht, ach! die glans en onwaardeerb're praal
Is nu verdweenen, zelf in 't Ryk daar gy regeerde,
Eer wysheid, recht en trouw, in gruwelen verkeerde.

1 VROOME KONINGIN) Siet haar lof is Oranjes Overtogt, 64, 70, 71, 75 en 83 *bl.* en weder, in het Oorloogend Europa, 104 *bl.*

O wellust van uw volk! elk was u lief en waard,
Helaas! hoe weinig zweemde uw zuster naar uw aard,
Die 't redelyk vernuft, door reedenlooze daaden
Verduisterde, en haar liet door ryksverraders raaden,
Die 't magtig Albion, hun eigen Vaderland,
Als monsters hadden door de gierigheid verpand:
Toen zag men 't onderscheid van uw oprechte wetten,
En hunne boosheid, om den Godsdienst te verpletten:
Maar God, die altyd voor zyn Gunstgenooten waakt,
Heeft hunne list gestuit, hun hoop tot niet gemaakt.
Myn Reisgenooten, wilt deez' afweg doch verschoonen,
'k Moest u 't afzetzel van een Koningin vertoonen,
Wiens weêrga, mogelyk, van wysheid deugd en raad,
De tyd noit geeven zal, zo lang de waereld staat:
Wel aan, 't gezicht heeft zyn genoegen reeds gekreegen
In deezen schoonen hof. Nu weder opgesteegen;
Doch eer wy scheiden, eist de pligt, tot een besluit,
Dat elk zyn dankbaar hert eens in gezangen uit'.

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN

DIEREN.

STEMME: *De Zuiderzon liet haare straalen.*

O Konings Lusthof, heerlyk Dieren!
Wy moeten met Gezangen vieren,
Uw Laanen en gezonde lucht,
Uw Karsseboomen ryk van vrucht,
Zo groot en schoon, als ooit myn oogen zagen,
Die wy met vreugd nu eeten met behaagen,

Op

Op deeze groene ſtee,
Terwyl een kopje Thee
Het hert verkwikt in deeze zomerdroogte;
Nu eens geſteegen op deez' hoogte.
O welk een aangenaam gezicht!
O welk een aangenaam gezicht!
Word ons vertoont door 't zonnelicht:
Hier is de hooge en laage vyver;
Daar 't Starrenbos, en 't Doolhof, net verdeelt,
Voltooit door konſt, door vlyt en yver,
Daar 't lindeloof door heenen ſpeelt:
Ginds ziet men 't hooge Doesburg ryzen.
O hofjuweel! o hofjuweel! elk moet u pryzen,
Wel dubbel waardig onze reis,
Laat vry een ander met behaagen,
Laat vry een ander met behaagen,
Naar 't edelſte der bouwkunſt vraagen
Van eenig Vorſtelyk Paleis,
Ik hou 't met boomſieraad en bloemen,
Waar op deez' hof met regt kan roemen,
Waar op deez' hof met regt kan roemen.

Nu by deez' Grot eens neêrgezeeten,
En alle druk en zorg vergeeten,
O Keurgezichten ſchoon voor 't oog!
Daar d'overdekte boog by boog,
Den reiziger doet met verwond'ring ſpreeken,
O heerlyk hof! o lieffelyke ſtreeken!
Ziet daar, de waterſtraal,
Verleid ons altemaal,
En doet zyn droppen op ons nedervloejen,
En ieders kleed met vogt beſproejen.
Terwyl het vrolyk pluimgediert,
Terwyl het vrolyk pluimgediert,
Al zingende langs telgen zwiert,
Wien zou die zoete toon verveelen,
By 't ruiſſen van een levendige bron,
Daar zo veel zuivere ad'ren ſpeelen,
In weêrglans van de middagzon.
O ongemeene wandelpaden!

Myn oog kan zich, myn oog kan zich hier niet verzaden.
Door zo veel schoons gestelt ten toon.
Ai, ziet die groene Konstplantagie,
Ai, ziet die groene Konstplantagie,
O dichte haag- en elsbosschagie!
'k Verwens voor u geen Konings Kroon,
O wellust voor de keurigste oogen!
Wie word niet vrolyk opgetoogen,
Wie word niet vrolyk opgetoogen?

Dit oogvermaak is weêr verdweenen uit onze oogen,
Waar is de vlugge tyd zo schielyk heengevloogen.
Nu weder voort, om voor de westerzonnestraal
Op 't heerlyk berg-gewest van 't roemryk Roozendaal,
Te rusten by 't geruis van Sprongen en Cascaden
Gelyk in de eerste togt: wie kon zich toen verzaaden,
In 't lommer van het eike- en hooge popelwoud?
Doch deeze wonderen zyn toen heel klaar ontvouwt,
Wy zullen nu niet nieuws meer van deez' dag beschryven:
Myn pen wil rusten, en met u in Arnhem blyven,
Wyl broeder Hoofd naar zyn' beminnelyken aart,
Zyn leevens eersten dag, die gist'ren is verjaart
Gelieft te vieren, en de Vriendenrei te onthaalen.
Men tree dan af, naardien reeds de avondzon haar straalen
Verbergt in 't Zeepaleis, en laat de duisternis
Regeeren op haar beurt; wel aan nu aan den dis,
Om met een' zeegenwens zyn jeugdig hoofd te kroonen,
't Is billik dat we ons voor zyn heusheid dankbaar toonen.

G E-

GEZANG,

OP DEN ZESENTWINTIGSTEN JAARDAG VAN ONZEN WAARDEN REISGENOOT

HENDRIK HOOFD.

STEMME: *Land en Bouwman ploegt en zaait.*

Hoofd, myn lieve en waarde vrind,
't Jaargety is nu verſcheenen,
Toen wy vierden binnen Rheenen,
Wel vernoegt, en eensgezind,
Uw geboortedag met zingen,
Onder 't heus en zoet onthaal
Niemand kon zich toen bedwingen,
Op het vrolyk middagmaal.

Juiſt zien wy dien blyden dag,
Nu we ons weêr op reis bevinden:
Heft dan aan, o waarde vrinden!
Wenſt met my dat hy ſteeds mag
Naar den geeſt en 't lichaam bloejen,
In gezondheid vreugd en ruſt:
Alles moet hem ſteeds toevloejen,
Is 't Gods wil naar wens en luſt.

Ja dat hy eens wel gepaard,
Met een vroome wedergade,
Leeven mag door Gods genade,
Eens van wil, en eens van aart
Om het goede na te jaagen.
O! wat is hy ryk en wys,
Die den Hemel kan behaagen,
In het huw'lyks paradys.

Of, zo hy hier beter smaak
Vinden kan in 't eenzaam leeven,
Om te vlugger heen te streeven,
Naar de bron van zielsvermaak:
'k Wens hem noch een reeks van jaaren,
Vry van onrust, last en leed,
Tot hy eind'lyk op mag vaaren,
Daar men 't goud met voeten treed.

VIERDE DAG.

Op, op, 't is tyd dat wy ons weer op reis begeeven:
De luchtige oostenwind heeft al het zwerk verdreeven.
De morgenzon blinkt als een flonkerende steen
Op 't blaauw lazuur, en schynt door de eikplantagie heen,
Met tintelenden glans, die 't hert verkwikt en de oogen.
Sia voort, op dat wy vroeg te Gorkum rusten moogen.
Nu zyn wy weer geplaatst als vooren, steeds vol vreugd,
Door de eensgezindheid die de ziel op 't hoogst' verheugt.
Wel aan: elk laat zyn stem nu klinken door de boomen,
Geplant op d'oever van den Rhyn, wiens zachte stroomen,
Waar in de schaduw van gebergte en weiden speelt,
De stille kalmte van 't gerust gemoed verbeeld.
Ai, ziet deez' Herder, die een menigte van Schapen,
Op hooge heuv'len dryft, die daar hun voedsel rapen,
Met zachte wol gedost, 't geen ons door wakk're vlyt,
Tot kleederen verstrekt na lang verloop van tyd.
Ai ziet, hoe vaardig zy hun trouwen leidsman volgen

Op 't klinken van de bel, noit grimmig en verbolgen.
O edel dier! hoe klaar vertoont gy door uw' aart,
Een zacht' en stillen geest die duizend deugden baart.
O edel dier! 't geen u gewillig laat regeeren,
Gy kunt gehoorzaamheid aan 't Opperweezen leeren:
Uw lydzaamheid verstrek' den Christen voor een baak,
Om noit het ongelyk door onverzoenb're wraak
Zyn' medemens, 't zy spade of vroeg, betaalt te zetten:
Niets is meer strydig met de zuiv're liefde-wetten.
O edel dier! uw vacht, uw vel, uw spier, uw melk
En vlees, 't geen nuttigheid en voedsel geeft voor elk,
Geeft ons een schets, hoe wy in onze levensdagen,
Ons in den dierb'ren pligt van weldoen moeten draagen:
Hoe wy met raad en daad van herten, niet in schyn,
Betoonen dat wy voor ons zelf alleen niet zyn.
Gods zeegen volgt hen die aan and'ren hulp verleenen.
Maar zacht, naar ik bemerk, zyn wy weêr te Over-rhenen:
Nu eens met lekk're snoek het middagmaal gedaan.
Wat vreemdelingen zien wy daar in 't voorhuis staan?
Wel mag men zeggen, die veel reist, kan veel ontmoeten.
Hier komt een Duitsche Vorst 1 met heusheid ons begroeten?
Een magtig Koning, die in 't heim'lyk onder schyn
Van eenen Edelman, het Keurhof van Berlyn
Verlaat, om dit gewest in stilte door te reizen,
En eens te zien naar zyn geërfde Lustpaleizen,
Of naar iets anders 't geen zyn ryksbestiering raakt;
Dus hebben menigmaal de Grooten zich vermaakt,
Het zy uit boert of ernst, om dikwils iets te ontdekken,
't Geen hun tot rust, en 't ryk tot voordeel kon verstrekken.
Wel aan, de snoek is gaar, elk voeg zich aan den dis:
't Gaat wel, de smaak is goed: geen wonder, dit is vis
Die voor zyn Majesteit is uitgezogt, die heeden,
Met de onze in zyne maag is schielyk weg gereeden:
Laat ons hem volgen, wyl de zuiderzonnestraal
Ons raad, om met gemak de hoffelyke praal
Van Buurens heerlyk Slot naukeurig te beschouwen:
Dat schoon gezicht zal u, o vrienden! niet berouwen.
Wel aan, elk voeg' zich op zyn beurtplaats eens van zin.
Ai ziet, nu ryden wy de vruchtb're Betuw in,

Die

1 DUITSCHE VORST) De Koning van Pruissen.

Die met haar Appel- Peer- en Pruim- en Karsplantagie,
Het veld verandert in een luchtige bosschagie.
O schoone Landstreek! o gezonde en vette grond!
Hier groeit het welig ooft van zelf ons in den mond,
Het oosten roem vry op zyn geurige Ananassen,
Het westen op Citroen en and're boomgewassen,
Wy roemen op de Peer- en Pruimvrucht met vermaak,
Op Aalbes rood, en wit, en zwart, welks zuiv're smaak,
De Vreemdelingen zelf tot eetlust kan bekooren,
En die.... maar wat geraas komt ons nu weêr verstooren?
't Gaat wel, wy hebben 't reeds te BUUREN 1 aangebragt,
Een Graafschap op zich zelf, wel eer niet kleen geacht,
Door erffenis aan 't huis van Nassau toegeweezen,
Daar Fredrik menigmaal zyn zorgen heeft geneezen,
Met lauren overlaân tot heil van Nederland.
Ai, ziet dit bos eens in, hoe dicht en hoog geplant
Staat dit geboomte, wie zag ooit iets aangenaamers?
Nu eens 't Kasteel bezien met zesmaal twalef kamers,
Met tweepaar toorens, en drie grachten diep en wyd,
Een heerlyk werk, tot noch voor 't woeden van den tyd,
Die 't al verslind, verschoont, en ongeschend gebleeven,
Alwaar men noch den roem van de oudheid in ziet leeven,
Byzonder als men 't oog op deez' triumfzaal slaat,
Die ieder hofvertrek in pracht te boven gaat.
Ziet daar de afbeeldingen van de overwonnen steeden,
Van Willems Jongsten Zoon, Vorst Fred'rik fel bestreeden,
En

1 BUIREN) In haar eigen graafschap, in Gelderland, aan de Meulengracht, ontrent de Linge, gelegen, tusschen Thiel en Cuilenburg.

Heeft een schoone burg, met 4 toorens en 3 grachten; waar in, A. 1463, hertog Arend van Gelder door Adolf, syn soon, is opgeslooten.

Hier beken ik; de *Rechtspleging van Kosmus* is een schoon, deftigh en heerlyk *Treurspel*; maar dit is ook eene tedere stoffe: want hebt gy daar een deugdsaame Moeder, hier ontmoet u een quaadaardige; eene Katryn, die haar soon in alle boosheid de vrye teugel geeft, en tegens syn Vader oprokkend, is daar een ontaarde Garsias, syn vroome broeder ombrengende, hier is een slimmer Adolf; syn oude Vader, op het einde van een vroolyk nachtbanket, arglistelyk gevangen neemende, den selven bloots voets en pas half gekleed op een paard geset, in het hardste van de winter, naar Lobek vervoerende, en eindlyk hier 6 volle jaaren verseekerende. Siet dit Treurspel omstandiger verhaald, by *Slichtenhorst*, 9 *B*, 253 *bl.* en *Goudhoeve*, 474 *bl.* maar noch allerbest by *Kemp*, 318 *bl.* behalven *Junius*, *Bokkenberg*, &c.

En overweldigt, naar het leven afgemaalt,
Waar in het konstpenseel met hem als zegepraalt:
In ieder tafereel blinkt zyn ontzachlyk weezen,
Waar voor de Spanjaard steeds moest sidderen en vreezen.
Dit is het Slot, waar op twee eeuwen ruim geleên,
Een treurspel is gespeelt, zo vol afgryslykheên,
Als ooit een Dichter uit de Grieksche schriften haalde.
Een wreede Zoon, niet waard dat hem de Zon bestraalde,
Een monster der natuur, die door een slinkse trek,
Zyn' Heer en Vader zelf de voet zette op den nek,
En 't Gelders Hartogdom door list zich eigen maakte:
De goede Vorst, men denk hoe dit hem trof en raakte,
Wierd van dien beul half naakt, bloodshoofds, in strenge kou,
Gebracht naar Lobek, daar hy smolt bynaar van rouw,
Tot dat hy eind'lyk hier zes jaaren bleef gevangen,
Eer hy zyn vryheid door bemid'ling kon erlangen.
Wat ziel word niet door schrik van zulk een' hoon bezwaart?
De wilde dieren zyn meedoogener van aart.
Garsias, dien 't my luste eens op 't tooneel te voeren,
Was zo afschuwlyk niet, hy liet zyn bloed ontroeren
Door losse wulpsheid in het opgaan van zyn jeugd,
Maar deeze, in ryper tyd, ontbloot van eer en deugd,
Met 's Moeders wreeden wrok, o gruwel! aangespannen,
Liet Vaderliefde, o smaad! uit zynen boezem bannen:
Een Moeder styft, helaas! d'ontaarden Zoon te snood,
In 't streng mishandelen van haaren bedgenoot.
Kan 't moog'lyk zyn? ik beef. ai, houd het my ten goede,
Reisbroeders, dat ik niet meer schryf van zulk een woede.
Wel aan, nu weer op reis, 'k verlang naar 't open veld,
Myn geesten zyn door zulk een euveldaad ontstelt,
Zy zoeken ademtogt door zoete maatgezangen.
Ik bid vriend Goedaard, ai, voldoe eens hun verlangen;
't Gaat wel, dat zoet geluid verzet de zwarigheid.
Ginds zien wy korven daar de honig word bereid.
Wanneer men eens den aart en eigenschap der Byen,
Die uit gebloemte en kruid, de zoetste lekkernyen
Steeds zuigen, overdenkt, wat wond'ren zien wy niet,
In hunne wakkerheid en leerzaam ryksgebied,
't Geen allen Vorsten tot een' spiegel kan verstrekken,
Die uit hun wys beleid ook honig kunnen trekken:
Zy spreeken dingtaal door hun werk, al zyn zy stom:

Zy

Zy zyn gewapent met een' scherpen angel, om
De hommels, die op 't aas van and'ren ledig blyven,
En niet dan schade doen, uit hun gebied te dryven.
Gelukkig was ons land, ja elk gemeene-best,
Indien 't gevaagt wierd van die schadelyke pest,
Die ieder aansteekt met haar snoode zielvenynen,
Een kanker, niet gewoon dan staaten te ondermynen.
By hunne waakzaamheid blinkt ook hun voorzorg uit,
Wyl ze in de straalen van de middagzon, hun buit
Uit hof en veld gehaalt, verbergen in hun raaten,
Zo konstig opgericht met duizend kleene gaaten,
Daar de een het Was aanbrengt, tot styving van 't gebouw,
Wyl de and're honig gaart, en voor de strenge kou
Zyn schuuren vult, eer Lente en Zomer is verloopen.
O gy! die daag'lyks legt in ledigheid verzoopen,
Leer van de nyv're By iets opdoen in uw jeugd;
Waar van ge in d'ouderdom de vruchten plukken meugt,
Door vlyt en naarstigheid, want God ontrekt zyn' zeegen
Van hun, die uur op uur zyn met den tyd verleegen.
Ja, edel dier, gy leert ons door uw' honigstroom,
Hoe wy, bevryd van haat en afgunst, stil en vroom,
Zachtmoedig, heus van aart, gereed voor elk te buigen,
Steeds honig uit de bloem des waerelds kunnen zuigen,
Alwaar een vuile Spin 't venyn van wreeden twist
En achterdocht uithaalt, om door een schrand're list
Het zaad van oproer in 't hoogmoedig hert te zaajen,
Neen, 't voorbeeld van de By zal beter vruchten maajen:
Dit toont ons, dat wy naar de Vrede moeten staan,
En wat ons voorkomt in de beste vouw te slaan;
Dus heeft de vriendschap voor geen vyanden te vreezen;
Dus kweekt men honig om de wonden te geneezen.
Maar, 't is aanmerk'lyk, dat, om wederstand te bien,
De Byen ieder met een' angel zyn verzien,
Behalven die van hun tot Koning is verkooren,
Als was hy tot geen wraak, maar minzaamheid gebooren.
Ach! dat dit zinnebeeld, den Vorsten niet alleen,
Maar ieder huisvoogd, die gestelt is, om 't gemeen,
't Zy kleen of groot, door pligt en wetten te regeeren,
Zachtmoedigheid en liefde in hun bestier kon leeren,
De waereld wierd wel haast een paradys van rust,
Daar nu de dwing'landy al veel 't genoegen bluft.

Want,

Want, zyn de Koningen als Vaders ons gegeeven,
Om onder hun gezag beminnelyk te leeven,
De reden leert dan, dat hun geenen angel past,
Van trotsheid, tiranny, geweld en overlast,
Die d'onderdaan in plaats van troosten, steeds doet weenen?
De braafste 1 Keizer, dien de zon ooit heeft bescheenen,
De liefde en wellust van de Roomsche borgery,
Dat dierbaar ryksjuweel was van die angels vry;
't Moest alles in zyn ziel voor waare vriendschap wyken:
Wat Christen Vorst is by dien Heiden te gelyken?
Want is 't niet beter dat men eenen goeden naam
De waereld nalaat, dan een ergerlyke blaam?
Doch veelen, die zich noit doen minnen, maar steeds vreezen,
Zyn niet bekommert hoe het na hun dood zal weezen,
Maar een voorzichtig Vorst denkt altyd om zyn eer.
Dus sprak ik van den aart der Byen, wilt gy meer
Hier van, leest 't laatste Boek van Maroos Landgedichten,
Dat zal u klaarder van hun werking' onderrigten.
Wy zyn reeds voor LEERDAM, 2 een Stad vry net en rein
Ginds legt VIANEN, 3 en 't beruchte BATESTEIN, 4
Genoemt naar Bate, Vrouw van Egmond voor veel Jaaren:
Maar welk een plomp gevaart komt dit Kasteel bewaaren,

Het

1 KEIZER) Titus Vespasianus.

2 LEERDAM) Een vierkante stad, aan de Linge, tusschen Aspeien en Heukelom; eigentlyk Lingerdam geheeten; wiens slot, al over veel jaaren, door den Tyd in een puinhoop is verwisseld. Een goede saak; om dat het in de selve soo geweldig plag te spooken, sedert dat Folpert en syn soon Pelgrom van den duivel wierden vervoerd. Soek dit monikkepraatje, by *Wachtendonk, en die koddige broodbakker, Ger. van Spaan, Rotterd.* 3 *H.* 72 *bl.* &c.

Voorts gaf Anna van Egmond, stervende, A. 1558, Leerdam aan haar soon Philip, prins van Oranje; die weder het selve, A. 1618, stervende, aan syn broeder prins Mauritz heeft naagelaaten. *Boxhorn Stedeb.* 303 *bl.*

3 VIANEN) Is niet gelegen in den lande van Arkel en Altena, over de Waal; volgens de *Schatkamer*, 358 *bl.* Want beter is het, dat ik nu gulhertig selver myn misslagen beken, eer myne schynvrienden, gelyk sy noch onlangs deeden, my dat opentlyk op myn brood leggen. Het is dan aan de Lek gelegen, in een landstreek op sich selve, het land van Vianen geheeten; wel meest vermaard door het slot Batestein, en den groven tooren. Simpol.

4 BATESTEIN) soo geheeten, niet naar de Batavieren; volgens *Heemskerk, in de Aanteek. over syn Arkadia*, 96 *bl.* maar naar Beatrix, of liever, Baare van Egmond, de vrouw van heer Gysbrecht ter Goye, heere van Vianen. *Paul. Voet, in het Lev. der Brederoderen*, 148 *bl.*

Het is de tooren van SIMPOL, 1 wel eer vermaart,
Door veel gevallen die ons de oudheid openbaart.
Daar ziet gy ASPEREN 2 en HEUKELOM, 3 twee Steeden
Van kleen belang en naam; doch, dikwils fel bestreeden
In binnelandse twist, dat tuigt het overschot
Van hun Kasteelen, door den tyd en kryg geknot.
Wat verder is MONTFOORT 4 en YSSELSTEIN 5 geleegen,
Wel eertyds hard gedrukt door 's oorlogs wreeden zeegen
Ver-

1 SIMPOL) Is heden sonder die kap, die de *Print* in de *Schatkamer*, 28 *bl.* vertoond. Sy is, A. 1372, geboud van gemelden heer Gysbrecht, met het randsoengeld van de soon des graafs van S. Pol; gevangen in den stryd, tusschen Eduard, hertog van Gelderland en Wenceslaus, hertog van Braband. *Boxhorn. Stedeb.* 301 *bl. &c.*

By bedervinge van de naam van S. Paul of S. Pol, wordse van de gemeene man Sinkpoel geheeten; een gevaarte sonder lichten, en ook van binnen sonder wooningen.

2 ASPEREN) Een stad, gelegen aan de Linge, alhier de Liefde genoemd; die, A. 1516, wegens de droeve moord, door de Gelderschen aldaar aangerecht, in een suiren appel heeft moeten byten.

Haar slot word, uit *Rochmans Teekening*, in de *Schatkamer*, 23 *bl.* vertoond, hoewel van graaf Willem de I gewonnen, en tot den gronde vernield. *Vroonens Ondergang*, 109 *bl.*

3 HEUKELOM) Een stedeken, ook aan de Linge gelegen; doch wiens casteel (in de *Schatkamer*, uit *Rochmans Teekening*, 137 *bl.* te beschouwen) al voor 20 jaaren is afgebrooken en geslecht. *Parivall Verm. van Holland*, 150 *bl.*

4 MONTFOORT) De laatste der Stichtsche Steden, wiens casteel, nu door oudheid en krygsgevallen geschonden, met haar ruimte en omtrek bewyst, van welk een aangelegenheid het is geweest.

Het is gelegen aan den Yssel, een grensplaats tegens de Hollanders, door biskop Govaard gebouwd. *Beka, in Gov. de XXVIIIste bisk.* 55 *bl. &c.* Door biskop Jan van Nassau, aan Harmen van Woerden verpand. *Beka, in Jan. de XXXIXste bisk.* 95 *bl. Heda, in den selven*, 222 *bl.* Naderhand door graaf Floris de V belegerd, en weder naderhand door den hertog van Saxen en de Hollanders. *Beschryv. van Amsteldam*, 2 *B.* 52 *bl. Slichtenhorst*, 6 *B.* 79 *bl.* behalven *Hortensius*, *Junius*, *&c.*

Ondertusschen is ook by Hoogewoert, ontrent Montfoort, A. 1301. Willem gesneuveld, de XListe biskop te reukeloos die van Utrecht bevechtende. *Heda, in Wilh.* 227 *bl. Beka*, 103 *bl. Stoke, in graaf Jan den II.* &c.

5 YSSELSTEIN) Een Hollands stedeken, op de grenssen van het Utrechtsche Sticht, aan den Yssel; over wiens besit, tusschen die van Holland en het gemelde Sticht, al lang een groote tweespalt is geweest.

A. 1298, is haar slot (in de *Schatkamer, op* 158 *bl.* te vinden) overgegeven aan graaf Jan de jonge; na dat vrouw Baarte, het wyf van heer Gysbrecht van Ysselstein, dat een vol jaar lang had behouden. *Vondel in syn Gysbrecht.* 5 *Bedr.* behalven *Beka*, *in Willem*, 102 *bl. Goudsche Chron.* 266 *bl.*

A. 1466, is de stad door de Gelderschen verbrand, en sy heeft soo in haar puin gelegen, tot aan Frederik van Ysselstein; aan wien hertog Karel de Stoute oorlof gaf, om Ysselstein te herstellen. *Heda in Gisb. en David*, 294 *bl.* &c.

Verhit op land-bederf, waar van ons d'Oudheid meld.
Helaas! wie fiddert niet voor bloeddorst en geweld?
Nu afgesteegen: maar 'k begin my te bedenken,
Dit toeven zou ons hier misschien de herssens krenken,
Het plag hier vreesselyk te spooken, zo men schryft.
Is 't dan niet best dat men uit deeze Vesten blyft? (men,
Maar, 'k zie gy lacht, en schynt voor geest noch spook te schroo-
Wat my belangt, 'k zal 'er ook niet ligt van droomen.
Nu eens het hert gelaaft, en deeze Stad beschouwt,
Die niet te roemen heeft op marmersteen en goud,
Doch 't is de minste niet van Hollands kleene Steeden:
Maar welk een staatcie komt ons hier voorby getreeden,
Het is een paar, dat zich te spade in de Echt begeeft,
Wyl zy niet hebben naar des kuisheids wet geleeft,
't Was wensl'lyk, dat men van dat kwaad niet meer mogt hooren,
Want, als men de eer verliest, gaat ligt de ziel verlooren.
Nu weder spoedig op den togt, wyl de avondzon
De Westerkim genaakt, om in de koele bron
Van Vader Oceaan te duiken met haar straalen:
Maar hoe, wy schynen met Jan Edel hier te dwaalen
Op een' verkeerden weg. Nu wederom te rug,
't Is hier gevaarelyk op deeze smalle brug.
Wy zyn weêr op het spoor, nu wakker aan het draaven.
't Gaat wel, ik zie de poort van GORKOM 1 onze haven.
Aloude Stad, wel eer de roem van Arkels Hof,
Ik wil deze avond niet gewaagen van uw' lof,
Op morgen zullen we ons in uw verhaal verlusten:
Nu naar de Doelen om te spyzen en te rusten.

I VYF-

1 GORKOM) De tweede der kleene Steden, en alsoo de negende stemme in den Staat, aan de Merwe. Had mede al een geringen opkomst; te weeten, van Gorrekens, dat is, arme visschers, en dus eigentlyk geheeten Gornichem, en niet Gorichem: *Abr. Kemp, Chron. van Gork.* 34 *bl.* *Boxhorn. Stedeb.* 271 *bl.*

De reisiger heeft in deese stad 3 dingen aan te merken. I. Het graf der Heeren van Arkel, met syn beeldwerk en opschriften. *Kemp.* 32 *bl.* II. De Krytstraat; waar in, A. 1417. Willem van Arkel sneuvelde in het gevecht van die van Vrouw Jakoba, *Kemp.* 146 *bl.* *Paffenrode, in syn Treurspel, Arkels Ondergang &c.* III. De geheugenis van Arkels slot; de Burgstraat. Want daar stond wel eer een casteel of keiserlyke burg, door J. van Arkel gebouwd met de steenen van het afgebrooken slot, by Arkel staande. Dit door de Geldersche verbrand en verwoest, moet niet worden verward met het casteel, dat ontrent A. 1412. door hertog Willem van Beyeren is gesticht, en A. 1461, door hertog Karel de Stoute vernieuwd. Want dit ook al A. 1600, geheelyk is geraseerd. *Deselve Kemp.* 33. 37. 709. *en* 710 *bl.*

VYFDE DAG.

Wel aan, nu Gornichem, of GORKUM eens beschouwt,
Een Stad, als Amsteldam, door Vissers opgebouwt,
Waar door zy deezen naam van ouds al heeft verkreegen;
Doch tot dien rykdom en vermoogen niet gesteegen.
Dit is de Krytstraat, daar Heer Willem wierd gedood,
Toen Vrouw Jacobaas heir hem in deeze engte sloot,
Met wien het Stamhuis van Van Arkel is begraaven,
Welks grafcieraaden noch ter eeren van die braaven,
Hier zyn ten toon gestelt. O bitze burgertwist!
Die Zoon en Vader door een schandelyke list
Verbittert hebt, waar door de Vrede weg moest vlugten.
Helaas! wat heeft de kryg al weduwen doen zuchten?
Wat plaag kan haalen by den oorlog? die verwoed,
Noch eer, nog deugd verschoont, maar zwemt in zweet en bloed,
Ja groeit in gruwelen, in moorden, blaaken, schenden,
Hy is de bron van al wat naam draagt van elenden,
Gelukkig is hy die zyn klaauwen kan ontgaan.
Dit is de plaats, daar 't Slot van Arkel heeft gestaan,
't Geen afgebrooken is, en uit het oog verdweenen.
Dit's wat de Stad belangt: nu weder elders heenen.
Ziet daar de Merwe-stroom, o aangenaam gezicht!
O! hoe verheugt gy 't hert by 't lieve morgenlicht.
Ginds ziet gy LOEVESTEIN, [1] de Kerker van de Grooten,
Hier wierd wel eer de Groot, en Hogerbeets geslooten,
En menig Leeraar snood verweezen, door de drift
Van 't Kerkelyk gezag. Wat word'er nau gezift

Wan-

[1] LOEVESTEIN) Ook uit *Roehmans Teekening* getrokken, en in den *Schatkamer*, 209 *bl.* afgebeeld. Deese gevangenis van aansienlyke lieden, en mannen van staat (onder welke niet de geringste Hugo de Groot) is gelegen op den uitersten hoek van de Bommelerwaart, in het gesicht van Workom en Gornichem. *Junius*, 525 *bl.* *Goudhoeve*. 410 *bl.* onder de kryggevallen alhier geschied, is wel de voornaamste van A. 1570; als wanneer eene Harmen de Ruiter (wel eer een ossekoper) alleen met 24 mannen dit slot verdedigde, self naa 't afschieten van beide beenen, in het saud sich nedersettende. *Hoofd*, *Meteren*, *Oudenhove*, &c.

Wanneer 't de onnoozelheid zal gelden, door veel streeken:
Misslaagen gaan dan door voor grove zielgebreeken:
Men bind zich aan een stip, en wie dat tegenstaat,
Word straks veroordeelt door den geestelyken haat,
Die zelden hooren wil, naar raad, naar toom of teugel,
Byzonder, als zy eens de voet zet in den beugel.
Van 't moedig Paard van Staat, dan wykt haar tiranny,
Voor Neroos wreedheid, noch Herodes dwing'landy;
Dus word verdraagzaamheid, die edle deugd, vertreeden.
O droeve tyden! o beklaagelyke zeeden!
Ach! word die tong, die niets dan Jesus Liefdewet
Moest uitten, dan gebruikt voor eene muittrompet,
Tot scheuring, in de plaats van Godsdiensts wond te heelen?
Hoe word de glans bezwalkt, van zulke kerkjuweelen.
Dies zeg ik tot besluit, o jaar van negentien!
De Hemel geef ons, dat wy noit uw weêrgaa zien.
Maar was Graaf Tallard voor tien Jaaren in uw' Kerker,
O Loevestein! gebragt, gewis, hy zou daar sterker
Bewaart geweest zyn, dan in 't ruime Nottingham,
Daar hy geleegenheid kon vinden, om die vlam
Van gruw'len, tot verderf van Albion te stooken;
Die sedert ligterlaag door 't dak is heen gebrooken;
Doch tydig door Gods hand op 't onvoorzienst' geblust:
Hier zou hy veilig in zyn eenzaamheid, gerust
Gezeeten zyn, daar hy zyn's ondanks vroom moest weezen;
Want hier had niemand voor zyn ryksverraad te vreezen.
Daar ziet gy Woudrichem, of liever WORKOM, [2] 't hoofd
Van Hollands Altena, 't geen mat en afgesloofd
Ook dikwils 't bitter lot van d'oorlog moest bezuuren.
Ziet, hoe vermaak'lyk legt het in zyn kleene muuren,
Zoo dicht met lindeloof beplant, dat maar alleen
De toorens ryzen door die Lustbosschagie heen,
O heerlyk voorwerp dat de zinnen kan bekooren!
Wel waardig, dat wy 't eens in een gezang doen hooren.

2 WORKOM) Anders Woudrichem, en Walricheshem, is het hoofd der landen van Altena, aan de slinker syde van de Waal; door de gravinne van Horne, weduwe, aan Holland verkocht en opgedraagen. *Boxhorn, Stedeb.* 299 *bl.*
A. 1511, is deese stad door de Gelderschen vermeesterd; met ladders, by nacht, de vesten beklimmende, terwyl de burgers in rust en niet op haar hoede waaren. Ook wierd de graaf van Horne gevangen, die, voor groot geld, hem en syn onderdaanen moest randsoeneeren; volgens deselve *Schryver, &c.*

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN DE MERWE BUITEN GORKOM.

STEMME: *Het is met my gedaan.*

O, schoone Merwe-vliet
Beplant met boomen!
Uw klaare stroomen,
Toonen in 't verschiet,
Veel keur-gezichten
Die de smert verligten,
Van het droevig hert,
In treurigheid verwert.
Ziet daar de scheepen,
Die veel waaren heenen sleepen,
Tot zy lossen hunnen schat,
In Hollands eerste Stad.

Hier doet de zuiv're lucht
Ons adem haalen,
Terwyl de straalen
Van de Zon, de vrucht
Allengs doen rypen.
O! wie kan 't begrypen,
Hoe Gods Majesteit,
Dit schouwtoonneel bereid,

Zoo

Zoo schoon voor d'oogen?
O! wie word niet opgetoogen,
Om te looven zynen raad,
Daar 't alles door bestaat.

Hoe blinkt zyn Godheid uit
In telg en bloemen,
Die hem steeds roemen,
Zonder stemgeluid:
O zoete geuren!
O! wat schoone kleuren
Steeken af by 't groen,
Wat kan ons meer voldoen,
O vruchtb're weiden?
Zo wy nu niet moesten scheiden,
'k Zong uw' lof in maatgedicht,
Vaar wel, o schoon gezicht!

Nu op de Maasdyk, langs deez' stroom, de wagentogt
Naar Dordrecht voortgezet, om eens de rinse vogt,
Die daar gestapelt is, te proeven als wy rusten;
Doch nu, terwylwe ons in dit schoon gewest verlusten,
Gezongen naar gewoonte, o Goedaard! laat uw stem
Ons voorgaan, dat geeft aan 't gezang eerst kragt en klem:
't Gaat wel: elk laat zich met een hert vol blydschap hooren.
Niets kan, 't zy waar wy zyn, onze eensgezindheid stooren,
Geen zonnegloed, noch storm berooft ons van dien schat.
Wat schoone Dorpen zien wy hier? elk schynt een Stad
Vol welvaart: ai ziet toe, deez' vlegt de taaje biezen,
Waar van men matten maakt: die wil geen' tyd verliezen
In 't breien van zyn want. Wat word door naarstigheid
Niet al gewonnen, als 't voorzigtige beleid
In 't hert regeeren mag, byzonder op die weegen,
Daar onrecht word verfoeit? O! welk een' schat van zeegen
Geniet hy van om hoog, die dus zyn uuren meet,
En de overwinst, daar 't nut en noodig is, besteed;
Dus is ons Holland tot die hoogheid opgeklommen,
Waar door het overtrof veel groote Vorstendommen,
Toen weelde en hovaardy versmaad wierd en veracht:

Toen deftigheid en trouw, voor dertelheid en pragt
Den voorrang had, ja, toen onze eedele Overheeden,
Ter dagvaart op hun reis, met kaas en brood te vreeden,
Geen praalkoets voerden, noch iets dat geleek naar Staat;
Dus week voor zuinigheid, de zucht tot overdaad.
Maar nu (om reeden) van de Grooten niet te spreeken:
Hoe is de Borger van dat heilspoor afgeweeken,
Elk voert een Konings vlag, elk haalt het zeil in top,
Het moet'er onder, of eens schielyk boven op:
De goude middelmaat schynt onbekent te weezen
By hen, die voor geen' ramp van wisselstormen vreezen,
Waar door de handelkiel zo dikwils schipbreuk lyd,
Byzonder nu, helaas! in deez' verwarden tyd
Daar niet te winnen is, en al te veel te waagen,
En, schoon men menig van een' slegten stand hoort klaagen,
't Geen waarheid is, naardien men zulks van ieder hoort:
Noch laat men 't volstaan, tot de mast raakt buiten boort,
Het schip aan lagerwal, de lading ingezwolgen
Door eene woeste zee van schulden, zo verbolgen
In 't duister, daar geen star van deugd en achting blinkt,
Dat haar geruis wel haast de waereld overklinkt;
Deez' poel van onrust strekke een ieder tot een baaken,
Om 't zeil te mind'ren, en zorgvuldig op te waaken:
Die niets begeert dan 't geen natuur vereist, is vry
Van deez' vergulde, doch vergifte slaverny,
Die sterke helden kan vermeesteren en dwingen.
Maar zacht: myn yver dient niet buiten 't perk te springen.
Daar ziet gy 't Huis te Merwe, 1 of wel zyn overschot,
In 't midden van den vliet, wel eer een magtig Slot,
Gebouwt van Meroveus, zoo eenige gewaagen,
Die voortyds heeft de Kroon van 't Frans gebied gedraagen;
Doch 't is gesloopt, toen hier een zwaare watervloed
Drie eeuwen schaars geleên, afgryslyk heeft gewoed,
Welks wyde keel, gewoon om alles in te slorpen,

Niet

1\. HUYS TE MERWE) Deese ruine staat in de *Schatkamer*, op 231 *bl.* volgens de *Teekening* van *Roeman* afgebeeld. Het was een oud slot; doch of het van der Franken koning Meroveus was gesticht, kan, volgens de heer *Alting*, wel gesegt, maar niet wel beweesen worden. Immers het is gesloopt A. 1421, in dien afgryslyken watervloed van S. Lysebeth. *Balen*, 769 *bl.* nevens een cierlyke *Afbeelding* van deese waternood.

Niet wierd verzadigt dan met zesmaal twalef dorpen,
Met menssen, vee en have, o onverziene slag!
Helaas! wie vreest niet voor Gods hand, die 't al vermag?
't Is waar, wy weeten hier van ongetemde dieren,
Van solfergronden, noch verborgen zwavelvieren,
Waar door het middelpunt der aarde word ontstelt,
Wanneer Vesuvius en Ætna met geweld
Hun vloeden braaken, en veel duizenden doen sneeven:
Maar ach! wy moeten steeds voor waterwolven beeven,
Die dikwils door een' storm verslinden in een' nagt,
't Geen Jaaren lang met vlyt is by elkaâr gebragt;
Dus heeft elk Land zyn plaag, en 't leert ons 't hert te stuuren,
Naar Zalems Stad, daar 't heil, eeuw in, eeuw uit zal duuren.
Wy zyn te Papendrecht. Ai, ziet eens recht voor uit;
Hoe ryst de Maagde-stad als een vercierde Bruid,
Ja als een Koningin op d'oever van de stroomen
Der schoone Merwe, dicht beplant met vruchtb're boomen.
O DORDRECHT! [4] wat nu eerst, wat laatst van u gezegt?
Van uw Regeering, van uw Munt, uw Stapelrecht,
Uw schoone standplaats, of uw Schoutschap van agt dagen?
Of zal ik van uw' moed en dapperheid gewaagen,
Toen Didrik sneuv'len moest in uwe Gravestraat,
Daar Hollands Graaflykheid hem weinig kwam te baat?
Doch dit, en noch veel meer zal tot uw' roem, van Baalen,
Zal Oudenhoven, en uw Beverwyk verhaalen.
O schoone Paerel aan de Kroon van dit gewest!
O eerste Stad, en Stem van ons Gemeenebest!
Hoe praalde gy wel eer met uw doorluchte Witten,
Daar de een 's Lands Voorspraak was, en de andere de Britten,

I 4 Deed

4 DORDRECHT) Van deese stad syn geheele boeken geschreven, door *Beverwyk, V. Bálen en Oudenhove.* Wat sal ik hier hen nu ontleenen? Ontrent deeses stads Naam? Heet se liever, volgens het oude segel, Durdrecht of Thurdrecht of D'hurdrecht; als, Benefacta, Dodrana, Dodratum. *Oudenhove*, 2 *bl.* of iets van haar oudheid? *Schafnaburgensis* schynt Flaardingen voor Dordrecht aan te neemen, *Deselve*, 145 *bl.* Of van haar oorlogssaaken? Dat sou hier te lang vallen. Sie *Baalen*, 68 *bl.* van een gevecht, in de stad, op de Breêstraat, A. 1048, tusschen Diderik de IV, en de Luikenaars voorgevallen: weder, 699 *bl.* van desselves Didriks omkoomen in het Gravestraatje. Of eindlyk van haar Munt en Stapelrecht en Schoutschap van 8 dagen? Siet de reedsgenoemde *Schryvers* of de *Schatkamer*, 64 *bl.*

Deed sidderen? maar, ach! hun deugd is slegt beloont,
Door 't Geestelyk geweld, en 't graauw dat niets verschoont;
Doch 't lust my Hollands leed niet weder te vervarssen;
't Geen dikwils zuchten uit myn' boezem heeft doen parssen:
Die tyden zyn voorby: men bidde d'Oppermagt,
Die alles weet wat ooit gedaan is en gedacht,
Dat noit 's Lands Vaders, tot een' afschrik voor de Vroomen,
In zulk een ongeval voor hun verdiensten koomen,
Op dat ons Vaderland van ramp niet overvloeit.
Nu vaardig met de Pont naar d'Eilandstad geroeit,
En daar eens ons gezicht den ruimen toom gegeeven.
O Zomerzon! gy doet ons, door uw hitte, kleeven,
Hoe vinnig steekt uw straal die ons bynaar verbrand?
Waar zyn we? in Afrika, of 't heete Moorenland?
Ai, laat uw aangezicht met eene wolk bedekken.
Wat dunkt u? is 't nu tyd om schaatsen aan te trekken,
Gelyk in d'eersten togt, Reisbroeders? neen, o neen,
Het zwoele zomerweêr, dat ons toen noit bescheen,
Wil nu die schade met een dubb'le winst betaalen:
Een jeder zwoegt met my, en kan nau adem haalen.
Moest ik, o Eltenberg! uw toppen nu betreên,
Het zou zo wel niet gaan als door de regen heen,
Ten zy my ieders hulp wierd vaardig aangebooden.
Ziet daar de plaats van dat wel eer berucht Sinode,
Toen ons Palladium gevat wierd by de keel,
Maar nu (denk hoe de tyd verkeert) een schouwtooneel.
Maar ziet, vriend Goedaard brengt ons weder by zyn Vrinden,
Daar 't bier uit de eerste hand is voor den dorst te vinden.
Wat's dit? men nodigt ons op 't middagmaal. Wel aan,
Ik vind geen reeden om die heusheid af te slaan.
Myn Reisgenooten, hier is 't koel, hier kan men rusten,
Terwyl wy 't matte hert met Rinsewyn verlusten.
Hoe smaaklyk valt dit nat op onz' verdroogde borst.
Men vind geen grooter smert dan 't lyden van den dorst.
Nu weder met de Pont naar Zwyndrecht, daar de wagen
Ons staat te wagten, om weêr spoedig voort te jaagen,
Op dat wy Rotterdam beschouwen by het licht.
O! hier vertoont de Stad zich heerlyk voor 't gezicht.
O aangenaam vermaak! ik kan my niet betoomen
Te zingen tot uw' lof, op deeze ruime stroomen.

GE-

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN DE MERWE, VOOR DORDRECHT.

STEMME: *Ach! treurt met my bedroefde schapen.*

O schoone Stad! zo wel geleegen,
Waar langs de Merwe [1] stroomt voorby,
Zo mild bedeelt van 's Hemels zeegen:
Gelukkig is uw Borgery,
Die hier kan rusten,
By dit schoongezicht,
En zich verlusten,
s'Avonds, als de pligt,
Is op zyn tyd verrigt.

Wat zien wy hier op 't water zweeven,
Wat groot gevaart bestormt ons hier?
Het komt van boven afgedreeven,
En 't is vol leeven en gezwier.
't Zyn eike vlotten,
Daar men 't Duitse Woud,
Om af moest knotten;
Dus verkeert het hout
Door koopmanschap, in goud.

1 MERWE) Is eigentlyk de Maas, ontrent Dordrecht en, soo sommige willen, ook by Rotterdam. Voorts, neemt deese kloeke rievier syn aanvang in Lotteringen, op de grenspaalen van Langres, uit den berg Vogesus, en hy ontlast sich, synde door verscheidene landschappen heen gerold, allenskens beneden den Briel, in de Noorder Oceaan. *Schatkamer*, 214 *bl*, *uit Heuterus*, *Junius*, *Guicciardyn*, *Oudenhove* en *Slichtenhorst*.

Ziet daar den Stuurman op zyn wooning,
Van waar hy wakker toe kan zien,
Daar hy gelyk een kleene Koning,
Kan over honderden gebiên.
Ziet hoe zy draaven,
Ieder uit zyn magt,
Om in deez' haven,
Voor den duist'ren nacht,
Te lossen hunne vragt.

Ginds komt een Staaten-jacht laveeren:
Daar ziet me in 't Land van Overmaas,
Den Bouw- en Weiman zich geneeren:
Hier dryft een Visser met zyn aas
Aan groene boorden,
Dicht en net beplant.
O vruchtbaare oorden!
O gezeegend Land!
Blyf lang in goeden stand.

Nu weder voort door 't Land van Overmaas, myn Vrinden.
O schoone en vette streek! wie kan uw weêrga vinden?
't Zy 't Bouwland d'eigenaar met vruchtbaare akkers kroont,
't Zy 't Weiland ons zyn gras en klaverbeemden toont,
Dat dierbaar voedsel voor de Schapen, Ossen, Koejen,
't Geen menig Huisman nu met traanen laat besproejen,
Gestort in diepen druk uit zyn weemoedig hert,
Door 's Hemels plaag, helaas! getroffen tot zyn smert.
Een ziekte die zyn Vee by honderden doet sterven,
Waardoor hy, ach! wat valt het hard, moet eenzaam zwerven
In armoede, om 't verlies dat hem alleen niet raakt,
Maar ieder hoofd voor hoofd nu ongelukkig maakt,
Naardien uit deeze ramp een dierte staat te vreezen,
Ten zy Gods slaande hand ons weder wil geneezen,
Een plaag, die Nederland besmet heeft overal,
Een voorbo, mogelyk, van grooter ongeval,
Ik meen de veege Pest, die duizenden van zielen
Kon, voor Jeruzalem, in eenen nacht vernielen:

Een

Een hevig vuur dat door geen traanen word geleſt.
De Hemel keer' dat kwaad van ons Gemeenebeſt;
Doch vind hy 't goed om ons te ſtraffen met die roede:
Men bid hem dat het ons dan ſtrekken mag ten goede,
Op dat boetvaardigheid ons zuiv're van die ſchuld:
Gelukkig hy, die met dien ſpiegel van geduld,
Dien grooten man van Us, kan zeggen in zyn plaagen:
Gods wysheid gaf, en nam, ik prys zyn welbehaagen,
Die dus geſtelt is, word noit trots in overvloed,
Noch wreev'lig in zyn lót van druk en tegenſpoed.
Gelatenheid geneeſt allengs de herten-wonde.
Maar ziet de wagen ſtaat, wy zyn te YSSELMONDE, 1
Het geen dien ſtroomnaam naar den mond van d'Yſſel draagt.
Nu in de Pont, het lyf te water eens gewaagt.
Reisbroeders, kon u ooit een ſchoon gezicht bekooren,
Zo ziet eens met my rond, van acht'ren en van vooren:
Wel aan, 't is waardig, wyl de luſt my port en dringt,
Dat elk eenſtemmig hier eens een Gezang van zingt.

GE-

1 YSSELMONDE) Men ſpreekt hier van het nieuwe; want van het oude ſlot kan de minſte puinhoop ons niet doen merken, waar haar rechte plaats aan den Yſſel is geweeſt.

Ontrent A. 1483. is in het dorp een ſlot gebouwd; naderhand door den beſitter afgeworpen, doch op de ſelve plaats prachtiger herſteld en vernieuwd.

Het oude is vermaard door een beleg, en een gevecht, toen graaf Diderik en Robbert de Fries biskop Koenraad van daar poogden te verdryven. Uit *Oudenhoven en voorts Heda, Beka, Goudhoeve, &c.*

GEZANG,

OP DE GEZICHTEN VAN

YSSELMONDE.

Stemme: *Amarante myn Vriendinne.*

Ysselmonde, uw gezichten:
Uw gezonde en frisse stand,
Konnen 't droevig hert verligten,
't Zy op 't water of op 't land:
Hoe blinkt uw glans met flikkerende straalen,
Nu wy gerust hier vrolyk adem haalen,
Wat kan onze vreugd bepaalen?
Wyl de Zon,
Duikt in zyn bron.

O! wien zou het hier verveelen?
'k Zie den Yssel in den mond:
'k Zie de zachte golven speelen:
'k Zie de vissen op den grond:
Ja, 'k zie op 't land een reeks van veldpaleizen,
Wie zou met lust naar dit gewest niet reizen?
Daar ons alles aan komt pryzen,
Wat ooit man,
Vernoegen kan.

'k Zie

'k Zie de Viſſers met verlangen:
'k Zie den Vogelaar met vlyt:
Ieder wenſt hier wat te vangen,
Ieder paſt op uur en tyd:
Ginds zien wy veel gelaaden ſcheepen zwieren,
Terwyl om hoog de vogels tierelieren,
Ziet hoe eeten daar de dieren
't Nieuw gewas,
Van 't voedzaam gras.

Ja, gelyk het zwoele Zuiden,
't Barre Noorden overtreft,
Welks geneesb're balſem-kruiden,
Ieder tot de lucht verheft;
Zo ver gaat ook dit Zuiderdeel te boven
Ons Noorderſtreek, in Weiden, Boſſen, Hoven,
'k Zal uw wond'ren altyd looven.
Heerlyk land,
Blyf lang in ſtand.

Vaar wel, o Yſſelmonde! ai wil het my vergeeven.
Bleef ik hier langer, 'k zou gelyk te Kleef ligt kleeven.
Nu weder ſpoedig voort in 't lieflyk zomerweêr,
Om haaſt te ruſten in de Stad van Deſideer.
Bekoorlyke avondſtond! wat kunt gy blydſchap baaren?
Hóe woelt en zweeft die zee van goude koorenaaren?
Daar word de makke koe van haare melk ontlaſt:
Ginds ziet men hoe de vrucht op hooge boomen waſt.
O paradyskroon! met uw laanen, hooven, dreeven,
Wien zou 't niet luſten hier zyn dagen af te leeven?
De Zon daalt reeds in 't weſt, en koelt zyn heete vlam.
Maar zacht: wy zyn al voor de Poort van Rotterdam,
Nu in het Zwynshoofd eens ons hoofden neêrgeleegen,
Na dat de holle maag heeft haar bekomſt gekreegen.

ZES-

ZESDE DAG.

O bloejend ROTTERDAM! 1 o schoone Maasvorstin!
Wat ziet ge al vlooten naar uw havens, uit en in
Laveeren, met den schat van Oosten, Noorden, Westen!
Hier kan de Koopman ook zyn handelzetel vesten,
Gelyk in Gysbrechts Stad, die Paerel aan het Y,
Die gy bynaar, door al uw zeemacht streeft voorby:
Dit voorrecht hebt gy, dat ge uw volgelaaden scheepen
Door waterdiepte kunt tot voor het pakhuis sleepen,
Wyl hun geen Pampusdroogte in 't zeilen hinder doet,
Daar Amsteldam steeds haar Kameel 2 aan waagen moet:
Dit geeft geleegenheid op sluiken te vrybuiten;
Dus hebt gy niet te doen met ligteren en schuiten,
En alles wat noch meer de koopmanschap bezwaart,
Waar door uw Koopheer, in een Jaar, al veel bespaart.
Wel aan, nu eens de Stad bezichtigt, welks vermoogen
Veel Steden, ruimer in hun omtrek, blinkt in de oogen.
Daar ziet gy 't heerlyk huis van Schieland, een gestticht
Naar 's Bouwkonsts eis voltooit, wel waardig ons gezicht.
Wat dunkt u, dat wy nu de Boompjes eens betaagen?
O schoone streek! gy kunt het keurigste oog behaagen,
Hoewel gelykt gy, met uw lommer dicht beplant,
Naar Amstels waterkroon, 't paleisryk Nieuweland,
't Geen heerlyk uitsteekt voor het Tolhuis op de stroomen?
Wy zyn weer op de Markt, dat ruime vak gekomen.

Ziet

1 ROTTERDAM) Aan de Rotte en de Maas, of soo gy wild, de Merwe. Het laage verhoogd; is waarlyk een Bylchrift, veele van onse steden toepasselyk; gelyk mede deese stad; wel eer een verblyf van visschers, in de laage landen, omtrent Bulgerstein, al lang vervallen en nu by naar uit het geheugen, sich ophoudende. Swyge ondertusschen van haar gewaanden stichter, Rotar, der Gallen koning. Swyg ook van haar burgerkrygen, onder graaf Jan en vrouw Jakoba; maar kan hier echter niet swygen van haar voetsterkind, de herstelder van de Latynsche taalkundige, dien grooten Erasmus; van welken *Boxhorn*, *Parivall*. *Spaan*, *en wie niet al?*

2 KAMEEL) Een werktuig om diepgeladen scheepen over pampus te ligten.

Ziet daar het Praalbeeld van den Grooten Desideer,
Uw' waard' inbooreling, uw' dierb'ren roem en eer,
Den wyz' Erasmus, dien hervormer van de zeeden,
Die 't Roomsche bygeloof heeft kragtiger bestreeden,
Dan and're, heet van drift, door zyn bezadigtheid
En aandrang op de deugd: indien zyn wys beleid
Had nagevolgt geweest, hoe zou de Kerk nu bloejen,
Hoe zou haar eed'le roem van liefde en vrede groejen,
Die nu, helaas! in zo veel deelen is gescheurt?
Daar menig vreedzaam hert nu noch om zucht en treurt.
't Geletterd brein word meest door blinden waan bezeeten:
Hoe weinig dringt het op de deugd, hoe veel op 't weeten,
Het vorst geheimen naar die haar verbooden zyn;
Dus word de waarheid steeds bewimpelt door den schyn.
Helaas! wat vrucht geeft al dat ydele geweemel?
Terwyl Geleerdheid twist, vaart Godsvrucht naar den Hemel.
't Eenvoudig hert, geneigt tot weldoen, zacht van geest,
Is 't voorwerp van Gods liefde en gunst altyd geweest.
Men richt' vry beelden op van Helden, die hun leeven
Verlooren voor den Staat, door yver aangedreeven;
Maar gy, o Rotterdam! roem op dien Letterheld,
Die uwe Godsdienst naar vermoogen heeft herstelt,
Die de Inquisitie wou verdelgen, door haar woede
In laater tyd, helaas! hoe wierd toen tot den bloede
Gestreeden om de Kroon des Leevens, in uw' Stad?
Ja eene Weduw [1] gaf haar Kind, haar' waardsten schat

Go-

[1] WEDUW) Dit voorval is beschreeven, door *T. J. van Bracht* in syn *Bloedig Tooneel der Doopsgezinden*, 2 *deel pag.* 143. wel waardig, dat wy 't hier wat breeder uitbreiden, om te toonen, hoe naukeurig de Goddelyke Voorsienigheid voor de onnoosele Weesen waakt.

Deese Vrouw, genaamt Anneke Jans, rydende, in de heete tyden der vervolginge, op een wagen van Yssel-monde naar Rotterdam, wierd, door 't zingen van een geestelyk liedeken, verraden, en de regeering van Rotterdam overgelevert, die haar, op de belydenis van haar geloof veroordeelde om verdronken te worden. Wanneer zy nu ter dood wierd gebragt, bood zy haar zoontje, ruim een jaar oud, de omstaanders aan, benevens een beurs met geld, om het teder wigt op te brengen, 't geen van een' bakker, die arm, en met een huis vol kinderen belast was, wierd aangenoomen: deese t'huis komende, wierd, om die daad, seer kwalyk van zyn vrouw bejeegent. Maar, merkt hier de Goddelyke voorzorg! De bakker wierd in weinig jaaren ryk. en dit kind, Esaias de Lind genaamt, namaals Burgermeester van die selve stad, daar syn moeder om 't geloof gedood wierd; ja, hy was in sulk een aansien by den Heer Joan van Oldenbarneveld, dat hy de dochter van dien Heer, en die wederom de zoon van hem ten doop hefte.

Gewillig over, wyl men haar geboeit, geleidde
Ter plaats, daar zy vol moed en vreugd van 't leven scheidde,
Aan eenen Bakker, schaars van levens onderhoud,
Die 't teder kind aanvaarde, om eene beurs met goud,
En daarom kwalyk van zyn huisvrouw wierd bejeegent;
Doch om die daad van God, zo rykelyk gezeegent,
Dat ieder klaar kon zien, dat weldoen, hoe gehoont,
Door lydzaamheid verwagt, word op haar tyd beloont:
Men strooit dus niet vergeefs aan de armen zyne gaaven.
Maar ziet, vriend Goedaard brengt ons weder in een haven,
Daar 't veilig is, schoon ons een haringstorm ontmoet
Uit de eerste hand, die ruim zo smaak'lyk is en goed
Als in 't voorleeden Jaar by 't Loo, die dorst verwekte,
Toen ons die zuure Mol, o ramp! tot drank verstrekte.
O dorst! (het heugt my noch) wat baarde gy al pyn?
Maar hier zyn wy verzien van Thee, van Bier en Wyn,
Die ons niet weinig word uit vriendschap ingeschonken.
Wel aan, nu noch een teug van dankbaarheid gedronken,
En dan weêr spoedig voort daar ons de wagen wagt.
Reisbroeders, naar ik merk, wy hebben reeds de vragt,
Meer van de haringspys, dan drinken overlaaden;
Doch die vervarsing zal ons in de maag niet schaaden.
Nu weder op de reis, de Maasdyk langs. Sla voort.
Ai ziet myn Vrienden, wat is dit een lustig oord,
Zo vol verandering als iemand ooit kan wenssen?
Elk zing' nu vrolyk, wyl wy van 't gewoel der menssen
Geweeken zyn, hoe schoon deez' Landstreek zich vertoont.
Is ooit Gewest van God met zeegening gekroont,
Gewis, dit Paradys (men mag 't met recht dus noemen)
Heeft dubb'le reeden, om op zyne gunst te roemen?
Wat Koningryk, hoe groot en bloejende in zyn stand,
Kan haalen by 't geluk van 't Vrye Nederland?
Noch Spanje met zyn Goud, noch Vrankryk met zyn Wynen,
Noch d'Ooster-Indiaan met al zyn dierb're mynen
Van Diamant, die met zyn' flikkerenden straal
Het oog doet scheemeren: in 't kort, geen pracht of praal,
Word immer aangebragt van vier byzond're winden,
Of hier is, wie zou 't ooit gelooven? meer te vinden:
Waar kan men twintigmaal, de tafel op een' tyd
Van spys veranderen? wie kan door wakk're vlyt,
Met zuinigheid gepaart, den last zo ligt doen draagen?

Ja,

Ja, om van 's lichaams heil niet breeder te gewaagen.
Waar strooide de Opperheer, meer gaven naar den geest?
Ach! wierd zyn Godheid voor die gunst wat meer gevreest.
Het schoonste zielsjuweel, de Vryheid van 't geweten,
Staat hier elks hert ten dienst, is hier ten troon gezeeten,
Zy boeit de dwing'landy, die nooit naar reden hoort,
Zy heeft in de eene hand het zaligmaakend Woord,
In de and're een lauwerkrans om ieder moed te geven,
(Geen uitgezondert), tot de prys van 't eeuwig leeven
Besloten in dat woord, de zuiv're Liefdewet,
Van 't onbevlekte Lam, 't geen elk is voorgezet,
De Boom des Leevens, daar men veilig van kan plukken,
Bevryd van tiranny, van plaagen en verdrukken;
Dus is ons Holland naar het lichaam en de ziel,
Een beter Canaän dan Israël beviel;
Dus blyft ons Holland noch een voorwerp van Gods zeegen;
Van weinigen, in zulk een volle maat verkreegen:
Maar ach! hoe weinig elk dat heil oprecht waardeert,
Hoe aardsgezindheid en ondankbaarheid regeert,
Ja, hoe de deugd allengs moet voor de zonde buigen,
Laat ik d'ervarenis van deezen tyd getuigen.
Maar zacht: DELFSHAVEN stuit de loop van myne reên:
Nu hier een' dronk gedaan, doch zonder af te treên.
Dit is de bergplaats om de schepen te bewaren
Van Indus Maatschappy, die heen en weder vaaren
Voor reekening van Delft: dit is de bakermat
Van Hollands Zeevooogd die Madrid een' dierb'ren schat
Van goud en zilver heeft ontvoert, een vloot geslaagen,
't Geen Flips deed sidd'ren op zyn' trotsen zeegewagen:
Dien dapperen Piet Hein, wiens eerkans noit verdort,
Zo lang de waereld staat, de zee bevaaren word.
Nu naar SCHIEDAM, 1 't geen aan den stroom de Schie geleegen,
Vermaak'lyk is, wel eer gekroont met 's Hemels zeegen,

K Door

1 SCHIEDAM) In Schieland, aan de Schie, niet verre van Rotterdam; vermaard door het ongemeen geduld van de heilige Luidwyna, in haare menigvuldige en langduirige siekten; wiens gebeenten te Brussel rusten. Siet de *Groote Legende*, behalven *Boxhorn* en *Parivall*.

Voorts kan sich hier ontrent de aloudheid minnaar ophouden met het besichtigen der oude Casteelen en Heeren-huysen, als: Matenes, Rieviere, Hodenpyl, Spierringshoek, Spanger en Steenhuysen.

Door haringvangst, de vrucht van wakkerheid en vlyt;
Doch nu aan 't kwynen door den neringloozen tydt,
Die menig stedeling kan ongelukkig maaken,
Gelyk ook VLAARDINGEN, 1 't geen wy allengs genaaken.
Ziet daar het Vlek, wel eer een wydberoemde stad,
Eer de alvernielende zee haar ingezwolgen had,
Ja zo, dat zy wierd voor heel Holland aangenoomen,
Gelyk ook Holland nu, op afgeleegen stroomen
Den naam van d'omtrek draagt van ons Gemeenebest,
Dat steeds zyn' handeltroon in alle havens vest,
Wyl dat alleen de konst van overwinst kon leeren,
Door weinig scheepsvolk op den togt, en zuinig teeren.
Maar ziet, wy zyn reeds op het schoone Maaslandssluis.
Wel aan, nu afgetreden by Meester Valk in huis,
Daar menig Engels Heer heeft zyn verblyf verkooren,
Een Wigsgezinde, die, indien hy was gebooren
In 't Ryk van Albion, daar blyk van geeven zou,
't Geen hy eens heeft getoont door proef van waare trouw.
Daar is de man al zelf, hy zal ons wel geryven:
Deez' varsse zalm lokt ons om t'avond hier te blyven:
Wel, men bezorg' ons dan een slaapplaats voor deez' nacht;
Doch deez' namiddagstond eerst vrolyk doorgebragt,
In eene korte reis naar Delft: wat dunkt u vrinden?
't Gaat wel: elk geeft zyn stem, wy zyn steeds eensgezinden,
Het waar te wenssen dat de vrede in kerk en staat,
Zo wierd getroffen om den twist en eigenbaat,
En al wat haat'lyk is voor eeuwig weg te jaagen.
Wy zyn gereed, elk neem' zyn beurtplaats in den wagen.

Nu

1 VLAARDINGEN) Flarditinga, by *Herm. Contractus*, op de jaaren, 1048 en 1049; was wel eer een seer oud Casteel in Schieland, op de oude wateringen van stratlinge en Thurlede: door de Maas-wateren en Zee verslonden: hebbende al vry wat verre gelegen van het tegenwoordige Vlaardingen.

Maar by gemelde *Contractus* (by leefde omtrent het jaar 1050) word dit Flarditinga meermalen voor geheel Holland genomen, Sie *Pars*, *Catw. Oud.* 73, *bl.*

Wederom noemt de *Scafnaburgensis*, op het jaar, 1077, dit Fleerdingen een seer sterke stad in Friesland. (Hollands naam was hem hier toen onbekend) aan Vlaanderen paalende.

Hy segt Friesland; want soo nim wierde toen dat landschap genoomen, volgens de *Annales Bertiniani*, op het jaar, 889.

Ondertusschen is het Nieuw-Vlaardingen alleenlyk een groot vlek, sonder het allerminste teeken van oudheid.

Nu ſpoedig voort, doch eerſt den haring-dorſt geleſt.
Wat ſchoone dorpen zien wy hier in dit geweſt?
Hier bloeit de welvaart, met het viſnet opgevangen:
Dat zeegereedſchap zien wy op de heggen hangen.
Daar ziet gy DELFT, 1 gebouwt van eenen Bultenaar,
Dien trotſen Govaart, die het land bragt in gevaar,
Door wreede dwing'landy, waarom hy ook moeſt ſneeven
Als een tiran, want een ſoldaat bragt hem om 't leeven,
Op 't heimelyk gemak, zo ons een 2 Schryver meld:
Dit 's eindelyk het loon voor bloeddorſt en geweld.
Nu eens de Stad beſchouwt, daar veel van is geſchreeven,
Welks nette zind'lykheid, hem, die het eenzaam leven
Bemint, genoegen geeft, hier woont men ſtil, en vry
Van 't laſtig koopgewoel, en hooffe ſlaverny.
Daar ziet gy 't hof, waar in Prins Willem is doorſchoten,
Tot onherſtelb're ſcha van deeze landgenooten,
Indien Gods voorzorg niet had zonderling gewaakt
Door zyne goedheid, die deez' Staat heeft groot gemaakt.
Ziet daar zyn Grafgewelf, een Konſtſtuk zo volkomen,
Als ooit te voorſchyn kwam in 't Oude en Nieuwe Romen.
Hier zienwe in de Oude kerk, de tombe van dien Held,
Dien dapperen Piet Hein, van wien reeds is gemeld.
In zyn geboorteplaats, het luchtige Delfshaven.
Ziet daar legt Beſtevaar, de groote Tromp begraven,
Die Kromwel menigmaal, angſtvallig en bevreeſt,
Deed fidderen van ſchrik, toen de ongeruſte geeſt
Met koningsmoord bevlekt, moeſt duizend dooden lyden,
Wanneer deez' Zeeheld hem kwam op de Teems beſtryden:
't Geweeten trof hem met zyn prikkel dag en nacht.
Nu wederom te rug daar ons de zalm verwagt.
Wel aan, elk op zyn ſtee, de zon is reeds aan 't daalen.
Bekoorelyke glans van flikkerende ſtraalen,
O! hoe verguld gy bos en veld in d'avondſtond,
Terwyl gy u verſpreit en tintelt langs den grond?

1 DELFT) Van deſe ſtad leverd ons *Bleyſwyk* een geheel werk in quarto; ſpreekende naauwkeurig van haar naamreden, ſtichter, Kloosters, Koningsveld en der Carthuyſeren, (beide vernield) en eindlyk ook haar krygsgevallen. Sou ik dit hier alles ophaalen? gaa liever tot hem ſelve; ten minſte tot de *Schaakemer*, 53 *bl.*

2 SCHRYVER) *P. Scriverius* in ſyn *oud Batavia*.

Nu eens gezongen om de zinnen te verlusten.
Maar 'k zie de plaats weêr daar wy hoopen uit te rusten:
Deez' reis is afgelegt, nu aan het avondmaal,
Elk voeg zich vlytig op de groote Koffizaal.
O Zalmgerecht! elk zal nu zyn vermoogen toonen,
Gelyk op Valkenburg, aan 't koud gebraad en boonen.
Ziet daar is Wigse wyn, en daarom puik en goed,
Myn tong heeft op den togt geen beter noch ontmoet,
Hy is aanlok'lyk; doch men moet den lust betoomen:
De matigheid dient nu by ons wel waargenoomen,
Want lusteloos van geest, zwaarhoofdig vol verdriet
Te reizen om vermaak, dat is de meening niet.
Wel aan, laat dan de slaap elks hert en oogen streelen,
Om morgen eens tot lof van Maaslandssluis te kweelen.

ZEVENDE DAG.

O heerlyk Maaslandssluis! wat legt gy hoog en schoon,
Gy ziet steeds zeewaarts in van uw' verheeven troon,
Die elk bekoort, terwyl uw cierelyke tooren,
Een baak verstrekt, waar op de Buisman naar behooren,
Gerust, in veiligheid, uw haven binnen streeft,
Met volle lading, die den Reeder voordeel geeft.
Waar zyt gy, die het goud, daar 't nimmer is, gaat zoeken.
Weg, met uw stookery, hier vangt men 't goud met hoeken,
't Geen uit den haring vloeit, die scheikonst gaat gewis,
Daar de uwe maar een droom, een yd'le schaduw is,
Die 't herssenvat met wind en waangeloof kan streelen:
Dat tuigt de groote vangst, die 's waereld's tweepaar deelen,
Met vloot op vloot vervult en 's jaarlyks overlaad;
Dus is deez' vissery een zenuw van den staat,
Een goudmyn ryk van schat, daar duizenden van leven,
Ja daar dit Vlek van bloeit, zo hoog in top verheeven,
Daar menig stad voor zwigt. dat elk dan tot besluit.
Den lof van dit beroep in maatgezangen uit'.

GE-

GEZANG,

OP DE VISVANGST VAN

MAASLANDS-SLUIS.

STEMME: *Heilige ſtemmen.*

NU onbedwongen,
Eens opgezongen,
In vrolykheid, van zorg en kommer vry,
Hoe deeze ſtreek beſtaat door viſſery,
Die moog'lyk meer genoegen baart en ruſt,
Dan hooge ſtaat, die dikwils vreugd en luſt
Derven moet door ſtadig vreezen, om den welluſt te beſnoejen.
Lang moet dan de viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt,
viſvangſt bloejen.

Ziet elk, in 't woelen,
Hier eens krioelen,
Verheugt van geeſt, vernoegt in 't laag bewind;
Deez' breit zyn net, wyl d'and're gaaren ſpint:
Die maakt de Buis, uit wyze voorzorg, klaar,
Met zeil en wand, om in het zeegevaar
Zo veel moog'lyk is te waaken, voor het ſchielyk overvloejen.
Eeuwen moet de viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt,
viſvangſt bloejen.

Dus gaat de ſteven,
Naar 't Noorden ſtreeven,
Daar luſtprieel, noch woud te vinden is,
Alwaar Matroos, vol moed, gezond en fris,
Zyn netten werpt in 't ruime pekelnat,
En ſtaroogt op zyn' langgewenſten ſchat,
Die hem weinig doet gedenken; aan het laſtige vermoejen.
Eeuwen moet de viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt,
viſvangſt bloejen.

Wanneer de Buizen,
Hier binnen bruizen,
Vol haring, die de kroon der viſſen ſpant,
Een zee-banket, alleen niet voor ons land,
Maar ook voor elk, die 't halve rond bewoont:
Dan is het dat een ieder vreugd betoont,
Om die koſtelyke zeegen, die de welvaart aan doet groejen.
Eeuwen moet de viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt,
viſvangſt bloejen.

Wanneer de hoeker
Die vlugge zoeker
Naar Kabbeljaauw, zyn lading vol en zoet
Gezouten heeft, naar wens in overvloed,
En hier beland: dan juicht de Reedery,
Die voordeel vind by zulk een lekkerny,
Zonder zig met and'ren handel, als 't voor wind gaat, te bemoejen.
Eeuwen moet de viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt,
viſvangſt bloejen.

O zuiv're neering!
Door uw' hanteering,
Wint menig, van geen ſlinkſe ſtreek bewuſt,
Zyn eigen brood met vrolykheid en ruſt,
Gelukkiger, dan die door eigenbaat
Het onrecht lieft, en dus 't gemoed verraad,
'tGeen 't genoegen, en de blydſchap van de ziel weet uit te roejen.
Lang moet dan de viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt, viſvangſt,
viſvangſt bloejen.

Vaar

Vaar wel, Heer Valk, 't is tyd te klimmen op den wagen,
Nu weder spoedig langs den Maasdyk voortgeslagen,
Op dat wy Honslaardyk beschouwen by het licht.
O hoe bekoorlyk is dit heerlyk stroom-gezicht!
Beroemde Maas, die op het zacht geruis der baaren,
De Jagten voert, die hier met blydschap speelevaaren,
Ja, die de Koopvaardy met voordeel staat ten dienst,
Wanneer uw vlugge Vliet, de kiel op 't onvoorzienst'
Gelukkig voort dryft naar de Rotterdamse haven,
De bergplaats van haar' schat en ingenoomen gaven:
Dit zyn de vruchten van de Vrede ons toegevloeit,
Waar door de Koopheer en de Bouwman weder bloeit:
Heel anders was 't gesteit, twee eeuwen ruim geleeden,
Toen bitse burgerkryg de dorpen en de steeden
Vergiftigt had, door twist en nyd, met vloek op vloek
Daar de een de Kabbeljaauw, en de andere de Hoek
Tot veldblazoen verkoos, hoe langer hoe verwoeder.
Wanneer Graaf Willem, en de Keizerin zyn moeder,
Hartnekkig streeden om 's Lands Opperheerschappy.
Wat is de staatzucht een verwarde slaverny?
Toen zaagtge, o Maas! uw stroom bezet met oorlogsvlooten,
Wat gruw'len zag men niet, wat wierd'er bloeds vergooten,
Daar de eene broeder ging den anderen te keer,
En menig sneuv'len moest door 't haat'lyk moordgeweer,
Waar van ik verder zwyg'. 't verveelt misschien uw ooren.
Ziet daar den Briel, 1 in 't Land van Putten en Van Vooren.
Een stad, wel waard geroemt, niet om haar schoone stand,
Maar wakk're trouw, wanneer 't verleegen Vaderland

 Ten

1 BRIEL) Gelegen aan het derde of Suyder gat des Rhyns, geheeten Helium; als of gy woud seggen: Bree-Hell; in het land van Vooren en Putten. *Boxhorn, Stedeb*, 211, *bl.* behalven *Junius*, *Guicciardyn*, *Parival*, *&c.*

A. 1417, wierd het door hertog Jan van Beyren bemagtigd; namaals uit deselve het grootste deel van Holland afloopende. Ook hebben, ontrent deselve, de Hoeksche en Kabeljausche swaare ontmoetingen gehad. Siet de gemelde *Schryvers*. Maar, A. 1572, op den eersten April, verloor Duc de Alba deese brill: wanneer de Watergeusen, op Palmsondags avond, sonder bloedstortinge, haar vermeesterden, waar door de burgers van Brussel, reeds veroordeeld om in haar eigen deuren opgehangen te worden, wegens het weigeren van den tienden penning, wonderlyk van dat gevaar verlost wierden, naardien de geweldenaar, door dat smertelyk verlies, genootzaakt wierd op wat anders, dan wreede straffen te denken. *Hoofd* 212 *bl. Goudhoeve.* 61, *bl. Pers*, 380 *bl.* &c.

Ten einde raads, bezweek, ja alles wou verlaaten
Zy was ook de eerste die verrast wierd van de Staaten,
Waar door het Spaanse juk op 't onvoorzienste brak,
't Geen ons een oop'ning gaf, doch Flips een' zwaaren krak:
Deez' schielyke overgang, die Alva veel deed lyden,
Kon Brussels burgers van een wreede dood bevryden:
Ook was deez' Stad wel eer verpand aan 't Engels hof
Uit hoogen nood, wanneer Leicester zo veel stof
Van ongenoegen gaf, en 't vuur van twist hulp stooken,
't Geen Holland toen, helaas! heeft bitter opgebroken,
Doch sedert weêr gelost uit al zyn woest geweld,
Door vlyt van Neêrlands roem, den vroomen Barneveld,
Die daarom 's Konings haat onschuldig moest bezuuren;
Zo word de deugd beloont die alles kan verduuren.
'k Zie Rynenburg, alwaar Vorst William wel eer
Vernacht heeft, en gerust, vermoeit van wind en weêr,
Als hy uit Engeland gelukkig kwam te landen,
En daar het roer van 't Ryk liet in getrouwe handen.
Vaar wel, o schoone Maas! wy moeten naar beneên:
Wel aan, nu deezen Dyk voorzichtig afgereên,
Die slibb'rig is en nat door eenen dichten reegen:
't Gaat wel, nu zyn wy weêr op gladde en effen weegen.
O vruchtb're Landstreek! daar by naar niets aan ontbreekt.
Ai, ziet eens hoe die Paauw het hoofd naar boven steekt,
Hoe moedig is hy op zyn' schoone staart vol oogen.
O heerlyk schepsel! hoe vertoont gy 't Alvermoogen
Van Hem, die alles schiep, waar in zyn Godheid blinkt?
Maar ziet met een ook, hoe die glans verdwynt en zinkt,
Wanneer hy duikt naar de aarde. o zinnebeeld van 't leeven!
Van hen, die als één Paauw hoogmoedig heenen streeven:
Hoe trots verheft zich 't hoofd vol wimpels naar de lucht,
Niet eens voor 't rollen van het wankel rad beducht.
Gy, die dus breed en wyd uw' Paauwenstaart laat praalen,
In hoven ryk van pracht, in Vorstelyke zaalen,
Daar yd'le hovaardy zich in haar kragt vertoont,
In lustprieelen, daar de dert'le wellust woont,
In schoonheid, waar door gy, als waart gy afgodinnen,
Veel slaven maakt, die u met diep ontzag beminnen,
Waar aan m', o gruwel! meer bewys van eere aan doet,
Als aan de Godheid die 't Heel-al bewaakt en voed.
O nietig slyk! sla eens uw oogen naar beneeden,

Met

Met ernst in 't graf des doods: uw luister word vertreeden,
Wanneer gy eens bedenkt, ach! dacht gy 't maar altyd,
Dat gy van al uw' schat geen uur verzeekert zyt,
Naardien ge uw heerlykheid voor 't huis van zeeven voeten,
Met wil of dwang, helaas! haast zult verwiss'len moeten.
En gy, die door den waan benevelt, steeds alom,
Een' deftig' Burger hoont, door schyn van Adeldom,
En bromt op Oud'ren roem, op wapens en kwartieren:
Hoe wel gelykt, gy naar den Paauw, vol trótze zwieren,
Gy, die door dert'le weelde, in 't opgepronkte kleed,
Den besten adeldom, de waare deugd vergeet.
't Is niet genoeg op de eer der Vaderen te stoffen,
Die daar op doelde, heeft het wit noit regt getroffen,
Maar hand aan 't werk te slaan, te streeven waar men kan,
Naar lof'lykheid, maakt een' rechtschapen edelman:
Maar door de ledigheid, ontlast van alle zorgen,
Een' last van 't huis te zyn, van d'avond tot den morgen,
Elks oor te plaagen met een walg'lyk onderhoud,
Vol hoogmoed, onbeschaamt, in 't schempen bits en stout,
Zyn medeburgers nau als menssen te beoogen:
Indien dat aad'lyk is, zo heb ik my bedroogen.
Een ned'rig Ambagtsman, die zynen pligt betragt,
Is edeler, dan die zich zelf dus vleit en acht.
Maar ach! wat zien wy hier al Paauwenveeren praalen,
Die d'Adel daag'lyks weet van 't Fransse hof te haalen?
Doch dit te roeren, was voor my ligt vol gevaar:
Ik Gebruik de pen dan van den grooten Goezenaar,
Want zynen dichtschat als myn eigen werk te kroonen,
Zou eene misdaad zyn die niemand kon verschoonen;
Dus viel my 't lot wel van de Rave haast te beurt,
Wiens afgeleende pronk wierd van het lyf gescheurt,
Ook trekt men hedendaags, den zulken, dicht by de ooren:
Dus laat dan 't puikjuweel der Dicht'ren zelf zich hooren.
„ *Met zo veel nut voorziet ons Vrankryk: maar met een
„ Van zyn lichtvaerdigheit en wispeltuurigheên:
„ Die, onze eenvoudigheit verbasterende, zeden
„ En dragten indringt, by onze ouders niet geleden,
„ By wie een man in 't veld by 't klinken der trompet

* *J: Antonides van der Goes*, In zynen Ystroom, *Pag.* 66.

„ Wierd uitgekoren, geen hofjonker in 't salet:
„ Men kende geen pluimaedje, als op den kam der helmen,
„ Geen degens, als tot straf van moordenaers en schelmen.
„ Nu strekt het bei tot pragt, die 't jonkerdom verfraeit,
„ Zo dra 't de weêrhaan maar in 't hof van Vrankryk kraeit.
„ Die leert ons nu het hooft en beide d'oogen duiken
„ In 't masker en de pragt van krullende parruiken,
„ Ons haer te scheeren om sieraed met geld betaelt,
„ En licht een dooden romp van 't schandig rad onthaelt.
„ Zo drae de morgenzon haar rossen heeft geslagen
„ In 't gloeiende gareel, en van den gouden wagen
„ De waereld toelacht met een vrolyk aangezicht,
„ Gewennen we ons, verwyfde, als was 't onze eer en pligt,
„ Te vraegen, welk een wet ons Vrankryk heeft gegeven,
„ Wat kleedinge ons belast. Waar toe vervalt ons leven!
„ Zorgvuldige natuur, gy had ons door uw hand
„ Geen redelyk begryp genoeg in 't hert geplant
„ Om 't lyf te hoeden voor de lucht en haare stormen,
„ Ten waar men 't laken sneed' in allerhande vormen,
„ En elk een Proteus scheen in dragten naar 't geval,
„ Of een Kameleon in kleuren zonder tal.
„ De weêrgalm van de keur der Fransche geestigheeden
„ En spraek, van ons zo lang eerbiedig aengebeeden,
„ Klinkt over Holland heene. uit Bodegraves puin,
„ En Zwadenburgerdam, 't vermaek van onzen tuin
„ Voorheen, nu smookende asch, ten schouburg uitgekoren
„ Der wreedheidt, die ons leert eens recht de klanken hooren
„ Van haar muzyk. gaet, lacht de Duitsche taal nu uit,
„ En dwingt uw voeten naer de toonen van hun fluit.
„ Trojaenen haelen weêr met reien, zang en snaren (ren,
„ Het zwang're Krygspaart in, 't geen 's middernagts aan 't bae-
„ Van oorlogs volk verlost, dat knot des Konings stam,
„ En zet tot dankbaerheid al 't Ryk in vuur en vlam.
* „ En lust het langer ons noch op zyn Fransch te leven?
„ Word groene gal en bloed noch niet in 't hooft gedreven?
„ Hoe? zien wy noch met vreugd die laffe geilheid aen,
„ Die ons vervoert, en komt den staet zo dier te staen.
„ De vlam dreigt ons, en wy verspreiden zelf de vonken.
„ Zo word uit gouden kop 't vergif met smaek gedronken.
„ De wisseling van zo veel dragten en gewaet,

„ De

* *J: Antonides van der Goes*, in zyn Mengeldichten pag. 230.

„ De zotte mommery van treeden en gelaet,
„ En dat verwyft gebaer, waer mee we ons lichaem dringen,
„ Op hun gebod, zo vreemt en vol veranderingen,
„ Zyn zo veel vonden lang tot ons verderf gezocht.
„ Dus hebben wy ons zelf de ſtroppen opgekogt.
„ Herneemt den ouden moed gy vrygevochten ſteden.
„ Verjaegt den vyand, maar verjaegt eerſt zyne zeeden:
„ Men koopt den Franſchen zwier te duur voor lyf en goed.
„ Nu waſcht de ſmetten af in 's vyands dertel bloed.
Maar zacht... een ſtem klinkt my in 't oor: waar wilt gy dwaalen?
Gy moet uw dichtpen aan uw' wagentogt bepaalen.
Wy zyn te Hunſel, nu HONSHOLREDYK 1 genoemt,
Of Honſlaardyk, een plaats in Holland hoog beroemt,
Herbouwt van Fredrik, die den vierden Filips van Spanje
Deed ſidd'ren op zyn' troon, dien puikbloem van Oranje.
Wel aan, nu 't praalgebouw bezichtigt, eens van zin.
Ai, ziet met my deez' zaal vol ſchoone afbeeldzels in,
Naar 't leeven afgemaalt, door edd'le kunſt-penſeelen:
Wat oog verlieft niet op die ſchoone tafereelen?
Dit 's 2 Henrik, die met recht den naam droeg van de Groot,
Meer dan Vorſt Lodewyk zyn' Neef en Kroongenoot,
Die korts noch op den troon van Vrankryk heeft gezeeten.
Hy was oprecht van aart: deez' wiſt van geen geweeten:
Hy heeft zich met geen pracht of overdaad bemoeit:
Deez' leefde in 't hof dat ſteeds van wellust overvloeit.
Hy was altoos gereed zyn ſchulden te betaalen:
Maar deeze wiſt het zweet en merg ſteeds af te haalen,
Van 't uitgeteerde volk: Hy hield getrouw zyn woord:
Deez' brak zyn eeden, als hy maar van voordeel hoord'.
Hy was barmhertig: deez' had ſmaak in bloed en traanen:
Hy was de liefde, en deez' de ſchrik der onderdaanen:

In

1 HONSLAARDYK) Het oude huys Hunſel geheeten in een *Brief van Lubbertus, abt van Egmond, getrokken uit de Regiſters van het clooſter te Rhynsburg*; volgens *Boxhorn. Stedeboek*, 165 *bl.*

1 Was wel eer het Huys der ridderen van Naaldwyk; heden door Frederik Henrik, prins van Oranje herbouwd, *Parival, Vermaak van Holl.* 141. *bl.* Siet ook *v. Leeuwen, Batav.* 1289. *bl.* *Commelyn*, en *Junius*, Het gaat uit met veelerhande *Geſichten*, door *P. Schenk* in *Print* gebracht.

2 HENRIK) Henrik de vierde Koning van Vrankryk, eerſt Koning van Navarre, en namaals getrouwt aan Margareta de Valois, Dochter van die Fransche Medea, Catharina de Medicis, en Zuſter van Karel de negende, welk Howelyk de leus van die beruchte Paryſſe moort is geweeſt. Ziet zyn leeven door *P: C: Hooft* beſchreeven.

In 't kort: hy wierd gelyk een Vader teêr bemint:
Maar deez' was als een Leeuw, die rooft, en elk verslind,
En niets dan 't woeden van de Staatzucht kon behaagen.
Nu, oordeelt eens, wien best den naam van Groot mag draagen:
Ja, dit 's 't afbeeldzel van een' Vorst, wiens heldenaart,
Wiens edelmoedigheid, met wys beleid gepaart,
Ja wiens gemeenzaamheid met zyn byzond're vrinden
Geen weêrga mogelyk zal op de waereld vinden.
Een Burgerkoning, daar by naar niets aan ontbrak:
Ach! moest het moordmes van een' snooden Ravillak
Hem grieven, en het bloed doen vloejen uit zyn' aders?
Zo staan de Grooten steeds ten doel voor ryksverraaders,
Wanneer ze op 't toppunt zyn van mogenheid en staat;
Zo wankel is 't geluk, 't geen schielyk heenen gaat,
Wanneer men waant dat niets ons drukken kan en deeren,
O wisselvalligheid! ach! wou men van u leeren,
Hoe schielyk 't licht van vreugd word door de dood geblust,
Hoe zou de ziel zich in de haven van de rust
Verheugen, die nu zwerft op ongestuime baaren,
Van vrees, en hoop, en zorg, vol onrust en gevaaren?
Hier over praalt het beeld van zyne 2 Gemalin
De nicht van Cosmos, die hoogmoedige Vorstin,
Door eigen schuld verjaagt, gehaat van al de Grooten,
Die elk verstiet, toen zy was van 't geluk verstooten,
Behalven d'Amstelheer, die 't beeld der Majesteit,
In haar onschendbaar heeft bewaart, vol heerlykheid,
Dat tuigde 't groots onthaal, de pragtige toonneelen,
Ja alles wat het oog, den mond, en 't hert kon streelen.
Ziet daar hun 3 Zoon, die maar een Koning was in schyn,
Want Richelieu regeerde, en na hem Mazaryn,
Wiens Itaaljaanse deugd bestond in veinzerye;
Doch trouw als goud, voor 't heil van Vrankryks heerschappye,
Dat tuigt het zaad van twist steeds buiten 's lands gezaait,
Waar door hy oogst op oogst van schatten heeft gemaait.

Daar

2 GEMALIN) Dit was Maria de Medicis, zyn twede Huisvrouw, nichte van Ferdinand Groot Hertog van Toscanen, die namaals berooft van al haar waardigheden uit het Ryk wierd gestooten, en (o wisselvalligheid der Grooten) in ballingschap moest omzwerven, waar in zy van niemand beter dan van de Regeering van Amsteldam onthaalt is. Doch dat zy te Keulen in 't Gasthuis zou gestorven zyn, zo zommige schryvers melden, word niet voor waarheid aangenoomen.

3 ZOON) Lodewyk de Dertiende.

Daar ziet gy 1 Karel, met zyn waarde 2 Henriëtte,
Voor wien Brittanje veel te wreed haar moordbyl wette,
Zy heeft 's Lands welvaart met dien vroomen Vorst onthoofd,
Toen 't vuur van mensl'lykheid en deugd was uitgedooft,
Maar ach! zy die niet wilde een' goeden Koning eeren,
Liet haar, door dwang geperst, van een' tiran regeeren.
Dit is zyn 3 Zoon, die, na 't geleedene verdriet,
't Ondankbaar hert wel haast aan Holland blyken liet,
Wanneer hy tegens recht voor vyand zich verklaarde:
Dit was het loon voor dat men hem het lyf bewaarde;
Doch, hy is 't niet alleen die hier in heeft gefaalt,
De Staat wierd meer dan eens met zulk een munt betaalt.
Hier zien we ook 4 Fredrik, met zyn 5 Paltsgravin haar 't leeven,
Wiens ongeluk hier voor wydloopig is beschreeven;
Zo praalt de Schilderkonst, en wykt niet voor natuur,
Zy stelt ons, 't geen de dood verbryzelt, in een uur,
Veel eeuwen lang daar na op 't levendigst' voor oogen,
Waar door zy tegen goud word dikwils opgewoogen.
Nu eens het schoon gezicht van 't Lustprieel beschouwt,
En al die heerlykheid in een Gezang ontvouwt.

GE-

1 KAREL) Die ongelukkige en braave Koning van Engeland, die tot een onuitwisb're schande van zyn eigen onderdaanen is onthooft.

2 HENRIETTE) Zyn Gemalinne Dochter van Hendrik de Vierde Koning van Vrankryk.

3 ZOON) Karel de tweede koning van Engeland.

4 FREDRIK) Paltzgraaf aan den Rhyn, de ongelukkige koning van Boheemen.

5 PALTSGRAVIN) Zyn huisvrouw, zuster van Karel de Eerste en Grootmoeder van George, de tegenwoordige koning van Groot Brittanje.

GEZANG,

OP DE GEZIGTEN VAN

HONSLAARDYK.

STEMME: *O Flora! ydel is uw roem.*

Schoon 't wydberoemde Rozendaal,
En Klarenbeek ons kon bekooren,
Daar ons niets kwam stooren:
Schoon der Hoven praal
't Verruk'lyk Zorgvliet, ons gemoed
Hield opgetoogen, door 't vermaak'lyk zoet,
Schoon Dieren door haar groen,
Kon 't vrolyk hert voldoen:

Schoon 't Loo, en Voorst, en 't hooge Kleef,
Ons stof gaf door veranderingen,
Om steeds op te zingen,
In zo menig dreef,
Daar sprong op sprong naar boven vloog,
Welks weêrglans blonk gelyk de reegenboog,
Wyl 't koel verkwikkend nat,
Het geurig kruid bespat:

Noch lust het ons dit Hofjuweel,
Het oude Huntsel te beschouwen,
Met haar praalgebouwen,
En het Lustprieël
Zo keurlyk naar de konst geplant,

Eens

Eens langs te gaan, van d'een tot d'and'ren kant,
In 't lommer van 't geboomt',
Daar 't vyver water stroomt.

Dit was 1 MARIA 's zoetste lust.
Hier kon zy 't hofgewoel verlaaten,
En haar hooge staaten,
Ruilen voor de rust
Van d'eenzaamheid, en steeds de smaak
Genieten, van 't bekoorlyk landvermaak,
In 't bos, by beek of bron,
Voor 't opgaan van de Zon.

Wel aan, myn Vrienden, laat ons hier,
Noch eens by 't ruissen van de straalen,
Vrolyk adem haalen,
Wyl het zoet gezwier
Van 't pluimgediert het oor verheugt,
O Paradys van aangenaame vreugd!
Aanlok'lyk weelde-bos,
Wat trekt gy ons? laat los.

Vaar wel, o Honslaardyk! uw roem
Blyv' ongeschend noch veele jaaren
Van de storm-gevaaren.
Cierelyke bloem
Van Hollands Lusthof, groei steeds voort,
Met uwen nieuwen Erfheer ongestoort.
Dat Pruissens heerschappy,
U steeds voordeelig zy.

Wel aan, nu weder voort het schoone Westland door,
Naar Naaldwyk. maar wat 's dit, de Voerman mist het spoor.

Hoe,

1 MARIA) Dit was Maria Stuart, Princesse van Oranje, namaals Koninginne van Groot Brittanje.

Hoe, Wagenmenner, raakt gy in deez' ſtreek aan 't doolen?
Zoek naar den regten weg, de wagt is u bevoolen.
Ziet daar de Luſtplaats van die Martelaar van Staat,
Den braaven Barneveld, 's Lands ſtut, en oog, en raad,
De haat bragt hem om hals, 't geen Holland moeſt betreuren,
Wat ziet men uit een' wrok al ramps en leeds gebeuren!
Daar ziet gy Okkenburg, 't geen roem droeg op zyn Heer,
Den grooten Weſterbaan, die tot zyn eeuwige eer,
Dit Luſtprieel zo wel, zo konſtig heeft beſchreeven,
Dat het veel eeuwen na zyn ſterven noch zal leeven.
O dierb're honigbeek vol eed'le lekkerny!
Hoe welig bloeide toen de ſchoone Poëzy,
Als zy van Grooten wierd gehandhaaft en verheeven?
Die ieder noopten om den Zangberg op te ſtreeven,
Gelyk Mecenas, die de werken van Virgyl
Wiſt op te voeren tot die konſt en kragt van ſtyl:
Nu mag zy nauwelyks op eigen wieken dryven,
Byzonder als 't haar luſt van zeedeſtof te ſchryven;
Dies, Dichter, ſtaak uw werk, want hoe 't u aan mag ſtaan,
Gy kunt geen vittery van 't onverſtand ontgaan.
Wy zien [1] LOOSDUINEN eens, na lang, doch heug'lyk dwaalen.
Zal ik 't verdichtzel nu van Hennenberg verhaalen;
Die zo veel kind'ren baarde, als 't Jaar ons dagen geeft,
En dat op eenen vloek? o neen! myn oordeel heeft
Zo veel verlichting niet, dat ik zulks kan gelooven,
't Gaat niet alleen 't verſtand, maar zelf natuur te boven,

En

1 LOOSDUYNEN) Duinwaarts gelegen, in Delfsland, tuſſchen den Haag en Gravelande, alom berucht door de poppekraam van vrouw Margriet of Machteld; waar van *Weſterbaan, in ſyn Ockenburg*. 25 *bl.* behalven *Junius*, *Scotanus*, *Parivall*, *Goudhoeve*, *Guicciardyn*, *Snojus*, *Varnewyk*, &c. tegengeſprooken niet alleenlyk van *Scriverius*, *in Floris de IV*. 190 *bl.* maar noch onlangs van de Hr. *Harkenroth*, in ſyn *vierde Sendbrief*, aan my geſchreven. bewyſende dat de moeder toen 72 Jaaren oud moet ſyn geweeſt, te weeten, A. 1266; toen biſkop Jan van Naſſau, te Utrecht, de ſtoel bekleedde.

Maar hier komt een andere baas op de koord, let wel op ſyn ſeggen. De oude begonnen het jaar met onſes Heeren Geboorte, of den 25 December. Nu is de gravinne Machteld, den 23 deeſes, te Loosduynen bevallen van ſoo veel kinderen als 'er toen dagen in het jaar waaren; te weeten 2. van deeſe leefde, de eene veel langer als den anderen. Dit getuygd een oud *Geſchrifte*, dat ten ſyner tyd elders het licht ſal ſien, tot overtuyging der ydele droomen van de grove monikken: als wanneer ik ook ſal herroepen het geſchrevene in de *Schatkamer*, 210 en 268 *bl.*

En daarom in deeze eeuw, als suffery, gewraakt.
Wat heeft d'Aloudheid ons niet wys, 'k meen dwaas gemaakt,
Met schyn van wonderen door veel veranderingen,
Met voorspook, nachtgezicht, en duizend beuzelingen?
Doch deeze kramery die eerst een goudmyn was,
Is hier, door hooger licht, vergaan tot stof en as:
Deeze eeuw vergaapt zich niet aan kinderlyke droomen.
Maar zacht, ik zie wy zyn reeds in den HAAG gekoomen,
Die roem van Nederland, die onbewalde Stad,
Die, zo men haar in tyd van nood verzeekert had,
Met poorten, muur en gracht, voor woedende oorlogsvlaagen,
Van 1 Rossum had zich wel gewagt, die kans te waagen,
Toen hy haar stroopte, en met den buit naar Utrecht week.
De zucht tot roof houd in een' krygsman maat noch streek,
Die alles eigent wat hem komt op weg ontmoeten.
Wel aan, laat ons nu eens de zeelucht gaan begroeten
Op 't strand voor Schevening, en wand'len met gemak:
Ziet daar het ongebaande en onuitroogbaar vak,
Waar van in d'eerste reis omstandig is geschreeven:
't Word tyd, dat wy ons weer naar 't Haagse hof begeeven,
En 't schoone Klingendaal beschouwen, eer de nacht
Ons schielyk overvalt, de wagen wagt zyn vragt:
Maar zullen wy 't gezigt van Zorgvliet niet genieten?
Gewis, maar heen en weer, wien zou het niet verdrieten.
O Doolhof van vermaak! 't geen ons op nieuw bekoort,
Gy houd ons weder vast; maar ach! wy moeten voort,
Hoewelwe onz' oogenlust hier naulyks kunnen toomen.
Nu eens den weg, dwars door het Haagse bos genoomen,
Naar 't Lusthof, door den Heer van 't Zeeuws Sint Anna land,
Wel eer zo sierlyk, uit een ruime beurs geplant
In deeze vlakte, door het duinzand dicht beslooven.
Wel aan, elk boet zyn' lust in 't pronkjuweel der hoven.
Wat dunkt u, vrienden, zyn 't geen wond'ren die men ziet?
Ai, laat ons dit genot eens in een vrolyk lied
Uitgalmen eens van zin. O Goedaard! laat u hooren,
Wy volgen uw geluid, daar niets ons zal verstooren.

1 VAN ROSSUM) Ziet hier voor, in de *Kleefsche Arkadia pag.* 53. alwaar van dien woesten krygsman breeder word gemeld.

GEZANG,

OP DE GEZIGTEN VAN

KLINGENDAAL.

STEMME: *'k Zie d'aarde geneegen.*

O wellust der oogen!
Uw kragtig vermoogen,
Verpligt onze zinnen,
Om u te beminnen,
Wie word niet bewoogen?

Ai, ziet deeze dreeven,
Die schaduwen geeven,
Als muuren geschooren,
Die ieder bekooren,
Wie wenst niet te leeven,

In deeze prieelen,
Die nimmer verveelen,
Ontslagen van kommer,
In 't lieflyk lommer,
't Geen herten kan streelen?

Behagelyk dwaalen!
Hier kan men de straalen,
Der Zon, steeds ontduiken,
In 't dichtste der struiken,
En ademtogt haalen.

Wie

Wie kan zich bedwingen,
Op 't heuggelyk zingen,
Der pluimige dieren
Die ſtadig hier zwieren,
Met vliegen en ſpringen.

O Haagſe boſſchagie!
Wie zou deez' plantagie,
Niet kiezen voor ſteeden,
Wanneer men naar reeden,
Leeft vrolyk in vreeden.

In eenzame ſtreeken,
By boſſen en beeken,
In weiden en hoven,
Den Schepper te looven,
Gaat alles te boven.

Nu in deez' avondſtond, gewandelt naar den Haag,
Om op het buitenhof, de hongerige maag,
Die door het hobbelen, gewis wel wat zal luſten,
Met ſpys te vullen en dan weder uit te ruſten.
Maar ziet, een regenſtorm bevogtigt telg en blad:
Nu is't wat nieuws, om van dien dauw te zyn beſpat,
En daarom aangenaam in deeze dichte dreeven,
Die in de ſchemering 't gezicht genoegen geeven,
Naardien de zonneſtraal ons nu niet hind'ren zal.
Bekoorlyk woud! waar in men vry van ongeval
Kan dwaalen onder 't loof van beuken, eiken, linden,
Tot dat wy 't rechte ſpoor, na heug'lyk zoeken, vinden.
Vermaak'lyke avondſtond! hoe lieffelyk en zoet,
Verkwikt gy door den geur der kruiden ons gemoed.
Maar zacht, wy zyn reeds in 't beroemde Vlek gekoomen,
Wel aan, nu voort den weg naar 't ruſtvertrek genoomen,
Om eerſt te ſpyzen, en dan deezen laatſten nacht
Van onze tweede reis, met ſlaapen doorgebragt.

AGTSTE DAG.

Op, Reisgenooten, op, wy moeten weêr aan 't reizen.
Vaar wel, o 's Gravenhaag! met al uw lustpaleizen,
De Morgenzon, 't cieraad en blydschap van den dag,
Begroet de waereld, met een aangenaame lach,
Om ons naar Amsteldam en Haarlem te geleiden;
Zo zien wy dat 'er ook een tyd is van te scheiden.
Wel aan dan, 't einde zy van onze wagenvaart,
Gelyk 't begin, vol vreugd en eensgezind van aart.
Wy zien dan wederom den laatsten dag verscheenen,
Myn waarde Vrienden, van ons heuggelyk vereenen:
Hoe schielyk is de tyd vervloogen als een damp,
Die ons tot hier toe heeft verzelt, bevryd van ramp?
Om nu van Rhynsburg veel te schryven, en de Hoven
Van 't pragtige Duinrel en Wimmenom te looven,
Of Warmonts heerlykheid, en 't Nederlands Atheen,
In al hun deelen weêr te ontdekken en te ontleên,
Is noodeloos: dit is in d'eersten togt beschreeven:
Wy zwygen ook van Lis, Oestgeest, en al de dreeven
En lustprieelen van deez' wydberoemde streek:
Wy leiden u ook niet naar duin, daar beek by beek,
Het gulle zand met vrucht doorzypelt en doorwatert,
En met een zacht geruis op gladde keien klatert,
De ruime woonplaats, en 't gebied van 't schuw Konyn,
't Geen eenen krygsman leert, hoe dat hy door een myn
In plaats van breeken, en rammeien, woelen, draaven,
Stads muur en bolwerk kan met voordeel ondergraaven;
Zo neemt men dikwils door de list zyn slag gewis.
Maar laat ons Hillegom, nu met haar watervis,
Begroeten als voorheen. Wel aan, stygt van den wagen,
Wy zullen wand'len tot de zoo is opgedraagen.
O schoone laanen! hoe verheugt gy 't oog en 't hert,
Wat droefheid vind hier geen verkwikking voor haar smert.
Ai ziet, hoe praalt die Haan, die vlugge morgenwekker
Die alles overkraait, die vroege dag-ontdekker,

Dat

Dat zeker uurwerk, 't geen den Bouwman roept van 't bed:
Hoe gloeit zyn kam? wat is hy moedig op zyn tred?
Die trouwe huisvoogd, dien geen voedzel zal begeeren,
Voor dat zyne Egaas zyn verzaad: dit kan u leeren,
U, die niet minder denkt, dan om de zorg van 't huis,
Naardien uw overdaad, 't gezin in druk en kruis
Doet zuchten, wyl gy lacht om hun weemoedig treuren,
't Geen nauwelyks droog brood en water mag gebeuren,
Terwyl ge uw winst verteert in wyn en lekkerny:
Dit stomme dier verwyt uw snoode dwing'landy,
En toont, dat gy uw huis door onderhoud moet schraagen,
Of dat gy d'eernaam van een' Vader niet meugt draagen;
Dies schuw de wellust daar zo menig huis door daalt:
Doch laat dit schepzel, daar Gods heerlykheid uit straalt,
Ons leeren, dat wy noit de waakzaamheid vergeeten,
Op dat wy door de deugd, en 't welbewust geweeten
Gemoedigt in 't gevaar, noit wyken van de post,
Tot dat de Veldheer ons van wagt en pligt verlost.
Ziet daar, deez' Klokhen kan haar liefde niet beteug'len,
Zy lokt het Kieken en bedekt het met haar vleug'len.
O Zinnebeeld van liefde! in 't teder Moeders hert,
Die noit geblust word, door gebrek en diepe smert,
Hoewel 'er Moeders zyn, die 't lieve kroost steeds haten,
Ja, 't geen onmens'lyk is, vermoorden en verlaaten.
Maar dit zyn monsters, die den Godsdienst en natuur
Verzaaken, noit geblaakt van 't zuiver liefde-vuur.
Dit edel dier, brengt door haar liefde my te binnen,
Hoe 's waerelds Heiland zelf zyn haters kon beminnen,
Toen hy Jerusalem, o weêrgalooze trouw!
Steeds onder zyne hoede en dierb're vleug'len wou
Vergaderen, gelyk deez' Klokhen haare jongen:
Maar ach! 't weêrbarstig volk, te wild en onbedwongen,
Door hoogmoed aangevoert, versmaadde hunnen Heer
Tot land-en lyfbederf: dit strekke ons voor een leer,
Om hem, wanneer hy roept met vreugd gehoor te geeven,
Op dat wy hier gerust, hier na vol blydschap leeven,
In 't zalig Sion, daar geen dood regeert of nacht.
Wel aan, nu wederom daar ons de Baars verwagt,
Om met dit middagmaal, o waarde reisgenooten!
Deez' togt te sluiten die ons nimmer heeft verdrooten:
Men voeg' zich dan voor 't laatst elk op zyn plaats by een:

Men ryde nochmaals door deez' schoone landstreek heen;
Doch 't Kermerlandse Tempe in top van roem te haalen
Vereist een ruimer tyd: nu moetenwe ons bepaalen,
Naardien reeds de avondzon naar 't westen overhelt,
Ook is in de eerste reis daar breeder van gemeld:
't Is waar, wy hebben toen van Heemstee[1] niet gesproken;
Noch 't slot van Bredero,[2] en Kleef,[3] schier afgebrooken:
Maar dit was buiten 't perk van onze wagenvaart.
Men hef' dan liever, o Gebroed'ren eens van aart!
Voor 't laatst een dankbaar en een vrolyk hert naar boven,
Om d'Oppermajesteit met maatgezang te looven,
Voor dat zyn voorzorg ons voor rampen heeft behood:
Voor zo veel stof van vreugd, ons ontmoet,
Op berg, in bos, in veld, en pragtige paleiden,
Daar de eensgezindheid, in deez' twee byzond're reizen,
Steeds hield den bovenzang van blydschap in de ziel:
Geen regenvlaag, die meer dan eens ons overviel:
Geen hevig stormgeweld, geen heete zonnestraalen,
Ja niets, kon onze vreugd verhind'ren of bepaalen,
Die heeft... maar zacht wy zyn te Haarlem voor de poort.
Vaart wel, myn Vrienden, die aan 't Spaaren t'huis behoort;
Doch 'k wil, eer ge ons begeeft, aan u deez' Slotzang schenken,
Om altoos aan den tyd, dien dierb'ren schat, te denken,
Op dat hy ons, bevryd van rampspoed en gevaar,
Op eenen derden togt geleide in 't naaste jaar.

SLOT-

1 HEEMSTEE) Word in de *Schatkamer*, 131 *bl.* uit een cierlyke *Teekening* van *Rochman* u vertoond; en is ontrent Haarlem westwaards gelegen. De stichter was Reinoud van Brederode, de tweede natuirlyke soon van heer Reinoud den II, op dit slot overleden, A. 1481. Doch ik bevinde dat het, A. 1394, door Koenraad Kuyser, volgens bevel van hertog Albrecht van Beyere, al is omvergeworpen; gelyk het ook, A. 1404, de Kabeljauwers hebben geplonderd en verbrand: volgens *Ampsius Haarlem*, 88. *bl. Boxhorn. Stedeb.* 121 *bl.* 1 a, het is, A. 1425. weder geremedieerd; volgens *Matheus*, *Analectorr, VI. Tom.* 115. *pag.*

2 BREDERODE) Dit Huys heeft aan *Beecken* en andere *Liefhebberen* ontelbaare *Teekeningen* verschaft, gelyk ik ook noch eenige ander myne *Hoffs* bewaar. Het licht duinwaarts, buiten Haarlem, in Kennemerland. Doch hier af breeder in de *Schatkamer*, 42. *bl.*

3 KLEEF) Ook in Kennemerland gelegen, buiten Haarlem, ter syden de Kleverlaan, opslaande naar Bloemendaal is in *Tekeningen* en *Printen*, in verscheidene gedaantens, naa verloop van jaaren veranderd, afgebeeld. De stichter was voorgemelde Willem Kuiser, de hof-meester van vrouw Margriete van Kleef, ontrent A. 1392. hoewel andere dit Huys willen ouder hebben. Siet de *Schatkamer*, 175. *bl.* en hiermede sluit ik deese *Aanteekeninge* op deese *Arkadiaas* uit liefde voor dit werkje, schielyk opgesteld; verhoopende dat deselve deese aangenaame *Dagbrevsen* niet sullen ontluysteren.

SLOT-ZANG.

Stemme: *O Vechtstroom! met uw blanke zwaanen.*

De tyd, door zynen loop te kennen,
  Die met een onnavolg'bre vaart,
Geen oogenblik verzuimt in 't rennen,
  Nooit stil door zyn beweegend' aart.

Die vier getyden door kan dwaalen,
  Eer 't jaar zyn' ronden kring besluit:
Die niemand ooit kan achterhaalen,
  Wyl niets hem in zyn vlugheid stuit.

Die brengt ons heeden met den wagen,
  Bevryd van ongeluk en kruis,
Na eene reis van vierpaar dagen,
  In rust en veiligheid weêr t'huis.

Noch is hy ons te kort geschoten,
  In zo veel stof van hertevreugd,
Waar van, o! waarde Reisgenooten!
  Ons 't wederdenken noch verheugt.

Nu roept hy elk weêr tot zyn pligten,
  Om 't huisberoep, met wys beleid,
Ten dienst van 't leeven te verrigten,
  Door onvermoeide naarstigheid.

Zo

Zo rollen vast de dagen heenen,
Met hoop en vrees, met zorg en pyn:
't Geen gist'ren was, is nu verdweenen:
Meest bouwt men hier op waan en schyn.

Zo leeft men by veranderingen,
Men mist, het geen men korts noch had,
O vlugge beurtverwisselingen!
Hoe leert gy ons, den besten schat,

Den tyd voor alles te waardeeren?
Die eens vervloogen in de lucht,
Helaas! noit wederom zal keeren.
Het naberouw is zonder vrucht.

Wel aan, myn waarde reisgezellen,
Laat ons met 's Hemels hulp en raad,
De haast voorbygaande uuren tellen,
Om 't zalig heil dat noit vergaat.

Zo zullen wy het hert niet vesten,
Op 't snood bedrog en ydelheid,
Van deez' vergang'bre slykgewesten,
't Geen menig deerlyk heeft verleid.

Zo zal, schoon 't al hier wil verkeeren,
Door oorlog, onweêr, moord en brand,
Ons niets in 't waar genoegen deeren;
Zo houd de rust geduurig stand.

Tot dat wy vrolyk heenen reizen,
Dit wenst myn hert, o Broedertal!
Naar Sions eeuwige Paleizen,
Daar 't leeven nimmer sterven zal.

E I N D E.

